

สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

นางสาวกานต์วี บุษยานนท์

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชามัธยมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-4567-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

STATE AND PROBLEMS OF INSTRUCTIONAL ORGANIZATION IN SOCIAL STUDIES, RELIGION AND
CULTURE STRAND IN THE PILOT SCHOOLS UNDER THE DEPARTMENT OF GENERAL
EDUCATION, BANGKOK METROPOLIS

Miss. Kanrawee Busayanon

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Teaching Social Studies

Department of Secondary Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-4567-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์	สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
โดย	นางสาวกานต์วี บุษยานนท์
สาขาวิชา	การสอนสังคมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ สินลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา เอี่ยมอพรพรรณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อลิศรา ชูชาติ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. รัชนีกร หงส์พันธ์)

กานต์วี บุชยานนท์ : สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร (STATE AND PROBLEMS OF INSTRUCTIONAL ORGANIZATION IN SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE STRAND IN THE PILOT SCHOOLS UNDER THE DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION, BANGKOK METROPOLIS)

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช, 153 หน้า, ISBN 974-17-4567-2

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนรู้และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างคือโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 35 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า

1.1 ด้านหลักสูตร ได้มีการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดทำหลักสูตรและผู้บริหารสถานศึกษา สนับสนุนโดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา และครูเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรโดยครูร่วมจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และครูจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการแบบภายในกลุ่มสาระวิชาและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรด้านการจัดกิจกรรมของโรงเรียน

1.2 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีความรู้โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ครุนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วัดและห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนรู้ ครูจัดการทัศนศึกษาและการรายงานเป็นกิจกรรมการเรียนรู้น่ามากที่สุด ครูส่วนใหญ่ใช้คือกิจกรรมที่เน้นรายบุคคลและฝึกให้รวบรวมข้อมูล โดยส่วนใหญ่ใช้การบรรยายและกรณีศึกษาเป็นวิธีสอนและจัดทัศนศึกษาเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากที่สุด มีการจัดห้องเรียนที่สะอาดและจัดป้ายนิเทศ และครูส่วนใหญ่ทำวิจัยในชั้นเรียน โดยส่วนใหญ่ทำวิจัยเพื่อพัฒนาวิธีสอนใหม่ ๆ

1.3 ด้านสื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูจัดทำสื่อการเรียนรู้โดยให้ครูเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอ และครูได้รับการสนับสนุนให้มีเครื่องคอมพิวเตอร์ ครูพัฒนาสื่อการเรียนรู้โดยดัดแปลงสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่ สื่อการเรียนรู้ที่ครูส่วนใหญ่ใช้คือสิ่งพิมพ์และแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น หลักการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่ครูส่วนใหญ่ใช้คือสื่อที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน

1.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนครูให้พัฒนาสมรรถภาพในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยเชิญวิทยากรและสนับสนุนครูให้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ประเมินผลนักเรียน โดยให้สร้างเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่วัดและประเมินผลการเรียนรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน วิธีการประเมินผลที่ครูส่วนใหญ่ใช้คือการประเมินผลด้วยข้อสอบและการสังเกตพฤติกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ครูส่วนใหญ่ใช้แบบทดสอบและแบบสังเกตพฤติกรรม

2. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่าครูและผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าปัญหาด้านหลักสูตรเป็นปัญหาน้อย ปัญหาด้านสื่อการเรียนรู้และปัญหาด้านการวัดและการประเมินผลเป็นปัญหามาก ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอนครูเห็นว่าปัญหาน้อย ส่วนผู้บริหารเห็นว่าปัญหามาก

ภาควิชา	มัธยมศึกษา	ลายมือชื่อนิติ.....
สาขาวิชา	การสอนสังคมศึกษา	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา	2546	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

##4483663227:MAJOR TEACHING SOCIAL STUDIES

KEY WORD : STATE AND PROBLEMS /SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE STRAND

KANRAWEE BUSAYANON : STATE AND PROBLEMS OF INSTRUCTIONAL ORGANIZATION
IN SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE STRAND IN THE PILOT SCHOOLS UNDER
THE DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION, BANGKOK METROPOLIS.

THESIS ADVISOR:ASSISTANT PROFRSSOR WALAI PANICH;D.Ed., 153 pp. ISBN 974-17-4567-2

The purposes of this research were to study state and problems of instructional organization in social studies, religion and culture strand in the line with Basic Education Curriculum B.C.2544 in the pilot school under the Department of General Education, Bangkok Metropolis in the aspects of curriculum, instructional activities, instructional aids and measurement and evaluation. The sample used in the research were 35 pilot schools. The research in instrument were 2 sets of questionnaire. The obtained data were analyzed by percentage, arithmetic mean and standard deviation.

The research findings were summarized as follows:

1. State of instructional organization in social studies, religion and culture strand

1.1 Curriculum: School administrators made the preparation for school curriculum development by offering workshops. Head departments of social studies and teachers participated in curriculum development in the aspects of lesson planning. Social studies teachers organized integrated learning unit within social studies strand and the community got involved in school based curriculum development in the aspect of co-curriculum activities

1.2 Instructional activities: School administrators supported teachers by organizing workshops. The teachers used local wisdom to organize instructional activities by using temple and libraries as sources of knowledge. The field trip and the reports were mostly employed as instructional activities. Most of the teachers used activities emphasized individualization and practice collecting data. Most of teacher used lecture and case studies in the classroom teaching and field trip for co-curriculum activities. Clean classes and bulletin boards were setted as supporting learning atmosphere. Most of teachers conducted the classroom research to improve new teaching methods

1.3 Instructional aids: School administrators supported teachers by offering workshops and provided available materials and equipments. Teachers developed instructional aids by adapting the available existed instructional aids. Computers were provided for teachers. The teacher mostly used learning resources and printed materials as instruction aids. Main criteria for instructional aids selection were that material were related with the content and activities.

1.4 Measurement and evaluation: School administrators supported the development of teachers' competencies of measurement and evaluation by inviting the experts as resource persons and developing tools for evaluation. Most of the teachers employed of measurement and evaluation together with teaching process. Testing and behavior observation were mostly used as the method of evaluation. Paper-pencil test and behavior observation record were mostly used as evaluation tools.

2. The problems of instructional organization in social studies, religion and culture strand were found that teachers and school administrators expressed that there was a little problem in the aspect of curriculum, and big problems in the aspects of instructional aids and measurement and evaluation. Teacher expressed that there was a little problem in the aspect of instructional activities but school administrators expressed that there was a big problem

Department/Program	Secondary Education	Student's signature.....
Field of study	Teaching Social Studies	Advisor's signature.....
Academic year	2003	Co- advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ดี และมีคุณภาพด้วยความเมตตาจากจากผู้ช่วยศาสตราจารย์วลัย พานิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณสำหรับความเมตตาที่อาจารย์ได้ให้กับลูกศิษย์ไว้ ณ ที่นี้

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา เขี่ยมอรรถพรณ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อลิศรา ชูชาติ และอาจารย์ ดร. รัชนีกร หงส์พนัส กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่สนับสนุนทุนอุดหนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนาธิป พรกุล อาจารย์ระพีพรรณ เอกสุภาพันธ์และอาจารย์อุจน์จิต นาคนคร ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและสละเวลาตรวจแก้ไขเครื่องมือ ขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู-อาจารย์โรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษาทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลและความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา สำหรับการสนับสนุนสิ่งที่ดีในชีวิตและกำลังใจที่ท่านทั้งสองให้ผู้วิจัยเสมอมา กราบขอบพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ขอบคุณพี่ น้องและเพื่อนทุกๆ คนที่ให้กำลังใจตลอดมา คุณค่าใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้กับผู้เป็นที่รักทุกท่าน

กานต์รวี บุษยานนท์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
โรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.....	7
สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.....	9
การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....	15
แนวการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.....	25
สื่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	34
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.....	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	
3 วิธีกรดำเนินการวิจัย	
การศึกษาเอกสาร หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	53
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	53
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	54
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	94
การอภิปรายผลการวิจัย	98
ข้อเสนอแนะ.....	112
รายการอ้างอิง.....	114
ภาคผนวก.....	120
ภาคผนวก ก หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	121
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	125
ภาคผนวก ค รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง.....	127
ภาคผนวก ง แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย.....	130
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	153

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	การบูรณาการกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมกับกลุ่มวิชาอื่นๆ..... 11
2	มาตรฐานการเรียนรู้รู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544..... 14
3	จำนวนและค่าร้อยละของแบบสอบถามที่ได้รับ..... 58
4	จำนวนและค่าร้อยละจำแนกตามสถานภาพของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม..... 62
5	จำนวนและค่าร้อยละจำแนกตามสถานภาพของผู้บริหารสถานศึกษา..... 64
6	จำนวนและค่าร้อยละจำแนกของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของครูในด้านหลักสูตร..... 66
7	จำนวนและค่าร้อยละจำแนกของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของผู้บริหารในด้านหลักสูตร..... 68
8	จำนวนและค่าร้อยละจำแนกของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของครูในด้านกิจกรรมการเรียน การสอน..... 71
9	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เรียงตามลำดับ ความถี่..... 73
10	กิจกรรมการเรียนการสอน 3 อันดับแรกที่ครูสังคมศึกษาฯ ใช้ในการวางแผน การเรียนการสอน..... 74
11	กระบวนการเรียนรู้ 3 อันดับแรกที่ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ใช้ในการจัดการ เรียนการสอน..... 75
12	วิธีสอน 3 อันดับแรกที่ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ใช้สำหรับการวางแผน การเรียนรู้..... 76
13	จำนวนและค่าร้อยละจำแนกของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของผู้บริหารในด้านกิจกรรม การเรียนการสอน..... 77
14	จำนวนและค่าร้อยละจำแนกของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของครูในด้านสื่อการเรียนรู้..... 78
15	หลักการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ 3 อันดับแรกของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ... 80

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
16 จำนวนและค่าร้อยละจำแนกของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามการรับรู้ของผู้บริหารในด้านสื่อการเรียนรู้...	81
17 จำนวนและค่าร้อยละจำแนกของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามการรับรู้ของครูในด้านการวัดและประเมิน ผลการเรียนรู้.....	82
18 จำนวนและค่าร้อยละจำแนกของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามการรับรู้ของผู้บริหารในด้านด้านการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้.....	84
19 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียน การสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ตามการรับรู้ของครูด้านหลักสูตร.....	85
20 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียน การสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ตามการรับรู้ของผู้บริหารด้านหลักสูตร.....	87
21 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียน การสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ตามการรับรู้ของครูด้านกิจกรรมการเรียน การสอน.....	88
22 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียน การสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ตามการรับรู้ของผู้บริหารด้านกิจกรรมการ เรียนการสอน.....	89
23 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียน การสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ตามการรับรู้ของครูด้านสื่อการเรียนรู้.....	90
24 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียน การสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ตามการรับรู้ของผู้บริหารด้านสื่อการเรียนรู้....	91
25 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียน การสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ตามการรับรู้ของครูด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้.....	92
26 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียน การสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ตามการรับรู้ของผู้บริหารด้านการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้.....	93

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาของประเทศไทยที่ใช้ในอดีตคือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2533) มีข้อบกพร่องหลายประการซึ่งกระทรวงศึกษาธิการโดยกรมวิชาการได้ติดตามผลและดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตร ผลการศึกษาพบว่าหลักสูตรมีข้อจำกัดและไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมความรู้ได้ทันการณ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545ค:1) การกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลางไม่สามารถสะท้อนสภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น อีกทั้งการจัดหลักสูตรและการเรียนรู้สังคมศึกษายังไม่สามารถสร้างพื้นฐานในการคิด สร้างวิธีการเรียนรู้ให้กับคนไทยได้มีทักษะในการจัดการและทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรมวิชาการ (2542:12) ได้ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรสังคมศึกษาพบว่าเนื้อหาของสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรบางชั้น บางรายวิชามากเกินไป ในด้านการจัดการเรียนการสอน ครูไม่ได้เน้นกระบวนการให้นักเรียนปฏิบัติจริง ส่วนใหญ่ครูจะยึดหนังสือเรียนแทนหลักสูตร และใช้การบรรยายแทนและจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพบว่าทักษะด้านความคิดของนักเรียนส่วนใหญ่ค่อนข้างต่ำ ดังนั้นในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จึงกำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น กำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นช่วงชั้นละ 3 ปี ประกอบด้วย สาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มคือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545ค:5) สาระการเรียนรู้ภาษาไทย, คณิตศาสตร์, วิทยาศาสตร์, สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, สุขศึกษาและพลศึกษา, ศิลปะ, การงานอาชีพและเทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยจัดแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรกซึ่งประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้หลักที่สถานศึกษาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้าง

พื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤติของชาติ ส่วนกลุ่มที่สองประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ กลุ่มวิชาในกลุ่มนี้เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ถูกกำหนดให้มีลักษณะเป็นกรอบหรือทิศทางในการจัดการศึกษา ดังนั้นจึงมีการกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่เป็นแกนกลาง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนของชาติ และสามารถจัดได้ทุกรูปแบบการศึกษา ทุกกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ การวัดการประเมินผล และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไว้สำหรับสาระในรายละเอียด และส่วนที่สามารถเติมเต็มตามความถนัด ความสนใจ และตามสภาพข้อมูลของสถานศึกษานั้น สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ (กรมวิชาการ, 2545ก:52) ดังนั้นสถานศึกษาทุกแห่งมีบทบาทและภาระหน้าที่โดยตรงที่ต้องพัฒนาหลักสูตรด้วยตนเอง เพื่อเป็นกรอบในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้กำหนด คือ มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทั้งนี้ต้องสนองต่อความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนและชุมชน และเพื่อให้การดำเนินการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลและเตรียมความพร้อมให้สถานศึกษาดำเนินการพัฒนาหลักสูตรของตนเอง คือ หน่วยงานที่สังกัดของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ได้แก่ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมการศึกษานอกโรงเรียน และเทศบาล ซึ่งกรมวิชาการ (2544ข:1) ได้ดำเนินการโครงการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหาร ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถนำความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้ และให้สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารจัดการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ตลอดจนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกรมวิชาการได้พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนนำร่องการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วยโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ จังหวัดละ 1 โรงเรียน รวม 76 โรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดละ 1 โรงเรียน รวม 76 โรงเรียน สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชนภูมิภาคละ 1 โรงเรียน รวม 5 โรงเรียน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร 1 โรงเรียนและ สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น 4 โรงเรียน รวม 5 โรงเรียน รวมทั้งหมดจำนวน 162

โรงเรียนทั่วประเทศ ในส่วนความรับผิดชอบของกรมสามัญศึกษา (2544:2) ได้มีการเตรียมความพร้อมให้แก่โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยจัดเตรียมโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องจัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในปีการศึกษา 2545 จำนวน 548 โรงเรียน จำแนกเป็นโรงเรียนนำร่องในโครงการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของกรมวิชาการ จังหวัดละ 1 โรงเรียน รวม 76 โรงเรียน และโรงเรียนเครือข่ายที่กรมสามัญศึกษาจัดให้เป็นโรงเรียนแกนนำในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 472 โรงเรียน ซึ่งคัดเลือกจากสหวิทยาเขตฯ ละ 1 โรงเรียน โดยกรมสามัญศึกษาได้ดำเนินการประชุมชี้แจงผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ เพื่อวางแผนดำเนินการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้แก่โรงเรียนต่างๆ และได้มีการฝึกอบรมให้กับบุคลากรในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป ในส่วนการนำร่องหลักสูตรนั้น กำหนดให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานแต่ละแห่งสามารถพัฒนาหลักสูตรของตนเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดความหลากหลายแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม สภาพปัญหา และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งการบริหารหลักสูตรแนวใหม่ วิจัย วงศ์ใหญ่ (2544:51) ได้วิเคราะห์ว่าการบริหารหลักสูตรแนวใหม่ทำให้การเรียนรู้มีชีวิตชีวาขึ้นเกิดวงจรของการเรียนรู้ในระดับสถานศึกษา มีการแก้ไขพัฒนาหลักสูตรไปตามสภาพความเป็นจริงของแต่ละสถานศึกษาและของแต่ละชุมชน และเมื่อมีการนำร่องคาดว่าจะสามารถปรับปรุงแก้ไขประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนให้เสร็จสมบูรณ์เพื่อให้เป็นมิติใหม่ของหลักสูตรการศึกษาไทยที่จะส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่

จากการศึกษาวิจัยโครงการนำร่องการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ที่มีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 162 โรงเรียน (กรมวิชาการ, 2545:บทคัดย่อ) พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาเรื่องความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาในเรื่องของสื่อ เทคโนโลยียังไม่มีความพร้อม บุคลากรตลอดจนครูอาจารย์ไม่เข้าใจเนื้อหาสาระและการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ห้องสมุดที่จะเป็นแหล่งค้นคว้าของการเรียนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีหนังสือจำนวนน้อย ซึ่งสอดคล้องกับรายงานพิเศษโรงเรียนนำร่องหลักสูตรใหม่มัธยมศึกษา (สุเรธา, 2545:55) พบสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ไม่เอื้ออำนวยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ กระบวนการจัดทำหลักสูตรใหม่ของโรงเรียนมีผลกระทบต่อการเรียนการสอนในเรื่องของเวลาเรียนที่ต้องเรียนเป็นชั่วโมงแทนการเรียนเป็นคาบ กรอบเวลาที่กำหนดให้โรงเรียนนำร่องต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตร

สถานศึกษาอย่างเร่งรัด ทำให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานของครูค่อนข้างมาก ครูมีภาระเพิ่มขึ้น จากงานสอนประจำ การดำเนินการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษายังขาดความพร้อมในเรื่อง เอกสาร การจัดการอบรมที่อบรมให้กับผู้บริหารสถานศึกษาตลอดจนครูอาจารย์ทำไม่ได้ต่อเนื่อง

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่างานวิจัยที่สำรวจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สำรวจเฉพาะการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเท่านั้น ยังไม่ปรากฏว่ามี การจัดทำหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมซึ่งเป็นกลุ่มวิชาที่มีความสำคัญ เป็นวิชาที่สามารถรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติบ้านเมือง อบรมเยาวชนของชาติให้เป็นพลเมืองดีของประเทศ ช่วยให้เยาวชนสำนึกถึง ความจำเป็นที่จะต้องเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชนและประเทศชาติ (กรมวิชาการ, 2539:1) และในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักที่สถานศึกษาต้องใช้ในการจัดการเรียน การสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธิในการแก้ปัญหาและวิกฤติของชาติ (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2545:5) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการ เรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา ใน 4 ด้านคือด้าน หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งนี้ผล การวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลแก่หน่วยงานราชการ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียน ครูผู้สอน ในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษาในด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนรู้และด้าน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเท่านั้น
3. โรงเรียนแกนนำ ได้แก่ โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานครที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในปีการศึกษา 2545 โดยที่ต้นสังกัดได้แก่กรมสามัญศึกษาเป็นผู้ดูแล ติดตามการจัดทำโครงการและการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะการจัดการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ คือ ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนรู้และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง อุปสรรคและข้อขัดข้องในการจัดการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้านดังต่อไปนี้ คือ ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนรู้และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

โรงเรียนแกนนำ หมายถึง โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในปีการศึกษา 2545 โดยที่ต้นสังกัดได้แก่กรมสามัญศึกษาเป็นผู้ดูแล ติดตามการจัดทำโครงการและการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง ครูที่ทำการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1) และในช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4) โรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
3. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
4. แนวการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
5. สื่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ
  - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. โรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545จ:4) ให้ความหมายโรงเรียนแกนนำ หมายถึง โรงเรียนเครือข่ายที่เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในปีการศึกษา 2545 โดยต้นสังกัดได้แก่ กรมสามัญศึกษา มีหน้าที่เป็นผู้ดูแล ติดตามการจัดทำ และการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 การเตรียมความพร้อมให้แก่โรงเรียนแกนนำในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545จ:2) ได้มีการเตรียมความพร้อมให้แก่โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยจัดเตรียมโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องจัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในปีการศึกษา 2545 จำนวน 548 โรงเรียน จำแนกเป็นโรงเรียนนำร่องในโครงการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของกรมวิชาการ จังหวัดละ 1 โรงเรียน รวม 76 โรงเรียน และโรงเรียนเครือข่ายที่กรมสามัญศึกษาจัดให้เป็นโรงเรียนแกนนำในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 472 โรงเรียน ซึ่งคัดเลือกจากสหวิทยาเขตฯ ละ 1 โรงเรียน และในกรุงเทพมหานครมีโรงเรียนแกนนำทั้งหมด 35 โรงเรียนโดยกรมสามัญศึกษาได้ดำเนินการประชุมชี้แจงผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ เพื่อวางแผนดำเนินการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้แก่โรงเรียนต่างๆ และได้มีการฝึกอบรมให้กับบุคลากรในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป ในส่วนการนำร่องหลักสูตรนั้น กำหนดให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานแต่ละแห่งสามารถพัฒนาหลักสูตรของตนเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดความหลากหลายแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม สภาพปัญหาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งการบริหารหลักสูตรแนวใหม่

1.2 ขั้นตอนการเลือกโรงเรียนนำร่อง/เครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กระทรวงศึกษาธิการ (2545จ:9-10) กำหนดยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการนำร่อง/เครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีขั้นตอนการเลือกโรงเรียนนำร่อง/เครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังต่อไปนี้คือ

1. คัดเลือกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ให้เข้าร่วมโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดคุณสมบัติของโรงเรียนดังนี้

- 1) เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
- 2) ผู้บริหารและคณะครูมีความพร้อม และตั้งใจจริงที่จะเข้าร่วมโครงการ
- 3) มีการคมนาคมสะดวก เพื่อการนิเทศ เยี่ยมชม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนอื่นๆ

2. จัดทำเอกสารแนวทางการดำเนินงานและชุดฝึกอบรม ในเรื่อง การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา การจัดทำสาระของหลักสูตรทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการแนะแนว การจัดทำสื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษา ได้ศึกษาเป็นแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
3. ประชุมปฏิบัติการฝึกอบรมให้ความรู้แก่คณะครูและผู้บริหารในโรงเรียนในเรื่อง 1) การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การจัดทำหลักสูตรและสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) การวัดและการประเมินผล 4) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และ 5) การวิจัยในชั้นเรียน
4. จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานการบริหารและการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา โรงเรียนละ 10,000 บาท
5. สนับสนุนด้านวิชาการ โดยสำรวจความต้องการด้านวิชาการของสถานศึกษา และจัดประชุมสัมมนาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาด้านวิชาการที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา
6. การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนนำร่องเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง
7. ประชุมสัมมนาสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา เมื่อจบภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545

2. สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม และมีสาระการเรียนรู้เป็นการกำหนดองค์ความรู้ที่เป็นเนื้อหาสาระครอบคลุมการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 12 ปี และเพื่อให้สถานศึกษา ครู ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องสามารถจัดทำหลักสูตรได้ตามความเหมาะสมกับผู้เรียนและเป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระเป็นช่วงชั้น พร้อมทั้งกำหนดรายละเอียดที่จำเป็นเกี่ยวกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน มีการกำหนดสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

2.1 สารระการเรีนรู้สังคคศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สำหรับสารระการเรีนรู้สังคคศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กระทรวงศีกษาธิการ (2544ข:1-2) ได้ระบุว่สังคคศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมม่ความสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรีนนให้เป็นพลเมืองดี มีเหตุผล คืดสร้างสรรค มั่นใจในคุณธรรม นำไปสู่ความรู้การดำเนินชีวิตที่มีความสุข จึงเป็นการศีกษาและนำความรู้ เทคนิคและวิทยาการจากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคคศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ มาปรับใช้ในการดำรงชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคคได้อย่างมีความสุขและสังคคศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสารระการเรีนรู้ที่ผู้เรีนนทุกคนในระดับประถมศีกษาและมัธยมศีกษาต้องเรีนน เนื่องจากกลุ่มสารระการเรีนรู้นี้ว่าด้วย การอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อมทางสังคค ทำให้เป็นพลเมืองม่ความรับผิดชอบ ม่ความสามารถทางสังคค ม่ความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม โดยผู้เรีนนเกิดความเจริญงอกงามในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้ กลุ่มสารระสังคคศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจะให้ความรู้แก่ผู้เรีนนในเนื้อหาสาระ ความคืดรวบยอดและหลักการสำคัญ ในสาขาวิชาต่างๆ ทางสังคคศาสตร์ ได้แก่ นิติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคควิทยา เศรษฐศาสตร์ ประชากรศีกษาและสิ่งแวดล้อมศีกษา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น โดยการจัดการเรีนรู้ในลักษณะบูรณาการหรือสหวิทยาการ

2. ด้านทักษะกระบวนการ ในการเรีนนสังคคศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้เรีนนควรจะได้พัฒนากระบวนการต่างๆ จนเกิดทักษะและกระบวนการ ดังนี้

- ทักษะการคืด เช่น การสรุปความคิด การแปลความ การวิเคราะห์หลักการและการนำไปใช้ ตลอดจนการคืดอย่างม่วิจารณ์ญาณ
- ทักษะการแก้ปัญหา ตามกระบวนการทางสังคคศาสตร์ กระบวนการสืบสอบ เช่น ความสามารถในการตั้งคำถามและการตั้งสมมุติฐานอย่างม่ระบบ การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบสมมุติฐานและสรุปเป็นหลักการ
- ทักษะการเรีนรู้ เช่น ความสามารถในการแสวงหาข้อมูลความรู้โดยการอ่าน การฟัง และการสังเกต ความสามารถในการสื่อสารโดยการพูด การเขียน และการนำเสนอ ความสามารถในการตีความ การสร้างแผนภูมิ แผนที่ ตารางเวลา และการจัดบันทึก รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้

- ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดความขัดแย้งและแก้ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านเจตคติและค่านิยม กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจะช่วยพัฒนาเจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละ เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่าการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา การปกครองของศาสนา และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4. ด้านการจัดการและการปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยมและเจตคติที่ได้การอบรมปมนิสัยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้

เนื่องจากกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นศาสตร์แห่งการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีลักษณะของการเชื่อมโยงการเรียนรู้ต่างๆ ในหลักสูตรเข้าด้วยกัน โดยกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสามารถบูรณาการกับกลุ่มอื่น ดังที่กระทรวงศึกษาธิการได้แสดงไว้ในคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545:4-5) สามารถสรุปเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 การบูรณาการกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมกับกลุ่มสาระวิชาอื่นๆ

การบูรณาการกลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมกับ กลุ่มสาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่ได้รับ
1. กลุ่มภาษา	1. การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร 2. การใช้ภาษาในการให้เหตุผลและแก้ปัญหา 3. การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การบูรณาการกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่ได้รับ
2. กลุ่มศิลปะ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การศึกษาศิลปะทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจมุมมองต่าง ๆ เกี่ยวกับโลก และสะท้อนให้เห็นความเป็นจริงของสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ในยุคสมัยต่าง ๆ ได้ 2. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
3. กลุ่มคณิตศาสตร์	<ol style="list-style-type: none"> 1. การศึกษาคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ 2. การใช้แนวคิดทางคณิตศาสตร์ในการจัดระบบ วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์หรือประเด็นปัญหาในสังคมได้
4. กลุ่มวิทยาศาสตร์	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ช่วยให้ผู้เรียนได้สำรวจองค์ประกอบทางการเมือง เศรษฐกิจ ลักษณะทางกายภาพ และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกันและที่ปรากฏอยู่ในสังคม 2. กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์เชื่อมโยงกันเกี่ยวกับการศึกษาโลก ตรวจสอบผลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำรงชีวิตในสังคม การนำแนวคิดทางวิทยาศาสตร์มาใช้และผลที่เกิดขึ้น สามารถเชื่อมโยงให้ผู้เรียนเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงและมองเห็นการปฏิบัติเพื่อกิจกรรมทางสังคมได้
5. กลุ่มพลศึกษาและสุขศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาเจตคติ ค่านิยม จริยธรรมและวิธีการต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการแก้ปัญหา และการตัดสินใจในเรื่องราวต่าง ๆ ได้ 2. สามารถใช้ทักษะและการปฏิบัติตนทางพลศึกษาและสุขศึกษา มาดำรงชีวิตเพื่อพัฒนาร่างกาย อารมณ์ และจิตใจให้มีคุณภาพได้
6. กลุ่มงานอาชีพและเทคโนโลยี	<ol style="list-style-type: none"> 1. มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในงานที่เป็นพื้นฐานของวิชาชีพ มีทักษะในการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ 2. สามารถดำเนินชีวิตในสังคมพื้นฐานของสังคมอาชีพที่ประกอบด้วยคุณธรรม จริยธรรม และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

2.2 สารที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สารที่เป็นองค์ความรู้สำคัญของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545:19-21)

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระหลักนี้เป็นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปรัชญา ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ที่มุ่งศึกษามาตรฐานความประพฤติของพลเมืองและการยกระดับภาวะทางจิต ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะเกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรมที่ว่าด้วยหลักความประพฤติของคนดีและอุดมคติตามแนวความเชื่อของศาสนาที่บุคคลนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม การดำเนินชีวิตในสังคมเป็นขอบข่ายสาระหลักที่มีแนวความคิดรวบยอดเกี่ยวข้องกับสังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ โดยศึกษาระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม มีวัฒนธรรม มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นกลุ่ม ศึกษาสถาบันทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม มุ่งให้เกิดความเข้าใจต่อระบบการเมือง การปกครอง โดยเฉพาะบทบาทและหน้าที่ในฐานะพลเมืองของประเทศในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ศึกษาการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของไทย และหลักกฎหมายที่สำคัญ องค์ประกอบของกระบวนการยุติธรรม ด้วยความคิดรวบยอดเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระหลักนี้เป็นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา และสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่มุ่งให้ความเข้าใจว่ามนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองความต้องการและความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างไร ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีความจำเป็นที่ไม่จำกัดในขณะที่ต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคมท่ามกลางทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระนี้เป็นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ปรัชญา มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และโบราณคดี ที่มุ่งให้ความเข้าใจว่าวิวัฒนาการ การดำเนินชีวิตของมนุษยชาตินั้น มีการสั่งสมมาตามกาลเวลาอย่างต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การศึกษาเรื่องราวในอดีตทำให้เกิดการเรียนรู้ว่า มนุษย์ในอดีตเผชิญปัญหาต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตอยู่อย่างไร มีวิธีการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่ประสบความสำเร็จในเวลาต่อมาอย่างไร อันจะเป็นการสร้างประสบการณ์และทางเลือกในการดำเนินชีวิตแก่คนรุ่นหลังต่อไป

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ สาระนี้เป็นหลักความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมศึกษา ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา ที่มุ่งให้ความเข้าใจในเรื่องมิติสัมพันธ์ทางภูมิศาสตร์ กับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในโลก ความสัมพันธ์ต่อกันและกัน และต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

2.3 มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

นอกจากสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีสาระที่เป็นองค์ความรู้สำคัญ 5 องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นแล้ว กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข:16-17) ยังได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังแสดงรายละเอียดในตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

สาระ	มาตรฐาน
สาระที่ 1 : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	มาตรฐาน ส 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนา มาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือมาตรฐาน มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และนำไปประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ
สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนิน ชีวิตในสังคม	มาตรฐาน ส 2.1 : ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี ตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข มาตรฐาน ส 2.2 : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธาและอำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตารางที่ 2(ต่อ)

สาระ	มาตรฐาน
สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์	มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่าต่อตนเอง และส่วนรวม มาตรฐาน ส 3.2 : เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ของ ระบบเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ
สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์	มาตรฐาน ส 4.1 : เข้าใจยุคสมัยของประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์ ความสำคัญและการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ อย่างต่อเนื่องตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยมีความภาคภูมิใจและธำรงความเป็นไทย
สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์	มาตรฐาน ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระวางที่ตามธรรมชาติ ซึ่งมีผลต่อกันและกันใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาข้อมูลภูมิสารสนเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้ และจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญอย่างยิ่งของโรงเรียนในการร่วมมือร่วมใจกันเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้อันเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา การจะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างได้ผล ผู้บริหารและคณะครูจะต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพก่อน รวมทั้งมีการพัฒนาหลักสูตรทุกปีอย่างต่อเนื่อง (อุดม คำชาติ, 2545:84)

เนื่องจากหลักสูตรเปรียบเสมือนแผนที่ของการเดินทาง ถ้าไม่มีการวาดแผนที่ให้ถูกต้อง ก็ยากที่จะเดินทางไปสู่จุดหมายได้ ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาควรเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา รวมทั้งบุคลากรภายนอกสถานศึกษา เพื่อระดมความคิด และประสบการณ์มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

3.1 ความจำเป็นและความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ในอดีตสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายตามหลักสูตรแกนกลางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้เท่านั้น ปัจจุบันแนวคิดดังกล่าวเปลี่ยนไป มีการกระจายอำนาจและมอบหมายให้สถานศึกษามีอำนาจตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น ดังที่ข้อความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในวรรคสอง มาตราที่ 27 ที่ว่าสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ จึงแสดงว่าสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องทำสาระในรายละเอียดตามกรอบของหลักสูตรแกนกลาง และจัดทำหลักสูตรอื่นบางส่วนเพิ่มเติม เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นนั้นๆ ดังนั้นบทบาทของสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารและคณะครู จะต้องรับผิดชอบงานทางด้านการจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่ง ธีรวิชัย ชัยจิรฉายากุล (2545: 5) กล่าวว่าในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้นนอกจากเป็นบทบาทของบุคลากรของสถานศึกษาโดยตรงแล้ว สถานศึกษาอาจเชิญนักวิชาการจากมหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่างๆ มาช่วยจัดทำหลักสูตรให้แก่สถานศึกษา แม้หลักสูตรแกนกลางจะกำหนดเป็นหลักการว่าเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเองแต่ก็มักจะไม่ค่อยบรรลุเจตนารมณ์ที่วางไว้ แม้ในอดีตและปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะโดยข้อเท็จจริงสภาพโรงเรียนและธรรมชาติของผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันและความหลากหลายค่อนข้างสูง เนื้อหาสาระและรายวิชาต่างๆ ที่กำหนดจากส่วนกลางไม่สามารถสนองความต้องการเฉพาะดังกล่าวของโรงเรียนได้ ซึ่งในการส่งเสริมให้โรงเรียนกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรในบางรายวิชาเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับท้องถิ่น และความต้องการของผู้เรียน จึงเป็นทางออกที่จะแก้ปัญหาคงค้างของความหลากหลายของหลักสูตรได้ เมื่อสถานศึกษาได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเสร็จสิ้นแล้ว หลักสูตรสถานศึกษาจะมีความสำคัญต่อโรงเรียนแต่ละแห่ง ตามที่กรมวิชาการ (2545ก:5) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ 3 ลักษณะคือ 1) เป็นข้อกำหนดที่ทุกคนในสถานศึกษาต้องปฏิบัติตาม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความ

ต้องการของผู้เรียน 2) เป็นเอกสารที่บุคคลภายนอกหรือหน่วยงานต่างๆใช้ประโยชน์ในการศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการประเมินคุณภาพภายนอก เพื่อประเมินให้สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติจริงของสถานศึกษา

3.2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีความมุ่งหวังจะให้สถานศึกษาดำเนินการจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาสาระในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งถือว่าเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่จะพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องและสนองความต้องการของผู้เรียนที่ดำรงชีวิตอยู่ในหมู่บ้าน ตำบล ท้องถิ่น หรือชุมชนที่มีความแตกต่างกัน ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีกระบวนการที่สำคัญ ดังนี้

3.2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2544ข:3-4) กำหนดวิสัยทัศน์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ดังนี้

1. กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นศาสตร์บูรณาการที่มุ่งให้เยาวชนเป็นผู้มีการศึกษา พร้อมที่จะเป็นผู้นำ เป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ โดย
2. กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้บูรณาการสรรพความรู้ กระบวนการและปัจจัยต่างๆ เพื่อการเรียนรู้ตามเป้าหมายของท้องถิ่นและประเทศชาติ การเรียนการสอนต้องใช้ข้อมูล ความรู้ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศชาติ และระดับโลก เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน
3. ผู้เรียนได้อภิปรายประเด็นปัญหาร่วมสมัย ร่วมกับเพื่อนและผู้ใหญ่ สามารถแสดงจุดยืนในค่านิยม จริยธรรมของตนอย่างเปิดเผยและจริงใจ ขณะเดียวกันก็รับฟังเหตุผลของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนอย่างตั้งใจ

4. การเรียนการสอนเป็นบรรยากาศของการส่งเสริมการคิดขั้นสูงในประเด็นหัวข้อที่ลึกซึ้ง ทำทนาย ผู้สอนปฏิบัติต่อผู้เรียน ที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีความหมาย ให้ผู้เรียนได้รับการประเมินที่เน้นการนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับทุกวิชา

5. กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีการจัดเตรียมโครงการที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมที่ให้ผู้เรียนได้นำที่สิ่งที่เรียนไปใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิต

การกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อให้ครูผู้สอนได้ทราบถึงแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนในอนาคตที่มุ่งหวังจะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามสภาพและความต้องการของผู้เรียน / ชุมชน ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำไปปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร กำหนดสาระการเรียนรู้ หรือหัวข้อเรื่องให้สอดคล้องกับบริบทในท้องถิ่น ที่จะตอบสนองความต้องการของชุมชนต่อไป

3.2.2 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ 2 ลักษณะ คือ มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น สำหรับในการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้นั้น สาลี รักสุทธี (2545: 30) ได้อธิบายวิธีการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ว่า ให้พิจารณาคำสำคัญในมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น แล้วนำไปขยายเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ย่อยๆต่อไป และชาติรี มณีโกศล (2542: 53) ได้อธิบายการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นว่า มีขั้นตอน คือ ศึกษาเป้าหมายหลักสูตรและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และตรวจสอบความครบถ้วนของมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งหลังจากที่วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นแล้ว กรมวิชาการ (2544ก:22) ได้เสนอแนะว่าควรนำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดเป็นรายปีมาตรวจสอบ เพื่อดูความคลาดเคลื่อนของมาตรฐานการเรียนรู้ และปรับมาตรฐานการเรียนรู้ให้ครบถ้วน โดยจัดทำเป็นตารางตรวจสอบความครบถ้วนของมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

3.2.3 การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี / รายภาค

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนที่ครอบคลุมทั้ง ด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะกระบวนการ และเจตคติ/คุณธรรม/ค่านิยมที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนภายหลังที่ได้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือแต่ละภาค ซึ่งสถานศึกษากำหนดขึ้นสำหรับเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลและตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ จริยธรรม/คุณธรรม/ค่านิยม (สาลี รักสุทธี, 2545: 42 ; สุภรณ์ สถาพงศ์, 2545: 53)

ในการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาคนั้น กรมวิชาการ (2545ก:32) ได้เสนอวิธีการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาคว่า สามารถวิเคราะห์ได้จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ แล้วนำมาจัดทำเป็นผลการเรียนรู้ที่ผู้สอนคาดหวังในตัวผู้เรียนหลังจากที่ผ่านการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาค ซึ่งสถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยบางมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นอาจกำหนดให้มีผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในบางปีหรือบางภาคเรียนก็ได้ ไม่จำเป็นว่ามาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ต้องมีผลการเรียนรู้ที่คาดหวังทุกปีหรือภาค แต่เมื่อผู้เรียนเรียนครบทั้ง 3 ปี ในแต่ละช่วงชั้นแล้ว ต้องบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ทั้งหมด

3.2.4 การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค

สาระการเรียนรู้ หมายถึง องค์ความรู้ของแต่ละศาสตร์ หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ใช้เป็นสื่อในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณธรรม /จริยธรรม/ค่านิยมตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสุภรณ์ สถาพงศ์ (2545: 52) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของสาระการเรียนรู้ว่าประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนเนื้อหาวิชาที่เป็นเนื้อหาความรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และส่วนกระบวนการ เมื่อผู้เรียนได้ปฏิบัติแล้วจะเกิดความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ส่วนที่เป็นเนื้อหาวิชาอย่างชัดเจน เช่น กระบวนการคิดสร้างสรรค์ กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม และกระบวนการวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคนั้น กรมวิชาการ (2545ก:22) ได้เสนอแนะว่า ควรวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาคที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา และให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมถึงสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น/ชุมชน และสาลี รักสุทธี (2545:75) ได้อธิบายวิธีการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค โดยนำคำหรือข้อความสำคัญในมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

มาขยายเป็นข้อความที่แสดงเนื้อหาชัดเจน และเขียนให้ตรงกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นในแต่ละข้อ เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ของมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค

3.2.5 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา

ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดมาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา ซึ่งในคำอธิบายรายวิชามีองค์ประกอบ คือ ชื่อรายวิชา รหัสวิชา จำนวนเวลา/จำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค และสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคสำหรับในการเขียนคำอธิบายรายวิชานั้น กรมวิชาการ (2545ก:33) ได้เสนอวิธีการเขียนมีรูปแบบดังนี้

1. เขียนเป็นความเรียงเสนอภาพรวมของมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณธรรม/จริยธรรม/ค่านิยม
  2. เขียนแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาคเขียนเป็นความเรียงสรุปภาพรวมของผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน และส่วนที่สองเป็นสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคเขียนเป็นความเรียงของขอบข่ายเนื้อหา
  3. เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ขอบข่ายกิจกรรมที่กำหนดกว้างๆที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ของรายวิชา ขอบข่ายเนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ของรายวิชาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค
  4. เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ จุดประสงค์ของรายวิชาที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผล
  5. เขียนแยกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่หนึ่งเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค เขียนเป็นข้อๆให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน โดยไม่แยกด้าน ละส่วนที่สองเป็นสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค เขียนแยกเป็นข้อๆ
- สำหรับชื่อรายวิชามีแนวทางในการกำหนด คือ ชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้พื้นฐานให้ใช้ชื่อตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนชื่อรายวิชาที่จัดทำเพิ่มเติมสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม ซึ่งต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้นๆ

3.2.6 การกำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต

ในการกำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิตเป็นการนำสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคที่วิเคราะห์ได้ มากำหนดเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งกรมวิชาการ (2545ก:32) ได้เสนอแนวทางในการกำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต ดังนี้

1. ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ประถมศึกษาปีที่ 4-6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำกำหนดเวลาเรียนตามที่สถานศึกษาเห็นความเหมาะสม และสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี และสาระการเรียนรู้รายปี
2. ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จะกำหนดเวลาเรียนเป็นหน่วยกิต โดยในการกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายภาค และสาระการเรียนรู้รายภาค มีเกณฑ์ในการพิจารณาที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต แต่ถ้าเป็นสาระการเรียนรู้ที่จัดทำเพิ่มเติม ซึ่งเป็นวิชาเฉพาะทางสายอาชีพ หรือโปรแกรมเฉพาะทางอื่นๆ ใช้เกณฑ์พิจารณา คือ สาระการเรียนรู้ที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้อยู่ระหว่าง 40-60 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ทั้งนี้ครูผู้สอนสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสมและใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน

3.2.7 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อสะดวกในการจัดการเรียนรู้และได้เรียนรู้แบบองค์รวมกล่าวคือ หน่วยการเรียนรู้นั้นต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นกระบวนการครอบคลุม และครบถ้วน ซึ่งกรมวิชาการ (2545ก:34) ได้เสนอแนวทางการดำเนินงานการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ดังนี้

1. นำสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคมาวิเคราะห์แยกเป็นหัวข้อเรื่อง
2. นำหัวข้อเรื่อง/หัวข้อย่อยมากำหนดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งทำได้หลายรูปแบบ เช่น
  - 2.1 นำหัวข้อเรื่อง/หัวข้อย่อยมาเขียนเป็นหน่วยการเรียนรู้
  - 2.2 นำหัวข้อเรื่อง/หัวข้อย่อยมาบูรณาการ โดยพิจารณาจากสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกัน
  - 2.3 ตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
  - 2.4 กำหนดเวลาของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

สำลี รักสุทธี (2545: 88) ได้อธิบายถึงการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ไว้เพิ่มเติมว่า สามารถทำได้ 2 ลักษณะคือ การจัดกลุ่มหน่วยการเรียนรู้ ทั้งนี้เมื่อจัดทำหน่วยการเรียนรู้แล้ว หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยควรมีองค์ประกอบ คือ มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค และจำนวนเวลา ซึ่งเมื่อผู้เรียนเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาคของทุกรายวิชา

3.2.8 การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนมีอิสระในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งครูผู้สอนควรคำนึงถึงความสะดวกต่อการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ และในแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ แนวความคิดหลัก กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแหล่งการเรียนรู้ กรมวิชาการ (2545: 34) ได้สรุปขั้นตอนในการเขียนแผนจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. เลือกรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยนำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้แล้วมาพิจารณาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
2. ตั้งชื่อแผนตามหัวข้อสาระการเรียนรู้
3. กำหนดเวลา ระบุระดับชั้น
4. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาคที่เลือกไว้ เขียนเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา ซึ่งจุดประสงค์การเรียนรู้ต้องมีลักษณะดังนี้
  - (1) บรรยายจุดหมายปลายทาง ไม่ใช่วิธีการ
  - (2) สะท้อนถึงระดับต่างๆของทักษะที่เกิด
  - (3) ใช้คำกริยาที่เป็นรูปธรรม และใช้องค์ประกอบ 3 ส่วนตามแนวของคือ พฤติกรรม สถานการณ์หรือเงื่อนไข และเกณฑ์
5. เลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์แล้ว เฉพาะข้อที่สัมพันธ์กับหัวข้อสาระการเรียนรู้ กำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์ปลายทางตามธรรมชาติของวิชา
6. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้เป็นรายละเอียดสำหรับนำไปจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้จะเป็นเนื้อหาของมวลงเนื้อหาที่กำหนดไว้ที่จำเป็นต้องสอน
7. กำหนดจุดประสงค์นำทางตามลำดับความยากง่ายของเนื้อหา
8. เลือกกิจกรรมละเทคนิคการสอนที่เหมาะสม
9. เลือกสื่ออุปกรณ์ สำหรับใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ที่เลือกมา เช่น รูปภาพ บัตรคำ วีดิทัศน์

10. จัดลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงขั้นตอนการสอนตามธรรมชาติวิชา ตามจุดประสงค์นำทาง และควรคำนึงถึงการบูรณาการด้วย

11. กำหนดการวัดผลประเมินผล โดยระบุวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งที่เกิดระหว่างเรียน ตามจุดประสงค์นำทาง และที่เกิดหลังการเรียนการสอนเมื่อจบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายรูปแบบตามความเหมาะสม เช่น ปฏิบัติจริง การทดสอบความรู้ การทำงานเป็นกลุ่ม เป็นต้น

3.3 การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

การบริหารจัดการเป็นหัวใจของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรสถานศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยการบริหารจัดการหลักสูตรนั่นเอง (อรัชชัย ชัยจิรชยากุล, 2545:27) ซึ่งกรมวิชาการ (2545ก:7) ได้เสนอการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 ภารกิจ ดังนี้

3.3.1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

ในการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญก่อนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งมีการเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

1. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรของสถานศึกษา ประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

2. ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา และอนุกรรมการของสถานศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และคณะกรรมการอื่นๆ ตามความจำเป็นโดยมีแนวทางการดำเนินการ

3. จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบ

4. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หรือธรรมนูญศึกษา

5. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง นักเรียน หน่วยงานองค์กร ในชุมชนได้ทราบและขอความร่วมมือ

6. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

3.3.2 การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

บุคลากรในสถานศึกษาต้องดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาดังต่อไปนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรว่า กำหนดสาระที่เป็นแกนกลางและสาระของท้องถิ่นไว้ได้อย่างไร
2. วิเคราะห์ข้อบ่งชี้เนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทั้งองค์ความรู้ด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม
3. ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความต้องการของชุมชนและสังคม
4. ปรับปรุงสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในส่วนที่ต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน
5. ตรวจสอบความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมกับมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชา และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
6. วางแผนการจัดการเรียนการสอนตามข้อบ่งชี้สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ สัดส่วนเวลา และจำนวนหน่วยกิตตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด
7. พัฒนาแนวการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน

3.3.3 การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร

การวางแผนบริหารหลักสูตรหรือวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร บุคลากรในสถานศึกษา ต้องดำเนินการ ดังนี้

1. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้อย่างหลากหลาย การสอนซ่อมเสริม การประเมินผลตามสภาพจริง
2. การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น การวางแผนให้ครูทุกคนสามารถแนะแนวผู้เรียนได้ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และปัญหา
3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.3.4 การปฏิบัติการบริหารจัดการหลักสูตร

การดำเนินงานการบริหารจัดการหลักสูตรให้เป็นไปตามการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา และการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร

3.3.5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลแยกออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการภายในสถานศึกษา

2. การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการจากภายนอกสถานศึกษา

3.3.6 การสรุปผลการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาจะต้องรวบรวมผลการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สรุปและเขียนรายงานการดำเนินงานเสนอต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำผลการรายงานเผยแพร่ให้ชุมชนหรือสาธารณชนได้รับทราบ

3.3.7 การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ผลการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานและข้อมูลจากการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรทั้งหมด จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในปีต่อไป

4. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้มีคุณภาพในทุกรายวิชาและทุกชั้นปีได้นั้นจะต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียน

4.1 หลักการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2544ก:253) กล่าวถึงหลักการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนที่มีความหมาย โดยเน้นแนวคิดที่สำคัญ ๆ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ เป็นแนวคิด ความรู้ที่คงทน ยิ่งยืนมากกว่าที่จะศึกษาในสิ่งที่เป็นเรื่องหา ข้อเท็จจริง ด้วยการจัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อผู้เรียนและด้วยการประเมินผล ที่ทำให้ผู้เรียนต้องใส่ใจในสิ่งที่เรียน

2. จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ โดยบูรณาการตั้งแต่หลักสูตร หัวข้อที่จะเรียน เชื่อมโยงเหตุการณ์ พัฒนาการต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้นในโลกเข้าด้วยกัน บูรณาการความรู้ ทักษะค่านิยมและจริยธรรม ลงสู่การปฏิบัติจริง ด้วยการชี้แหล่งความรู้ สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ และสัมพันธ์กับวิชาต่าง ๆ

3. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา ค่านิยม จริยธรรม จัดหัวข้อหน่วยการเรียนรู้ที่สะท้อน ค่านิยม จริยธรรม ปทัสถานในสังคม การนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิต ช่วยผู้เรียนให้ได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ยอมรับและเข้าใจในความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

4. จัดการเรียนการสอนที่ท้าทาย คาดหวังให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งในส่วนตัวและการเป็นสมาชิกกลุ่ม ให้ผู้เรียนใช้วิธีการสืบเสาะ จัดการกับการเรียนรู้ของตนเอง ใส่ใจและเคารพในความคิดของผู้เรียน

5. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดตัดสินใจสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง จัดการตัวเองได้ มีวินัยในตนเองทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต เน้นการจัดกิจกรรมที่เป็นจริง เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ ความสามารถไปใช้ในชีวิตจริง

4.2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2544ก:16-17) กล่าวถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในแต่ละช่วงชั้น ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3)

1. ได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตัวเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นที่อยู่อาศัยและเชื่อมโยงประสบการณ์สู่โลกกว้าง

2. ได้รับการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่เป็นต่อการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมและปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ มีความเป็นพลเมืองดี
3. ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียนและชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับอดีตและปัจจุบัน มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจ
4. ได้รับการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจความรู้ในขั้นต่อไป

ช่วงชั้นที่ 2 (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

1. ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาคและประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม โดยเน้นความเป็นไทย
2. ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ
3. ได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น
4. ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดต่างๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน
5. ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำ ความเข้าใจในภูมิภาคซีกโลกตะวันออกและตะวันตก

ช่วงชั้นที่ 3 (จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3)

1. ได้เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาคต่างๆ ของโลก
2. ได้เรียนรู้และพัฒนาให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณ
3. ได้รับการพัฒนาแนวคิดและประสบการณ์เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศภูมิภาคต่างๆ ของโลก
4. ได้รับการพัฒนาแนวคิด และความสามารถในการวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 4 (จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6)

1. ได้เรียนรู้และศึกษาความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง
2. ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้พัฒนาตนเองเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมที่ตนเองนับถือ รวมทั้งมีค่านิยมที่พึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
3. ได้เรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิตและระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย
4. ได้รับการส่งเสริมให้มีนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกลงและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทยและสิ่งแวดล้อม
5. เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชี้นำตนเองได้ และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ในสังคมได้ตลอดชีวิต

4.3 การจัดการกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2544ก:254) กล่าวถึงการจัดการกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมว่า ผู้สอนจะต้องใช้วิธีการที่หลากหลายผสมผสานกัน เหมือนกับการสอนอื่นๆ เพราะเหตุว่าไม่มีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว การสอนที่ดีคือการสอนที่มีและมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ ดังนั้นการสอนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ด้วยการสอนแบบบูรณาการและการสอนแบบแยกรายวิชา โดยมีข้อเสนอแนะในคู่มือการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมว่า การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ในช่วงชั้นที่ 3 ควรมีการศึกษาในลักษณะการบูรณาการ และในช่วงชั้นที่ 4 ควรจัดเป็นรายวิชาเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาในสิ่งที่ตนเองสนใจ (กระทรวงศึกษาธิการ ,2544ก:259)

กระทรวงศึกษาธิการ (2544ก:260) กล่าวถึงลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรมีการบูรณาการในเรื่องเนื้อหาและมีสาระที่น่าสนใจเป็นรูปธรรมที่แสดงออกได้และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ได้แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ควบคู่ไป ดังนั้นการสอนแบบบูรณาการคือการจัดหน่วยการเรียนการสอนที่มีลักษณะของการผสมผสานประสบการณ์เรียนรู้และเนื้อหาวิชาต่างๆ ที่อยู่ใน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ได้แก่ วิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งกรมวิชาการ (2544:21-22) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ ในลักษณะต่างๆ ไว้ดังนี้

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม น้ำ ฯลฯ ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระ และกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่างๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอนโดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชาหรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่อง ผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน

4. การบูรณาการแบบโครงการ ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นโครงการ โดยผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องกัน ได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่างๆ ที่ครูผู้สอนเคยแยกสอนแยกกันนั้นมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะการสอนเป็นทีม เรียนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครูผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544ก:260) กล่าวถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. นำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นที่สร้างความสนใจเพื่อให้นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งอาจใช้วิธีการอภิปรายซักถาม หรือใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ประกอบ

2. ลงมือปฏิบัติ เป็นขั้นที่นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ เอกสารและใบความรู้ต่าง ๆ

3. สรุปเสนอผล เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนนำเสนอผลงานจากกิจกรรมที่ทำไว้ อาจเป็นงานเดี่ยวหรืองานกลุ่ม โดยมีผลสรุปเชื่อมโยงความสัมพันธ์กัน รวมทั้งมีการจัดนิทรรศการ

4. ประเมินผล เป็นขั้นตอนที่ครูประเมินผลจากที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมไปแล้ว โดยการซักถาม ทดสอบ โดยใช้ข้อสอบแบบเลือกตอบ และอัตนัย รวมทั้งความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกัน

กระทรวงศึกษาธิการ (2544ก:264-266) เสนอแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถนำไปใช้ได้ทั้งการเรียนการสอนกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยและการศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคล มีดังต่อไปนี้

1. การระดมสมอง การให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งในกลุ่มย่อยและการเรียนร่วมกันทั้งชั้น ผู้เรียนได้อภิปรายและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีเกี่ยวกับประเด็นปัญหาต่าง ๆ วิธีการนี้ยังทำให้ผู้เรียนได้แสดงพื้นฐานความรู้ที่มีอยู่ การนำความรู้มาใช้ในการศึกษาเรื่องที่เรียน และตรวจสอบความเข้าใจของตอนที่ยังไม่ถูกต้องได้อีกด้วย

2. กรณีศึกษา เป็นการฝึกให้ผู้เรียนอ่านเรื่องสั้น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้ผู้เรียนสร้างข้อสมมติฐาน กรณีศึกษาทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ การคาดคะเนอนาคตด้วย

3. การเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการทำงานด้วยกันในกลุ่มย่อย และที่สมาชิกมีความสามารถแตกต่างกัน มาร่วมกันทำงาน ครูทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา เป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการเรียน ผู้เรียนทำหน้าที่เป็นผู้รู้เป็นแหล่งความรู้ให้กันและกัน การเรียนแบบร่วมมือมีหลายวิธีการ เช่น

- Jigsaw (ต่อเติมเสริมสร้าง) เป็นวิธีการเรียนรู้บนพื้นฐานที่ให้ผู้เรียนแต่ละคนเสมือนเป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง แล้วทำหน้าที่ให้ความรู้แก่เพื่อนในกลุ่มส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันและกัน

- Numbered Heads Together (รวมหัวร่วมคิด) ผู้เรียนร่วมมือกันทำงานที่จะตอบคำถามที่ครูกำหนดให้ เมื่อครูมอบหมายให้หมายเลขใดหมายเลขหนึ่งเป็นผู้ตอบ ผู้เรียนคนนั้นก็จะต้องตอบตามคำตอบที่ได้จากการที่ทุกคนในกลุ่มร่วมกันหาคำตอบแล้ว เป็นวิธีการที่ส่งเสริมบรรยากาศ การแข่งขันบนพื้นฐานของการร่วมมือกัน เพื่อให้ประสบความสำเร็จ ผู้เรียนได้มีโอกาสดทบทวนในสิ่งที่เรียน และได้พัฒนาทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ

- Think – Pair – Share (คู่คิดคู่สร้าง) ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ศึกษาเรื่องหรือหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งตามลำพังแต่ละคนก่อน หลังจากนั้นจึงจับคู่อภิปรายในสิ่งที่แต่ละคนได้ศึกษามา แล้วนั้น เมื่อได้รับฟังความคิดเห็นกัน ได้ทบทวนกันแล้วก็จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคู่ของตนเองร่วมกันในชั้นด้วย วิธีการนี้มีประโยชน์ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความเข้าใจในแนวคิดเป็นของตนเอง

4. การได้วาที วิธีการนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและเชื่อมโยงในสิ่งที่ศึกษาค้นคว้าเข้าด้วยกัน กิจกรรมการได้วาที ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการจัดระบบข้อมูลความรู้ต่าง ๆ มาสนับสนุนความคิดเห็นของตนและใช้ทักษะทางภาษาเพื่อสื่อสารงใจผู้อื่น

5. การจัดประสบการณ์นอกสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนได้สังเกตและได้รับประสบการณ์ตรงในชีวิตจริง โดยใช้สังคมเป็นเสมือนห้องปฏิบัติการของผู้เรียน ทั้งผู้เรียนและครูได้ฝึกการวางแผนล่วงหน้าก่อนที่จะรับประสบการณ์เหล่านั้น

6. การเขียนบรรยาย เพื่อฝึกทักษะการเขียนโดยให้ผู้เรียนได้คิดประเด็นคำถามต่างๆรวบรวมความรู้แล้วนำมาถ่ายทอดด้วยการเขียนให้ผู้อื่นได้เข้าใจความคิดเห็นของตนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทบทวนสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้ว มาผสมผสานกันกับความรู้ใหม่ และเขียนถ่ายทอดออกมา

7. การจัดระบบความคิดด้วยกราฟฟิก ทักษะการเขียนและอ่านกราฟฟิกเป็นกิจกรรมที่สำคัญ ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดรวบยอดและความคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ แผนภูมิ แผนผัง แผนภาพ ตาราง กราฟ แผนที่ ความคิดต่าง ๆ ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะความคิดผ่านการใช้กราฟฟิกเหล่านี้

8. การอ่านร่วมกันในกลุ่ม ในขณะที่ทำงานกลุ่ม ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการอ่านเพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่อ่านด้วยการอภิปราย ซักถามร่วมกันกับเพื่อน

9. การสัมภาษณ์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักตั้งคำถามเพื่อเตรียมการสัมภาษณ์ รู้จักการตีความข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และรายงานผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำให้ผู้เรียนได้สร้างประสบการณ์ความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างชุมชน ครอบครัว และโรงเรียนอีกด้วย

10. การเขียนอนุทิน เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เขียนแสดงความคิด ความรู้สึกอย่างเสรี ผู้เรียนได้มีโอกาสเชื่อมโยงในสิ่งที่เรียนกับความสนใจและประสบการณ์ของเขา

11. การบรรยาย การฟังคำอธิบายจากครูยังเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าในกรณีที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนได้มีพื้นความรู้ที่ถูกต้องตรงกัน ซึ่งควรใช้ในระยะเวลาอันสั้น

12. การรายงาน เป็นชิ้นงานที่สะท้อนการศึกษาค้นคว้าในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง การรายงานผลด้วยการเขียนเป็นรายงานหรือพูดรายงาน ด้วยการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบ ทั้งยังส่งเสริมเรื่องความรับผิดชอบและวินัยให้แก่ผู้เรียนด้วย

13. การแสดงบทบาทสมมติ และสถานการณ์จำลอง เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามความคิดสร้างสรรค์ และตามสถานการณ์ที่เป็นจริง ผู้เรียนได้ฝึกการตัดสินใจ มีการพัฒนาทักษะทางสังคมรู้จักเตรียมการด้วยการศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อรวบรวมข้อมูลก่อนการแสดง

14. เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาเป็นกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การสื่อสารและการสืบค้นหาข้อมูลความรู้ด้วยการใช้ CD-ROM, INTERNET, E-mail เป็นต้น

4.4 การใช้แหล่งการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้ในมาตรา 24 เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกเวลาทุกสถานที่และมีแหล่งการเรียนรู้อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพในมาตรา 25 ได้ระบุการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยให้รู้จักแสวงหาความรู้จากประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ และห้องสมุด เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าความรู้อย่างเพียงพอ และเกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน นอกสถานศึกษา ในชุมชนใกล้ ๆ บริเวณสถานศึกษา ตลาด วัด หรือสถานที่สำคัญๆ ในชุมชน อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามมาตรฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้สะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพอย่างไม่มีขีดจำกัดนั้น

ในคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545:65) มีการกำหนดให้แหล่งการเรียนรู้ให้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง มีส่วนเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้อาจเป็นสถานที่ ปราชญ์การณ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ รวมทั้งความรู้ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ ความคิดเห็น ความรู้สึกของบุคคลซึ่งอาจมีการถ่ายทอดหรือบันทึกไว้ในสื่อต่างๆ เช่น หนังสือเรียน ตำรา หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ด้วยธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ได้ทุกเวลา ทุกโอกาส และทุกสถานที่ ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสื่อสาร ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างมากมายในปัจจุบัน ซึ่งได้จัดแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดหมวดวิชา เป็นต้น
2. แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

ดังนั้นสรุปได้ว่าการนำแหล่งการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจในวิถีของตนเอง เพราะการเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว นั้นเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่ายกว่าการเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ไกลตัวจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มองเห็นความหมายและคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม รู้จักภาษา อนุรักษ์ อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนนั้นๆ และคงไว้ซึ่งมรดกของชาติได้ในอนาคต

4.5 การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้

ในคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544ก:18) กล่าวว่า ในการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการบริหารโรงเรียน เพราะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนมีความสุข มุ่งเน้นการเรียนการสอนตามธรรมชาติ นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง และปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสะอาด การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่โรงเรียนควรคำนึงถึง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543ค:20) มีดังต่อไปนี้

1) สถานที่

บริเวณโรงเรียน ได้แก่ อาคารเรียน โรงอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย

ห้องเรียน ได้แก่ รูปแบบการจัดที่นั่งนักเรียน การจัดมุมกิจกรรมในห้องเรียน ป่านนิเทศ ชั้นวางสื่อ อุปกรณ์ มุมเสริมความรู้นักเรียน

2) การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน

- ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียน
- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย

3) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในบรรยากาศของการเรียนรู้ การนำสื่อนวัตกรรมมาช่วยส่งเสริมการเรียนรู้

4) การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการในโรงเรียน โรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา เช่น ผู้บริหารและครูที่เป็นกัลยาณมิตร ศูนย์สารสนเทศ มุมนิทรรศการ พิพิธภัณฑ์ทางการศึกษาในโรงเรียน ห้องวิชาการ ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด ห้องเกม ศูนย์สื่อการศึกษา ห้องโสตทัศนอุปกรณ์ อุทยานการศึกษา

4.6 การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2543ข:21) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษามีความจำเป็นต่อการทำให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารควรได้รับการพัฒนาให้สามารถนำภาวะผู้นำและบุคลิกภาพประชาธิปไตย มาเอื้อต่อการทำงานของคุณ ให้ครูมีเสรีภาพในการคิด มีโอกาสพัฒนาคุณภาพผลงาน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพในการนำหลักสูตรไปใช้ การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน สามารถพัฒนาการจัดกิจ

กรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ และระดับการพัฒนาการของผู้เรียน ด้วยเทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริง

แนวทางการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาที่ควรดำเนินการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543ข:21) คือ

1. จัดแหล่งการเรียนรู้ให้ครูได้ศึกษาและพัฒนาตนเอง
2. จัดระบบการนิเทศภายในสถานศึกษา ให้ร้อยรัดกับการนิเทศจากภายนอกหรือการส่งเสริมสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาที่เป็นพี่เลี้ยงของสถานศึกษา
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาได้ทำงานร่วมกัน ได้แลกเปลี่ยนสิ่งที่เรียนรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน
4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้ารับการอบรม ร่วมประชุม สัมมนา ฝึกปฏิบัติการ ที่หน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาต่างๆ จัดขึ้น
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาได้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้และประสบการณ์ในการทำงานกับบุคลากรในสถานศึกษาอื่น

5. สื่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ในคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545ข:213) ได้เสนอสื่อการเรียนรู้ของการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีดังต่อไปนี้

1. หนังสือเรียน และแบบฝึกหัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. แผนที่
3. อุปกรณ์การสื่อสารเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์
4. บุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. แหล่งการเรียนรู้

5.1 หลักการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีลักษณะต่างไปจากหลักสูตรที่ผ่านมาที่สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาเอง บทบาทการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสถานศึกษาจึงเป็นภารกิจที่ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้จะต้องดำเนินการ เพราะสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม หรือมีจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดคงไม่อาจจะสนองผลการเรียนรู้รายปี/รายภาคตามหลักสูตรกลุ่มสาระต่างๆของสถานศึกษาได้อย่างครบถ้วน การผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้รายปี/รายภาค อาจดำเนินการได้ใน 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544:34-36)

5.1.1 การผลิต / จัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นใหม่

การผลิต / จัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นใหม่ เป็นวิธีการได้มาซึ่งสื่อการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนสามารถกำหนดรูปแบบ สาระการเรียนรู้และวิธีการนำเสนอสาระการเรียนรู้ของสื่อขึ้นนั้นได้ตามความต้องการของผู้สอนอย่างแท้จริง แต่ครูผู้สอนจะต้องใช้เวลาในการออกแบบและดำเนินการผลิตจัดทำสื่อขึ้นนั้นมากบ้างน้อยบ้าง ตามแต่ละชนิด ประเภทของสื่อที่จะผลิต การผลิต จัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นใหม่ สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น

1. หนังสือเรียน เป็นสื่อการเรียนรู้พื้นฐานสำหรับการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งมีเนื้อหา/สาระครอบคลุมขอบข่ายสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร หนังสือเรียนที่ดีไม่เพียงแต่นำเสนอข้อเท็จจริงหรือความรู้ต่างๆเท่านั้น แต่จะต้องให้แนวทางแก่ผู้เรียนในการศึกษาความรู้เพิ่มเติมพัฒนาความคิด และการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันด้วย

2. คู่มือครู / คู่มือการสอน / คู่มือการจัดการเรียนรู้ เป็นสื่อที่ให้แนวทางกับครูผู้สอนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ให้เป็นไปตามจุดประสงค์หรือมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร โดยทั่วไปจะประกอบไปด้วยจุดประสงค์ของบทเรียน เนื้อหา / สาระการเรียนรู้ กิจกรรม / กระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล บางเล่มอาจมีสาระอื่นๆเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่กล่าวไปแล้วเช่น กิจกรรมเสนอแนะเพิ่มเติมโครงการ และภาคผนวกหรืออาจจะเสนอหลักการ ทฤษฎี และหรือความรู้โดยละเอียดสำหรับครูผู้สอน

3. ชุดการเรียนการสอน ประกอบด้วย สื่อหลายๆชนิด จัดรวมไว้เป็นชุด เช่น คู่มือแนะนำการใช้ชุดฝึกการเรียนการสอน หนังสือเรียน หนังสืออ้างอิง ใบงาน แบบฝึกหัด / แบบฝึกกิจกรรม บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สไลด์ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆในการทำชุดการเรียนการสอนอาจจัด

ทำในรูปแบบที่จะสามารถบูรณาการในกลุ่มวิชาหรือข้ามกลุ่มวิชา ตลอดจนบูรณาการกระบวนการใช้สื่อแต่ละชนิดในชุดให้เหมาะสมกับกาลเวลาและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

4. บทเรียนสำเร็จรูป เป็นสื่อที่เหมาะสมสำหรับให้ผู้เรียนใช้เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองประกอบด้วย สารการเรียนรู้ที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และประเมินผลการเรียนได้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจจัดทำในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือและสื่อเทคโนโลยี เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)

5. แบบฝึกหัด / แบบฝึกทักษะ / แบบฝึกกิจกรรม เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ควรควรเป็นผู้จัดทำขึ้นเอง เพราะครูเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน จึงย่อมจะทราบว่าสาระส่วนใดควรจะมีแบบฝึกที่จะช่วยเสริมทักษะให้กับผู้เรียน

6. สื่อเสริมการเรียนรู้อื่นๆ เป็นสื่อที่มีสาระลึกซึ้งในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (Theme) เช่น เรื่องดิน จักรวาล ประเทศเพื่อนบ้าน หรืออาจจะมีสาระรวมหลายๆเรื่องเพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าได้ตามความสนใจ และความสามารถของแต่ละบุคคลสื่อเสริมการเรียนรู้นี้อาจจัดทำในรูปแบบของหนังสือ แอ็บบันทึกภาพพร้อมเสียง แอ็บบันทึกเสียง สไลด์ ซีดีรอม อินเทอร์เน็ต

7. แหล่งข้อมูลที่จะใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเนื้อหา และภาพประกอบ ได้แก่

7.1 หนังสือ เอกสารทางวิชาการที่มีสาระเกี่ยวกับชีวิตและครอบครัว
ศึกษา

7.2 หน่วยงาน องค์กร สถาบันที่มีบทบาทในการให้ความรู้และบริการในเรื่องสุขภาพ เพศ ชีวิตและครอบครัว

8. ดำเนินการยกร่างต้นฉบับหนังสือให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

9. นำต้นฉบับที่จัดทำสมบูรณ์ทั้งเนื้อหาและภาพประกอบไปทดลองใช้กับตัวแทนของผู้เรียน และใช้ต้นฉบับนี้จัดการเรียนการสอนจริงๆ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงต้นฉบับให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

10. ดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือตามต้นฉบับที่แก้ไขสมบูรณ์แล้วและนำไปใช้ / เผยแพร่กับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้

5.1.2 การปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่แล้ว

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ลักษณะหนึ่งคือการปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่แล้ว ผู้สอนสามารถดำเนินการได้โดยศึกษาวิเคราะห์สื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่แล้ว อาจเป็นสื่อที่ผลิต

จากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือท้องถิ่นซึ่งมีอยู่มากมายหลายชนิด แม้ว่าสื่อดังกล่าวจะผลิตขึ้นก่อนประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่องค์ความรู้ที่มีอยู่ในสื่อดังกล่าว โดยเฉพาะส่วนที่เป็นข้อเท็จจริง สามารถนำมาใช้กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพียงแต่ผู้สอนอาจจะต้องพิจารณาปรับปรุง ดัดแปลง หรือจัดทำเสริมเพิ่มเติมจากสื่อที่มีอยู่ เพื่อให้ได้สาระสมบูรณ์เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระ ตลอดจนสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและสถานศึกษา การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในลักษณะนี้เป็นทางเลือกหนึ่งที่ผู้สอนจะนำไปใช้ได้โดยไม่ต้องจัดทำสื่อการเรียนรู้ใหม่ทั้งหมด ซึ่งนอกจากจะสะดวกทำได้ง่ายแล้วยังประหยัดอีกด้วย

สื่อการเรียนรู้ทั้งที่ผลิตขึ้นใหม่และที่ปรับปรุงหรือจัดทำเพิ่มเติมจากสื่อที่มีอยู่เดิม เมื่อนำมาใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ผลการใช้สื่อดังกล่าวว่ามีประสิทธิภาพเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและวิเคราะห์การใช้ จะเป็นแนวทางให้ผู้สอนได้พัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.2 หลักการเลือกสื่อการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544ข:11) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนทุกครั้ง ผู้สอนจะต้องมีการจัดทำแผนการสอนล่วงหน้า และเลือกสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งมีหลักการเลือกสื่อการเรียนรู้ที่ผู้สอนควรคำนึงถึงที่สำคัญคือ

1. การเลือกสื่อการเรียนรู้ต้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่จะสอน การจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ผู้สอนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง ผู้เรียนควรมีความรู้ในเรื่องใด สามารถทำอะไรได้ และมีเจตคติที่ถูกต้องอย่างไร จากนั้นจึงจะพิจารณาว่าจะเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ประเภทใดที่มีความเหมาะสมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ ทั้งนี้เพราะสื่อการเรียนรู้แต่ละประเภทมีประสิทธิภาพในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แตกต่างกัน

2. การเลือกสื่อการเรียนรู้ต้องเหมาะสมกับผู้เรียน ผู้สอนจำเป็นต้องวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน เพื่อจะได้รู้พัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมของผู้เรียน ซึ่งเกี่ยวข้องอย่างมากกับความสามารถในการเรียนรู้ เช่น ในวัยเด็กเล็กจะเรียนรู้ได้ดีด้วยการลงมือปฏิบัติได้แก่การใช้เกมของเล่น เมื่อโตขึ้นก็จะเรียนรู้ด้วยการใช้สายตาและความคิดมากขึ้น สื่อจึงอาจจะเป็นประเภทภาพ และต่อมาจึงจะเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรมหรือภาษา สื่อที่จะนำมาใช้จึงควรเป็นหนังสือต่างๆ นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลก็เป็นสิ่ง

จำเป็น ได้แก่ ประสบการณ์เดิม ทักษะพื้นฐาน เจตคติ ผู้สอนจึงควรจะได้ศึกษาวิธีการเรียนรู้แต่ละคนด้วย

3. พิจารณาความเป็นไปได้และค่าใช้จ่าย มีสื่อการเรียนรู้หลายชนิดที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ได้เช่นเดียวกัน เป็นต้นว่า หากต้องการให้ผู้เรียนรู้จักบางสิ่งบางอย่าง เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งธรรมชาติ ที่เป็นป่าเขาลำเนาไพร การทำเครื่องปั้นดินเผา หรือสิ่งของต่างๆควรนำผู้เรียนไปเรียนรู้ในสถานที่จริง เพื่อสร้างประสบการณ์ตรง แต่ถ้ามีข้อจำกัดด้านค่าใช้จ่ายและความไม่สะดวกอื่น การใช้สื่อการเรียนรู้ประเภทภาพสไลด์ น่าจะเหมาะสมกว่า ทั้งนี้หากพิจารณาเห็นว่า การนำผู้เรียนไปเรียนรู้จากสถานที่จริงกับการดูจากสื่ออื่นจะให้ผล การเรียนรู้ไม่แตกต่างกันมากนัก ก็ควรเลือกใช้วิธีการที่ประหยัดกว่า และมีความเหมาะสมมากกว่า

4. พิจารณาความสะดวกและความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้บางชนิดเป็นสื่อที่สมัยใหม่ที่ใช้โอกาสไม่มีความชำนาญในการใช้ดีพอ เช่น สไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้ใช้จะต้องศึกษาและใช้สื่อนั้นๆ ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้หรือขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญ สื่อบางชนิด เช่น สื่อที่เป็นภาพยนตร์ สไลด์มัลติวิชั่น มีความยุ่งยากในการจัดหาและเทคนิคการใช้ อาจจำเป็นต้องเลือกใช้สื่อชนิดอื่นที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีเช่นเดียวกันแทนได้

5.4 บทบาทของครูและผู้บริหารในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544:51-56) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือในการส่งเสริมด้านต่างๆจาก บุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะด้านสื่อการเรียนรู้ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ตามมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน ครูบรรณารักษ์ คณะกรรมการ สถานศึกษา ผู้ปกครอง ฯลฯ

บทบาทของผู้สอนเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญๆ มีดังนี้ (กระทรวงธิการ, 2544:51)

1. การเลือก การใช้ และการประเมินสื่อ สื่อที่จะใช้ประกอบการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ ผู้สอนจะต้องรู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสมเพื่อสนองเป้าหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับและผู้สอนควรได้ประสานงานกับครูบรรณารักษ์ เพื่อใช้ประโยชน์จากห้องสมุด และขอความช่วยเหลือในการสรรหาสื่อต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการ

เรียนรู้ นอกจากนี้ผู้สอนควรมีการประเมินสื่อทั้งก่อนการเลือกใช้เพื่อจะได้เลือกใช้สื่อได้เหมาะสม และประเมินในระหว่างการใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการเลือกใช้ครั้งต่อไป

2. ผู้สอนควรทำให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

3. การจัดทำสื่อ สื่อบางชนิด เช่น หนังสือเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ครูผู้สอนอาจจัดทำโดยเรียบเรียงขึ้นใหม่หรือจัดทำเสริมหรือเพิ่มเติมจากสื่อที่มีอยู่แล้ว

4. การสนับสนุนส่งเสริมให้มีสื่อ ผู้สอนมีหน้าที่เป็นสื่อกลางในการประสานงานให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมบริจาคสื่อต่างๆ เพื่อรวบรวมไว้สำหรับให้ผู้เรียนที่ไม่มีได้ยืมเรียนหรือจัดเป็นห้องวิชาการไว้สำหรับให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

สำหรับในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษารวมทั้งเป็นผู้สนับสนุนทุกด้าน เพื่อให้การจัดการศึกษาวรรลุดุจดประสงค์ที่ได้วางไว้ในด้านพัฒนาสื่อการเรียนรู้ก็เป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งของผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องมีบทบาทสำคัญ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ,2544ข:55)

1. จัดให้มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย วางแผนในเรื่องการจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ของสถานศึกษา

2. ส่งเสริม สนับสนุน ให้ข้อเสนอแนะแก่บุคลากรภายในสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ พร้อมทั้งให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทางวิชาการ ชมรมวิชาการ เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

3. ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการพัฒนาและใช้สื่อต่างๆโดยมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อที่ให้ข้อเท็จจริงเพื่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆเกิดขึ้น โดยเฉพาะหาแหล่งสื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาและชุมชน

5. นิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในการจัดหา ผลิต ใช้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ พร้อมทั้งชี้แนะช่วยแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากรเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ด้านต่างๆ

6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดหลักการที่ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ต้องใช้ในการวัดและประเมินผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544:3) ดังนี้

1. สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม
2. การวัดและประเมินผลการเรียนต้องสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตร
3. การประเมินผลการเรียนต้องประกอบด้วย การประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน และการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน
4. การประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องดำเนินการด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด ธรรมชาติของวิชา และระดับช่วงชั้นของผู้เรียน
5. ให้มีการประเมินความสามารถของผู้เรียน ในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความในแต่ละช่วงชั้น
6. ให้มีการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น
7. ให้มีการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติ ในแต่ละช่วงชั้น
8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบผลการประเมินผลการเรียนได้
9. ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างสถานศึกษาและรูปแบบการศึกษาต่างๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2545:1) ได้กล่าวถึง การประเมินผลการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมว่า เน้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งเป็นการประเมินผลการเรียนที่เอื้อต่อการค้นหาความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน รวมทั้งสามารถประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกิดกับผู้เรียน การวัดและประเมินผลในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมควรใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายสอดคล้อง เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน การวัดและประเมินผลจะต้องกระทำหลายบริบท โดยครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน รวมทั้งผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินและแสดงความคิดเห็น

6.1 แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544ช:13-15) กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีแนวทางการวัดและประเมินผลดังต่อไปนี้

1. การประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม สถานศึกษาควรดำเนินการให้มีการประเมินผล โดยการประเมินผลก่อนเรียนเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนในแต่ละวิชา ทุกกลุ่มสาระที่ต้องประเมินโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหาสาระสนเทศของผู้เรียนในเบื้องต้นสำหรับไปจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียนตามแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. การประเมินระหว่างเรียน เป็นการประเมินเพื่อมุ่งตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนว่าบรรลุตามผลการเรียนรู้ ผู้คาดหวังในการสอนตามแผนการสอนที่ครูได้วางแผนไว้หรือไม่ ทั้งนี้สาระสนเทศที่ได้จากการประเมินไปสู่การปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องของผู้เรียน และส่งเสริมผู้เรียนที่มีความรู้ ความสามารถให้เกิดพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพ โดยมีวิธีการประเมิน ดังนี้

1.1 การประเมินด้วยสื่อส่วนบุคคล ได้แก่ การถามตอบระหว่างทำกิจกรรมการเรียน การสนทนาพบปะพูดคุยกับผู้เรียน การสนทนาพบปะพูดคุยกับผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียน การสอบปากเปล่าเพื่อประเมินความรู้ การอ่านบันทึกเหตุการณ์ต่างๆของผู้เรียนและการตรวจแบบฝึกหัดและการบ้าน พร้อมให้ข้อมูลป้อนกลับ

1.2 การประเมินจากการปฏิบัติ (Performance Assessment) เป็นวิธีการประเมินที่ผู้สอนมอบหมายงานหรือกิจกรรมให้ผู้เรียนทำเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด

1.3 การประเมินสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินจากการปฏิบัติอย่างหนึ่งเพียงแต่งงานหรือกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติ จะเป็นงานหรือสถานการณ์ที่เป็นจริง (Real life) หรือใกล้เคียงกับชีวิตจริง ดังนั้น งานหรือสถานการณ์จึงมีสิ่งจำเป็นที่ซับซ้อน (Complexity) และเป็นองค์รวม (Holistic) มากกว่างานปฏิบัติทั่วไป

1.4 การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) เป็นวิธีการประเมินที่ช่วยส่งเสริมให้การประเมินตามสภาพจริง มีความเป็นไปได้มากขึ้น โดยการให้ผู้เรียนได้เก็บรวบรวม (Collect) ผลงานจากการปฏิบัติจริง ทั้งนี้ในชั้นเรียนหรือในชีวิตจริงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ต่างๆมาจัดแสดงอย่างเป็นระบบ(Organized) ทั้งนี้ โดยมีจุดประสงค์เพื่อสะท้อนให้เห็น (Reflect) ความพยายาม เจตคติ แรงจูงใจ พัฒนาการ และความสัมฤทธิ์ผล (Achievement) ของการเรียนรู้ ตามสิ่งที่มุ่งหวังจะให้แฟ้มสะสมงานนั้นสะท้อนออกมา ซึ่งผู้สอนสามารถประเมินจากแฟ้มสะสมงานแทนการประเมินจากการปฏิบัติจริงก็ได้

3. การประเมินเพื่อสรุปผลการเรียน เป็นการประเมินเพื่อมุ่งตรวจสอบความสำเร็จของผู้เรียน เมื่อผ่านการเรียนรู้ในช่วงเวลาหนึ่ง ประกอบด้วย

3.1 การประเมินหลังเรียน เป็นการประเมินผู้เรียนในเรื่องที่ได้เรียนจบแล้ว เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามผลการเรียนที่คาดหวังหรือไม่ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลการประเมินก่อนเรียนแล้วผู้เรียนเกิดการพัฒนาขึ้นมากน้อยเพียงไร ทำให้สามารถประเมินได้ว่าผู้เรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้เพียงไร และกิจกรรมการเรียนที่จัดขึ้นมีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนเพียงไร ข้อมูลจากการประเมินภายหลังการเรียน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากมาย

3.2 การประเมินผลการเรียนปลายปี / ปลายภาคเป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในการเรียนรายวิชาต่างๆ ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 , ปีที่ 4-6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจะเป็นรายภาค สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 การประเมินผลนั้นนอกจากจะมีจุดประสงค์เพื่อการสรุปตัดสินความสำเร็จของผู้เรียนในการเรียนสาระการเรียนรู้รายปี / รายภาคเป็นสำคัญแล้ว ยังใช้เป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนที่ไม่ผ่านการประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการและมีผลการเรียนตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ด้วย

การประเมินผลการเรียนปลายปี / ปลายภาค สามารถใช้วิธีการและเครื่องมือการประเมินได้อย่างหลากหลาย ให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหาสาระ กิจกรรมและช่วงเวลาในการประเมิน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การประเมินผลการเรียนดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธและสนับสนุนการเรียนการสอน จึงให้นำผลการประเมินระหว่างเรียนไปใช้เป็นข้อมูลในการประเมินผลการเรียนปลายปี/ปลายภาค โดยใช้สัดส่วนการประเมินผลระหว่างเรียนมากกว่าการประเมินผลปลายปี / ปลายภาค

4. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนในทุกช่วงชั้นการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างเต็ม ศักยภาพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสถานศึกษา จะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม ผู้เรียนต้องผ่านเกณฑ์การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามที่สถานศึกษากำหนด กิจกรรมการพัฒนา ซึ่งมี 2 ลักษณะ ดังนี้

4.1 กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในห้องเรียนมอบหมายให้ผู้สอนดำเนินการพัฒนา ประเมินผลและแก้ไขปรับปรุงผู้เรียนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.2 กิจกรรมนอกห้องเรียน ให้บุคลากรของสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันพัฒนา ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทั้งในลักษณะของการร่วมกิจกรรมต่างๆหรือการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งในและนอกสถานศึกษา

5. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่สถานศึกษากำหนดขึ้นสำหรับพัฒนาผู้เรียนเป็นกรณีพิเศษ เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างเอกลักษณ์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ผู้เรียนสถานศึกษาและชุมชนของสถานศึกษาโดยเป็นการประเมินโดยเชิงวินิจจัย

6. การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ เป็นการประเมินศักยภาพของผู้เรียนในการอ่านหนังสือ เอกสารและสื่อต่างๆ แล้วนำมาคิดสรุปเป็นความรู้ความเข้าใจของตนเอง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์เนื้อหาสาระของเรื่องที่อ่าน

7. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (National Test) เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เป็นมาตรฐานระดับชาติ ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับชาติ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่หรือได้รับมอบหมาย การประเมินผลดังกล่าวมีจุดหมายเพื่อตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาของชาติ แล้วนำผลการประเมินไปวางแผนการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการศึกษาของชาติ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถส่งผลย้อนกลับไปที่สถานศึกษาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้เช่นเดียวกันสถานศึกษาจะต้องเตรียมผู้เรียนให้เข้ารับการประเมินด้วยความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินระดับชาติ ให้ความร่วมมือในการประเมินเต็มความสามารถ และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขการประเมินอย่างเคร่งครัด

6.2 บทบาทของครูและผู้บริหารในการดำเนินการประเมินผลการเรียน

กรมวิชาการ (2545ข:9) กำหนดบทบาทของครูในการดำเนินการประเมินผลการเรียน ดังนี้

1. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนในรายวิชาที่รับผิดชอบให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติและปฏิทินปฏิบัติงาน ส่งให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ตรวจสอบก่อนเปิดภาคเรียน
2. ทำการวัดและประเมินผลระหว่างเรียนควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนด พร้อมกับปรับปรุงแก้ไข ผู้เรียนที่มีข้อบกพร่อง

3. ประเมินตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในรายวิชาที่สอน หรือกิจกรรมที่รับผิดชอบ เมื่อสิ้นสุดการเรียนรายปีหรือรายภาค ส่งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หรือกิจกรรมทุกภาคเรียน

กรมวิชาการ (2545ข:9) กำหนดบทบาทผู้บริหารในการดำเนินการประเมินผลการเรียน ดังนี้

1. เป็นเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เป็นประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการของสถานศึกษา
3. อนุมัติผลการประเมินผลการเรียนด้านต่างๆรายปี/รายภาค และตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้น
4. ให้คำแนะนำข้อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการดำเนินงานแก่บุคลากรในสถานศึกษา
5. กำกับ ติดตามให้การดำเนินงานประเมินผลการเรียนบรรลุเป้าหมาย

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ค:บทคัดย่อ) ได้ทำการรายงานผลการดำเนินงาน 2 ปี กับการปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน และผลสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมในโครงการ ตลอดจนปัญหา อุปสรรคในการปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ ภายหลังจากการดำเนินงาน ตามแผนการปฏิรูปการเรียนรู้ ได้ 2 ปี (สิงหาคม 2542 – สิงหาคม 2544) ผลการวิจัยพบว่ามี การพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาโดยมีนโยบายให้ใช้การจัดการอบรมสัมมนาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ พัฒนาคู่มือและแนวทางเพื่อเป็นต้นแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ และจัดทำเอกสารเผยแพร่ให้กับสถานศึกษา ด้านการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ประชาชนรับรู้เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา ร้อยละ 83.5 ส่วนปัญหา อุปสรรค พบว่า ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ขาดแคลนสื่อวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี จำนวนนักเรียนต่อห้องมากเกินไป และครูผู้สอนเองมีภาระงานนอกเหนือจากการสอนมาก ทำให้ยากต่อการดูแลและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ง:บทคัดย่อ) ได้ทำรายงานการติดตามและประเมินผลการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนำร่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและ

ประเมินผลการเตรียมความพร้อมและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2545 ผลการวิจัยพบว่าการเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรโรงเรียนนำร่องร้อยละ 90 ใช้วิธีการประชุมชี้แจง/อบรมผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน ซึ่งบุคลากรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในระดับมาก ส่วนโรงเรียนนำร่องร้อยละ 77 ได้ดำเนินงานจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานตามลำดับ ดังนี้ 1) วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ 2) กำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค 3) จัดทำคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ 4) ตรวจสอบความสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้กับวิสัยทัศน์ จุดหมายและโครงสร้างหลักสูตร 5) ขออนุมัติหลักสูตร 6) จัดทำแผนการเรียนรู้ เตรียมสื่อ/แหล่งการเรียนรู้และการวัดประเมินผล 7) นำไปใช้ 8) นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้ สภาพปัจจุบันการดำเนินงานโดยทั่วไปของโรงเรียนนำร่องส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 80) ได้ดำเนินงานเรียบร้อยแล้ว ข้อมูลสารสนเทศที่โรงเรียนนำมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสูงสุด คือ ข้อมูลด้านบุคลากร และอาคารสถานที่ รองลงไป คือ ความต้องการของผู้ปกครอง/ ชุมชน ข้อมูลที่นำมาใช้น้อยที่สุด คือ ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาของถิ่น/ วิทยากรภายนอก และโรงเรียนได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ชุมชนรับรู้และขอความร่วมมือในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาด้วย วิธีการประชุมชี้แจงและแจกเอกสารเผยแพร่ ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาสูงสุดคือ การวางแผนกำหนดนโยบาย/จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ปัญหาที่พบในการดำเนินงานส่วนใหญ่คือ เรื่องของระยะเวลาที่ไม่เพียงพอในการจัดทำ รองลงไปคือ การขาดอัตรากำลัง/บุคลากรไม่เพียงพอ และขาดความรู้ความเข้าใจ/ความไม่ชัดเจนในการดำเนินงานบางเรื่อง ความช่วยเหลือที่โรงเรียนต้องการสูงสุดคือ คำแนะนำและการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง รองลงไปคือ การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์และเทคโนโลยี ตลอดจนเอกสารความรู้ คู่มือต่างๆ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 (2545:บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่าย การใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความพร้อมของโรงเรียนนำร่อง และโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร ในการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ และเพื่อรายงานผลการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนนำร่อง และโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร พบว่าผู้บริหารทุกโรงเรียนได้เตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและได้จัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา วางแผนบริหารการจัดการหลักสูตร และวางแผนบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การรวบรวมและจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการของนักเรียน ชุมชน และท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ การประสานงานกับ โรงเรียนระดับประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของ หลักสูตรในช่วงชั้นที่ต่อเนื่องกันและการมีหลักฐานที่แสดงถึงการประสานงานกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมจัดทำองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรสถานศึกษา โดยเฉพาะร่วมกันกำหนดโครงสร้างหลักสูตร และสัดส่วนเวลาเรียน การจัดทำสาระหลักสูตรกลุ่มสาระ การเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ การจัดทำสาระเกี่ยวกับท้องถิ่น และดำเนินการในส่วนของกิจกรรมพัฒนาผู้ เรียน โรงเรียนส่วนใหญ่เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้แสดงความคิดเห็นต่อร่างหลักสูตร ผลการประเมิน ตนเองเกี่ยวกับความพร้อมในการใช้หลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีความพร้อมในการใช้หลักสูตร ทั้งในด้านสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งการบริหารจัดการหลักสูตร ครูผู้สอนประเมินตนเองว่ามีความพร้อมระดับมาก แต่ครูประเมินตนเองว่า มีความพร้อมน้อยในรายการการจัดการเรียนรู้ด้านการวัดและประเมินผลและการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้ เรียน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544ข:บทคัดย่อ) ได้จัดทำรายงานการจัดทำหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเครือข่าย สังกัดกรมสามัญศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและ ประเมินผลการเตรียมความพร้อมและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ แนวทางการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนพบว่า โรงเรียนได้เตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาบุคลากรในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาใน 3 อันดับแรก ได้แก่ อบรมปฏิบัติขยายผลการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน ประชุมปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรสถาน ศึกษา และการศึกษาดูงานการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอื่น ความรู้ความเข้าใจของ บุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาพบว่าบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยว กับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมในระดับมากใน 3 อันดับแรก ได้แก่ หลักสูตรการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน การกำหนดโครงสร้างและการจัดสัดส่วนเวลาเรียน และการจัดทำหลักสูตรสถาน ศึกษา การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่คณะครูในโรงเรียนจัดทำ เองร้อยละ 89.2 ในส่วนของการดำเนินการจัดทำกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ พบว่า โรงเรียน เกือบทุกโรงคาดว่าจะทำหลักสูตรสถานศึกษาเสร็จทันภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 บทบาทการ มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3 อันดับแรก ได้แก่ ช่วยติดตามตรวจสอบ และสอดส่องความประพฤติของนักเรียน ร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน จัดหาเงินทุน และ สนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ปัญหาและวิธีการแก้ไขในการจัด ทำหลักสูตรสถานศึกษา ปัญหาที่พบ คือ เวลาในการจัดทำหลักสูตรกระชั้นชิดและมีเวลาไม่เพียงพอ

พอ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และบุคลากรมีภาระงานมาก จำนวนครูไม่เพียงพอ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545จ:บทคัดย่อ) ได้จัดทำรายงานการจัดทำหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเครือข่าย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและประเมินผลการ เตรียมความพร้อมและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กับโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พบว่ามีการเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่าย โดยสิ่งที่โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ดำเนินการแล้ว ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ประชุมชี้ แจง อบรม/พัฒนาบุคลากร การแต่งตั้งคณะกรรมการระดับกลุ่มสาระของโรงเรียน การศึกษาดู งานสัมมนาจากหน่วยงานอื่น โรงเรียนได้เตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาบุคลากรในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาได้แก่ อบรมปฏิบัติการขยายผลการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน ประชุมปฏิบัติการการ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การศึกษาดูงานการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอื่น การ ประชุมชี้แจงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับคณะครูในโรงเรียน ด้านความรู้ความเข้าใจของ บุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าในภาพรวมบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจในระดับมาก ใน 3 อันดับแรก คือ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การออกแบบจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรและการ จัดสัดส่วนเวลาเรียน และบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย ในเรื่องการใช้กระบวนการวิจัย ในการเรียนรู้และการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ด้านการดำเนินการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยคณะครูในโรงเรียน ในการ ดำเนินการจัดทำกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการถึงขั้น การจัด ทำผลการเรียนรู้รายปี/ภาค บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พบ ว่า ชุมชนช่วยติดตามตรวจสอบและสอดคล้องความประพฤติของนักเรียน ร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ของ โรงเรียน จัดหาเงินทุนและสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ส่วน ปัญหาที่พบของโรงเรียนเครือข่ายในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ครูเข้าใจเกี่ยวกับการจัด ทำหลักสูตรสถานศึกษาไม่ชัดเจน ครูขาดความมั่นใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เวลาในการ จัดทำหลักสูตรไม่เพียงพอ และบุคลากรมีภาระงานมาก

จุฑารัตน์ อินทะเสน (2545:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่อง การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถม ศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารงานวิชาการ

ของโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 พบว่า 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ทุกโรงเรียนได้พัฒนาหลักสูตรตามแนวการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสภาพชุมชนของโรงเรียนทุกโรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน โดยเน้นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในด้านระเบียบวินัย และกิจกรรมร่ายทาง หลักสูตรที่จัดทำประกอบด้วย สาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการจัดทำคู่มือประกอบการใช้หลักสูตร จากการศึกษาได้พบว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของแต่ละโรงเรียนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการจัดทำหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรพบว่า ครูได้มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ ได้รับการอบรมในการจัดทำหลักสูตร และได้รับมอบหมายตามความเหมาะสม จากการศึกษาได้พบว่า ครูมีภาระงานมาก ครูมีคุณวุฒิและพื้นความรู้ไม่ตรงกับสาขาวิชาที่ได้รับมอบหมาย 3) ด้านแหล่งการเรียนรู้ และสนับสนุนการศึกษา มีการสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จัดบริการ วัสดุทัศนูปกรณ์และสื่อ โดยห้องสมุดและจากการศึกษาพบว่า หนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อและวัสดุทัศนูปกรณ์มีจำนวนไม่เพียงพอเนื่องจากงบประมาณมีจำนวนจำกัด 4) ด้านการวัดและประเมินผล มีการวัดและประเมินผลตามระเบียบ แต่ครูส่วนใหญ่ประสบปัญหาในด้านความรู้ความเข้าใจ วิธีการ และกระบวนการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย 5) ด้านการนิเทศการศึกษา ทุกโรงเรียนได้มีการวางแผนนิเทศภายใน โดยผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการเยี่ยมชั้นเรียน แต่ไม่พบว่าได้มีการบันทึกผลการนิเทศ และไม่มีการจัดดำเนินการนิเทศอย่างเป็นทางการ

พันธนิษฐ์ วิหคโต (2545:2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา วัดดูประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ 1) สภาพการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนำร่อง และโรงเรียนเครือข่ายที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ประกอบด้วยด้านปัจจัย กระบวนการและผลผลิต 2) ปัญหาที่พบจากการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขในการดำเนินงานการใช้หลักสูตร ผลการวิจัยพบว่าสภาพด้านปัจจัยบุคลากรมีความรู้และความตระหนักในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา มีจำนวนห้องเรียนเพียงพอกับนักเรียน มีเอกสารหลักสูตรหลักสูตรสถานศึกษาสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มมีสื่อในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างเพียงพอ ด้านกระบวนการพบว่า ผู้บริหารจัดครูเข้าสอนตรงตามวุฒิ และตรงตามความสามารถในกลุ่มสาระที่สอน การส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งการเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมผู้สอนทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ เน้นการคิด การปฏิบัติจริงและส่งเสริมคุณธรรมและวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้

สอนใช้วิธีการบรรยาย ระดมสมอง อภิปราย ครูใช้สื่อที่มีความสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ การใช้แหล่งการเรียนรู้ครูใช้สื่อการอ่าน สื่อเทคโนโลยี และแหล่งวิทยากร ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียนและประเมินผลผู้เรียน ในด้านปัญหาที่พบจากการใช้หลักสูตรสถานศึกษาพบว่า มีเวลาการจัดทำหลักสูตรน้อย ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้าน ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ การกำหนดหน่วยการเรียนรู้และการสอนแบบบูรณาการ สื่อการเรียนการสอน เอกสารหนังสือเรียนที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนมีน้อยไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับเนื้อหา แหล่งวิทยากร/แหล่งความรู้ในชุมชนมีน้อย ขาดความรู้ความเข้าใจและขาดทักษะในการวัดและประเมินผล รูปแบบและแนวทางการวัดและประเมินผลไม่ชัดเจน ไม่เข้าใจวิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงในแต่ละกลุ่มสาระ ไม่มีความรู้ในการจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผล ขาดแนวและวิธีในการสร้างแบบประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย

วิฑูรย์ เจริญอาชาชัย (2545:บทคัดย่อ) ศึกษาการดำเนินงานการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนแกนนำ สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนแกนนำ สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ โรงเรียนแกนนำ สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลคือ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร ครูผู้สอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า ชั้นเตรียมการฝ่ายวิชาการของสถานศึกษาสร้างความตระหนักในการจัดทำสาระของหลักสูตร แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร พัฒนาบุคลากร จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ ปัญหาที่พบ ได้แก่ ครูผู้สอนบางส่วนขาดการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ชั้นการดำเนินการ สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกคน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา แล้วครูผู้สอนจัดทำสาระของหลักสูตรโดยกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค กำหนดเวลาจำนวนหน่วยกิต จัดทำอธิบายรายวิชาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ ออกแบบการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ฝ่ายวิชาการของสถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผล ตลอดจนออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปัญหาที่พบ ได้แก่ ครูผู้สอนบางส่วนขาดความเข้าใจที่ชัดเจนในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่กำหนดขึ้น ตลอดจนการจัดการเรียนรู้ขาดการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้และงบประมาณด้านสื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอ

ปราณี กระทุ่มเขตต์ (2546:บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดอุประสงค์ การวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา คือ 1) งานบริหารและบริการหลักสูตร ครูมีภาระรับผิดชอบทั้งงานสอนและงานพิเศษมาก แนวทางแก้ไขปัญหาคควรมีการแยกครูปฏิบัติการสอนและสายสนับสนุนการสอนให้ชัดเจน 2) งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ครูขาดความรู้ความเข้าใจวิธีดำเนินการจัดทำแผนการเรียนรู้ แนวทางการแก้ปัญหา จัดอบรมให้ความรู้แก่ครูโดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในเรื่อง การเขียนแผนการเรียนรู้ ครูขาดความรู้ความเข้าใจระเบียบการวัดและประเมินผล แนวทางการแก้ปัญหา จัดทำเอกสารและจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ศรอนงค์ สนธิชัย (2546:บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนาร่อง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 วัดอุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนาร่อง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระวิชา 8 กลุ่ม หัวหน้างานแนะแนวและหัวหน้างานวัดและประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ชนิดตรวจสอบรายการและแบบมาตราส่วนประมาณค่า ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนาร่อง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 คือ (1) ด้านการออกแบบการเรียนรู้พบว่า ครูขาดความรู้และเทคนิค วิธีการวัดและประเมินผลในรูปแบบใหม่ ตรงตามศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน (2) ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตรพบว่า ครูขาดความรู้ และทักษะในการบูรณาการระหว่างวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้ (3) ด้านการกำหนดรูปแบบ วิธีการเกณฑ์การตัดสินและเอกสารหลักฐานการศึกษาพบว่าครูผู้สอนไม่สามารถทำการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียนสื่อความรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ครบถ้วนและทันเวลา (4) ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า วิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมายไม่สอดคล้องกับภารกิจสถานศึกษา (5) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมายพบว่า วิสัยทัศน์ไม่สอดคล้องกับภารกิจของสถานศึกษา (6) ด้านการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ขาดการตรวจสอบความต่อ

เนื้อหาของกลุ่มสาระการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น (7) ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมแนะแนวและไม่ให้ความสำคัญเนื่องจากมีภาระงานสอนมาก (8) ด้านพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนพบว่า วิธีการแนะแนวไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของชุมชน และขาดการประชาสัมพันธ์ในการสร้างความเข้าใจถึงกระบวนการแนะแนว

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แอทโจเนน (Atjonen, 1994) ได้ทำการวิจัย เรื่อง “The local Curriculum As an Object and Instrument in the Administrative and Pedagogical Development of the social system” วัตถุประสงค์เพื่อติดตามการพัฒนาและนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ ได้อธิบายถึงประสบการณ์ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับรูปแบบการนำหลักสูตรไปใช้และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในระบบโรงเรียนจะทำให้ครูมีภาระงานเพิ่มขึ้นและเป็นประเด็นนำไปสู่การตัดสินใจ จากมุมมองเกี่ยวกับวิธีสอนเห็นว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือของครูที่ใช้ในการสอน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นครูที่สอนตามหลักสูตรเป็นเวลา 2 ปีการศึกษา การมีส่วนร่วมในหลักสูตรมีผลต่อความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดเตรียมสิ่งไว้ที่มีอิทธิพลต่อการทำงานและมีการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความรู้สึกรักต่องานตนเอง

เค ล ล อ น (Kellon, 1992) ได้ ทำ ก า ร วิ จ ย เรื่อง “A Case Study of curriculum Implementation : The Mummbu Reform (Sierra Leone)” งานวิจัยเป็นการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับ “การฝึกฝนการใช้หลักสูตรของครูโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ชนบท ในประเทศ Sierra Leone งานวิจัยนี้ได้ทำการวิเคราะห์ทฤษฎี ทฤษฎี และความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้วางแผนโครงการเพื่อติดตามปรับปรุงหลักสูตรดังกล่าว จุดประสงค์ของการศึกษามี 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก เพื่อให้หลักสูตรใหม่ของ Mummbu มีความกระจ่างชัดขึ้นในอันที่จะฝึกฝนครู ประการที่สอง เพื่อเป็นตัวบ่งชี้ถึงปัจจัยสำคัญของการติดตามโครงการ และประการที่สามเพื่อเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรใหม่และหลักสูตรเก่าของ Mummbu ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการติดตามหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรใหม่ของ Mummbu เป็นหลักสูตรที่ดี ประสบความสำเร็จในการใช้หลักสูตร เนื่องจากธรรมชาติของหลักสูตรใหม่มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนชุมชนและครูผู้สอนให้เกิดความเข้าใจในการใช้หลักสูตรที่ชัดเจน ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรใหม่มีหลักเหตุผลและมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน

บรู๊ค (Brooks, 1994) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “The Reform Primary Education in British :Teacher’s Perception of the Initial Implementation of the Year 2000 Primary Program” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการติดตามหลักสูตรประถมศึกษาในปี ค.ศ. 2000 ใน British Columbia ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคล 22 คน ซึ่งประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารโรงเรียนและบุคคลต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในระบบ ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรประถมศึกษาที่ได้ปรับปรุงใหม่จะครอบคลุมการศึกษา 4 ปี ซึ่งเน้นหนัก 4 ประการ คือ 1) การจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมและการศึกษาด้วยตนเอง 2) การรายงานแบบไม่มีการเปรียบเทียบในบรรยากาศแบบไม่มีชั้นเรียน 3) มีการร่วมมือกันทำกิจกรรมระหว่างผู้ปกครองและนักเรียน 4) การบูรณาการหลักสูตรทางด้านมานุษยวิทยา วิทยาศาสตร์ ความงามทางศิลปะและศิลปะประดิษฐ์

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยในประเทศไทย และต่างประเทศที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นเรื่องใหม่ ครูขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษามีเวลาการจัดทำหลักสูตรน้อย ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้าน ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ การกำหนดหน่วยการเรียนรู้และการสอนแบบบูรณาการ การออกแบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนมีน้อยไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับเนื้อหา แหล่งความรู้ในชุมชนมีน้อย ครูขาดความรู้ความเข้าใจและขาดทักษะในการวัดและประเมินผล รูปแบบและแนวทางการวัดและประเมินผลไม่ชัดเจน ขาดความรู้เรื่องวิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงในแต่ละกลุ่มสาระ ขาดความรู้ในการจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผล ขาดความรู้ในการสร้างแบบประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย ขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาหาความรู้จากเอกสาร หนังสือ บทความ วารสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เอกสารประกอบการประชุม ฝึกอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการ และแนวคิดจากนักวิชาการและครูอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งในกระทรวงศึกษาธิการ สถาบันอุดมศึกษา และในโรงเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร จำนวน 35 โรงเรียน (ฝ่ายสารสนเทศ กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา ,2544)

ผู้ให้ข้อมูลมี 2 กลุ่มคือครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ในการสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและผู้บริหารสถานศึกษา

โรงเรียนแกนนำในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในปีการศึกษา 2545 มีการกำหนดผู้ให้ข้อมูลดังนี้

1. สํารวจรายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในปีการศึกษา 2545 ที่เปิดสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จากข้อมูลของฝ่ายสารสนเทศ กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่าโรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีทั้งหมด 35 โรงเรียน (ภาคผนวก ค.)

2. ประชากรครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีจำนวนทั้งสิ้น 295 คน ผู้วิจัยหาขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้สัดส่วนประชากร โดยใช้สูตรของยามาเน (Yamane, 1979) ณ ระดับความเชื่อมั่น 95 % ยอมให้ความคลาดเคลื่อนของค่าสัดส่วนที่เกิดขึ้นได้ไม่เกินร้อยละ ± 5 จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 170 คน ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างครูโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แล้วกำหนดครูมาโรงเรียนละ 6 คนเป็นครูที่สอนในช่วงชั้นที่ 3 คือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 คน และสอนในช่วงชั้นที่ 4 คือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 คน ได้จำนวนครูทั้งหมด 207 คน

3. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสุ่มแบบเจาะจงโรงเรียนละ 2 คน แบ่งเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 1 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 1 คน ได้จำนวนผู้บริหารสถานศึกษาทั้งหมด 70 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่แบบสอบถามสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการในการสร้างเครื่องมือ

1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาหาความรู้จากเอกสาร หนังสือ บทความ วารสารและงานวิจัยต่างๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เอกสารประกอบการประชุม ฝึกอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการและแนวคิดจากนักวิชาการและครูอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในกระทรวงศึกษาธิการ สถาบันอุดมศึกษา และในโรงเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

1.2 ศึกษาแนวทางในการสร้างแบบสอบถามสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จากหนังสือ เอกสาร ตำรา

2. ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.1 นำข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมขึ้น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ เกี่ยวกับเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทางการสอน ระดับชั้นที่สอน และประสบการณ์การอบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นแบบสำรวจรายการจำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร จำนวน 3 ข้อ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 7 ข้อ ด้านสื่อการเรียนรู้จำนวน 5 ข้อและด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร จำนวน 9 ข้อ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 10 ข้อ ด้านสื่อการเรียนรู้จำนวน 6 ข้อและด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้จำนวน 6 ข้อ โดยแบ่งสภาพปัญหาออกเป็น 4 ระดับ คือ ปัญหามากที่สุด ปัญหามาก ปัญหาน้อยและปัญหาน้อยที่สุด

ชุดที่ 2 แบบสอบถามสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ เกี่ยวกับเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทางการสอน ระดับชั้นที่สอน และประสบการณ์การอบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นแบบสำรวจรายการ จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร จำนวน 5 ข้อ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 2 ข้อ ด้านสื่อการเรียนรู้จำนวน 1 ข้อและด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 4 ด้าน ด้านหลักสูตร จำนวน 9 ข้อ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 11 ข้อ ด้านสื่อการเรียนรู้จำนวน 6 ข้อ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้จำนวน 5 ข้อ โดยแบ่งสภาพปัญหาออกเป็น 4 ระดับ คือ ปัญหามากที่สุด ปัญหามาก ปัญหาน้อยและปัญหาน้อยที่สุด

3. ขั้นการปรับปรุงเครื่องมือ

3.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบขอคำแนะนำและข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข

3.2 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมสำนวนภาษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.2 ในส่วนของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำให้เพิ่มหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับแหล่งการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตร การจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และแก้ไขขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรให้ถูกต้องตลอดจนตัดข้อคำถามบางข้อที่ไม่สำคัญและไม่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

3.2.3 ในส่วนของปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำให้เพิ่มเรื่องการนำวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมา ใส่ไว้ในหลักสูตร การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนมาใส่ไว้ในหลักสูตร การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และตัดปัญหาบางข้อที่ไม่สำคัญและไม่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

3.3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและผู้บริหารสถานศึกษา 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสตรีรัตนบุรี, โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี, โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ บางใหญ่, โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิตและโรงเรียนธัญบุรี ซึ่งเป็นโรงเรียนแกนนำ กรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนนทบุรี โดยสอบถามครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 10 คนและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน ปัญหาที่พบคือ คำชี้แจงในส่วนที่ต้องการให้ครู เรียงลำดับความถี่ในการใช้มีขนาดเล็กเกินไป ครูจึงใช้การแทนการตอบเรียงลำดับความถี่ จึงปรับปรุงโดยทำให้ขนาดตัวอักษรใหญ่และเน้นให้เห็นชัดยิ่งขึ้น ส่วนแบบสอบถามสภาพและ ปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของผู้บริหาร ไม่มีข้อแก้ไข

4. จัดพิมพ์และนำไปใช้

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงจนสมบูรณ์แล้วไปจัดพิมพ์และนำไปใช้จริงกับกับครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ระหว่างดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล กระทรวงศึกษาธิการอยู่ระหว่างการปรับเปลี่ยนการแบ่งส่วนราชการในส่วนกลางของกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำหนังสือขอความร่วมมือในการ ทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขตที่ 1 เขตที่ 2 และเขตที่ 3 ออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยนำส่งหนังสือราชการที่ออกจากสำนักเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขตที่ 1 เขตที่ 2 และเขตที่ 3 ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

3. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากโรงเรียนแกนนำทั้ง 35 โรงเรียน โดยผู้วิจัยได้เริ่มแจกแบบสอบถามด้วยตนเองตั้งแต่วันที่ 29 ตุลาคม 2546-วันที่ 16 พฤศจิกายน 2546 ใช้เวลาแจกแบบสอบถามประมาณ 3 สัปดาห์ ผู้วิจัยติดตามสอบถามทางโทรศัพท์เพื่อรับแบบสอบถามคืนใช้เวลาติดตามประมาณ 3 สัปดาห์จึงแล้วเสร็จ โดยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่เสร็จสมบูรณ์แต่วันที่ 19 พฤศจิกายน 2546 – 7 ธันวาคม 2546 ผู้วิจัยใช้เวลาประมาณ 6 สัปดาห์ จึงเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จ

4. จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปให้กลุ่มประชากรจำแนกเป็นแบบสอบถามของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 70 ชุด ได้รับคืนและมีความสมบูรณ์จำนวน 66 ชุด คิดเป็นร้อยละ 94.28 และแบบสอบถามของครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 210 ชุด ได้รับคืนและมีความสมบูรณ์จำนวน 198 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95.65 ดังรายละเอียดในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของแบบสอบถามที่ได้รับ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	แบบสอบถามที่ส่งไป	แบบสอบถามที่ได้รับคืน	ร้อยละ
	จำนวน	จำนวน	
ผู้บริหารโรงเรียน	70	66	94.28
ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	210	198	95.65

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window Version 10.0 (Statistical Package for the Social Science)

1) แบบสอบถามสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ และนำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นแบบสำรวจรายการ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ และนำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 3 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิเคราะห์โดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s) โดยแปลความหมายของค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) โดยถือเกณฑ์ดังนี้

3.56 - 4.00	หมายถึง ปัญหามากที่สุด
2.56 - 3.55	หมายถึง ปัญหามาก
1.56 - 2.55	หมายถึง ปัญหาน้อย
1.00 - 1.55	หมายถึง ปัญหาน้อยที่สุด

นำมาวิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2) แบบสอบถามสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ และนำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นแบบสำรวจรายการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ และนำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 3. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิเคราะห์โดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s) โดยแปลความหมายของค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) โดยถือเกณฑ์ดังนี้

3.56 - 4.00	หมายถึง ปัญหามากที่สุด
2.56 - 3.55	หมายถึง ปัญหามาก
1.56 - 2.55	หมายถึง ปัญหาน้อย
1.00 - 1.55	หมายถึง ปัญหาน้อยที่สุด

นำมาวิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาศาสนาภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศาสนาภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษาในด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนรู้และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้วยการจัดส่งแบบสอบถามให้ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 207 ฉบับ ได้รับคืนมาจำนวน 198 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.65 และจัดส่งแบบสอบถามให้ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 70 ฉบับ ได้รับคืน 66 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.28 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Window ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 เสนอข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและผู้บริหารสถานศึกษา นำเสนอในตารางที่ 4 - 5

ตอนที่ 2 เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร นำเสนอในตารางที่ 6 -18

ตอนที่ 3 เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร นำเสนอในตารางที่ 19-26

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ สถานภาพของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาและการเข้าร่วมอบรม ดังปรากฏในตารางที่ 4 – 5

ตารางที่ 4 จำนวนและค่าร้อยละของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน (n=198)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	39	19.70
หญิง	159	80.30
2. อายุ		
20-29 ปี	6	3.00
30-39 ปี	15	7.60
40-49 ปี	105	53.00
50 ปีขึ้นไป	72	36.40
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	10	5.10
ปริญญาตรี	152	76.80
ปริญญาโท	34	17.20
ปริญญาเอก	2	1.00
4. การเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544		
ไม่เคยอบรม	7	3.50
เคยอบรม	191	96.50
เข้าร่วมอบรม/ประชุม/สัมมนาจากหน่วยงานต่อไปนี้		
จากหน่วยงานที่สังกัด	182	91.90
จากวิทยากรภายนอก	149	75.30

จากตารางที่ 4 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิง 159 คน คิดเป็นร้อยละ 80.30 แยกตามกลุ่มอายุส่วนใหญ่ อายุ 40 - 49 ปี จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 53.00 แยกตามวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 76.80 ระดับการเข้าร่วมอบรม/ประชุมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 96.50 เคยได้รับการอบรม โดยครูร้อยละ 91.90 เข้ารับการอบรมจากหน่วยงานที่สังกัดและครูร้อยละ 75.30 เข้ารับความรู้จากวิทยากรภายนอก

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 จำนวนและค่าร้อยละของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามสถานภาพ

ข้อมูลสถานภาพ	จำนวน (n=66)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	23	34.80
หญิง	43	65.20
2. อายุ		
30 -39 ปี	1	1.50
40 -49 ปี	31	47.00
50 ปีขึ้นไป	34	51.50
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	1	1.50
ปริญญาตรี	25	37.90
ปริญญาโท	40	60.60
4. ประสบการณ์สอน		
6-10 ปี	1	1.50
11-15ปี	3	4.50
16 ปีขึ้นไป	62	93.90
5. ตำแหน่ง		
ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ	32	48.48
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	34	51.52
6. การเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544		
ไม่เคย	0	0.00
เคย	66	100
เข้าร่วมอบรม/ประชุม/สัมมนาจากหน่วยงานต่อไปนี้		
จากหน่วยงานที่สังกัด	65	98.50
จากวิทยากรภายนอก	61	92.40

จากตารางที่ 5 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิง 43 คน คิดเป็นร้อยละ 65.20 แยกตามกลุ่มอายุส่วนใหญ่อายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 51.50 แยกตามวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาโทจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 60.60 ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 16 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 93.90 แยกตามตำแหน่งส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 51.52 ระดับการเข้าร่วมอบรม ประชุม สัมมนาเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 66 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เคยได้รับการอบรมโดยผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 98.50 ได้เข้ารับการอบรมจากหน่วยงานที่สังกัดและผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 92.40 ได้รับการอบรมจากวิทยากรภายนอก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ด้านหลักสูตร ส่วนที่ 2 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนที่ 3 ด้านสื่อการเรียนรู้และส่วนที่ 4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังปรากฏในตารางที่ 6-18

ตารางที่ 6 จำนวนและค่าร้อยละของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของครูในด้านหลักสูตร

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
	(n=198)	
1. การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดทำหลักสูตร		
ไม่ได้รับ	12	6.10
ได้รับ	186	93.90
ได้รับการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้		
ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	172	86.90
การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	164	82.80
การจัดทำหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ	154	77.80
การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา	139	70.20
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	137	69.20
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	134	67.70
การผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้	116	58.60
2. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร		
ไม่มีส่วนร่วม	16	8.10
มีส่วนร่วม	182	91.90
มีส่วนร่วมในการจัดทำด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้		
จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	159	80.30
กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี (ม.1) และรายภาค (ม.4)	151	76.30
จัดทำคำอธิบายรายวิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ	151	76.30

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=198)	ร้อยละ
(ต่อ)		
จัดทำหน่วยการเรียนรู้	146	73.70
กำหนดผลการเรียนรู้รายปี (ม.1) และรายภาค (ม.4)	127	64.10
ผลิตสื่อประกอบการเรียนการสอน	126	63.60
กำหนดรายวิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ	112	56.60
สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอน	110	55.60
3. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ		
ไม่ได้จัดทำ	92	46.50
จัดทำ	106	53.50
จัดทำในลักษณะดังต่อไปนี้		
การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียวภายในกลุ่ม	84	42.40
การบูรณาการแบบสหวิทยาการ	45	22.70
การบูรณาการแบบโครงการ	34	17.20
การบูรณาการแบบคู่ขนาน	29	14.60

จากตารางที่ 6 แสดงว่า การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดทำหลักสูตร ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 93.90 ได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดทำหลักสูตรโดยครูร้อยละ 86.90 ได้รับการเตรียมความพร้อมด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด รองลงมาครูร้อยละ 82.80 ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และครูร้อยละ 77.80 ด้านการจัดทำหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ

การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 91.9 มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร โดยครูร้อยละ 80.3 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้มากที่สุด รองลงมาครูร้อยละ 76.3 ได้ร่วมกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี (ม.1) และรายภาค (ม.4) และร่วมจัดทำคำอธิบายรายวิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ และครูร้อยละ 73.70 มีส่วนร่วมในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้

การจัดหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตร ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 53.50 ได้จัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยครูร้อยละ 42.40 จัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบผู้สอนคนเดียวภายในกลุ่มมากที่สุด รองลงมาครูร้อยละ 22.70 จัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการ

ตารางที่ 7 จำนวนและค่าร้อยละของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านหลักสูตร

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
	(n=66)	
1. การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดทำหลักสูตรให้แก่บุคลากรในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้		
ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544	65	98.50
การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	63	95.50
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้การเรียนรู้	60	90.90
การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร	57	86.40
การผลิตและ การใช้สื่อการเรียนรู้	42	63.60
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	39	59.10
2. ผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดหลักสูตร มีดังต่อไปนี้		
หัวหน้ากลุ่มสาระวิชา	66	100.00
ครูผู้สอน	65	98.50
ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ	55	83.30
ผู้อำนวยการ	44	66.70
คณะกรรมการสถานศึกษา	38	57.60
3. แนวทางในการจัดทำหลักสูตร มีลักษณะดังต่อไปนี้		
คณะกรรมการกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ในโรงเรียนจัดทำร่วมกัน	65	98.50
จัดทำหลักสูตรร่วมกับโรงเรียนอื่น	23	34.80
4. การสนับสนุนให้ครูผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร มีดังต่อไปนี้		
จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร	63	95.50
สนับสนุนให้มีการจัดงบประมาณให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับ		
การจัดทำหลักสูตร	53	80.30
จัดหาเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรให้ครูได้ศึกษาเพิ่มเติมอย่างเป็น	41	62.10
ปัจจุบันและพอเพียง		
สร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการ		
จัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	27	40.90

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
	(n=66)	
5. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตร		
ไม่มีส่วนร่วม	19	28.80
มีส่วนร่วม	47	71.20
มีส่วนร่วมในด้านต่อไปนี้		
ร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน	42	63.60
จัดหาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและสรรหาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอด ความรู้แก่นักเรียน	37	56.10
ร่วมกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้	13	19.70
ช่วยจัดการเรียนการสอน	9	13.60
ร่วมจัดทำสื่อการเรียนรู้	6	9.10

จากตารางที่ 7 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 98.50 ได้มีการจัดเตรียมความพร้อมก่อนการจัดทำหลักสูตรให้แก่บุคลากรในด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 รองลงมาผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 95.50 เตรียมความรู้ด้านจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 90.90 เตรียมความรู้ด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้

ผู้บริหารสถานศึกษาได้กำหนดผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดหลักสูตร โดยผู้บริหารสถานศึกษาทั้งหมด ร้อยละ 100.00 กำหนดให้หัวหน้ากลุ่มสาระวิชามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 98.50 กำหนดให้ครูผู้สอนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดหลักสูตรและผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 83.30 กำหนดให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดหลักสูตร ด้านแนวทางในการจัดทำหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 98.50 ให้คณะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนจัดทำหลักสูตรร่วมกัน

การสนับสนุนให้ครูผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 95.50 สนับสนุนให้มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรและผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 80.30 สนับสนุนให้มีการจัดงบประมาณให้ครูเข้ารับอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 71.20 เห็นว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร โดยผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 63.60 เห็นว่าชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 56.10 เห็นว่าชุมชนมีส่วนจัดหาแหล่งการเรียนรู้และสรรหาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 จำนวนและค่าร้อยละของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของครูในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

รายการ	จำนวน (n=198)	ร้อยละ
1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน		
ไม่มี	88	44.40
มี	110	55.60
2. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร		
ไม่มี	25	12.60
มี	173	87.40
มีการดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้		
จัดทัศนศึกษานอกสถานที่	123	62.10
จัดนิทรรศการ	118	59.60
จัดเข้าค่ายจริยธรรม	92	46.50
จัดทำโครงการ	91	46.00
เชิญวิทยากรมาให้ความรู้	82	41.40
3. การจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน		
ไม่จัด	17	8.60
จัด	181	91.40
จัดบรรยากาศในลักษณะดังต่อไปนี้		
จัดห้องเรียนให้มีความสะอาด เป็นระเบียบเหมาะสม	142	71.70
จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น สวนพฤกษศาสตร์	109	55.10
ห้องประวัติศาสตร์โรงเรียน เป็นต้น		
จัดป้ายนิเทศในห้องเรียนหรือบริเวณต่างๆ ของโรงเรียน	108	54.50
จัดพื้นที่สำหรับปฏิบัติกิจกรรมทั้งรายบุคคลและกิจกรรมกลุ่ม	94	47.50
จัดพื้นที่แสดงผลงานของนักเรียน	90	45.50
จัดเป็นห้องเรียนสำหรับกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ โดยเฉพาะ	77	38.90

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=198)	ร้อยละ
4. การทำวิจัยของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน		
ไม่ได้จัดทำ	80	40.40
จัดทำ	118	59.60
จัดทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้		
พัฒนาวิธีสอนใหม่ๆ	82	41.40
พัฒนาสื่อการเรียนรู้	43	21.70
กรณีศึกษาเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมนักเรียน	29	14.60

จากตารางที่ 8 แสดงว่า ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ครูร้อยละ 55.60 ได้นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 87.40 จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยครูร้อยละ 62.10 จัดทัศนศึกษานอกสถานที่มากที่สุด และครูร้อยละ 59.60 จัดนิทรรศการ

ด้านจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ครูส่วนใหญ่ ร้อยละ 91.40 มีการจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ โดยครูร้อยละ 71.70 จัดห้องเรียนให้มีความเป็นระเบียบเหมาะสมมากที่สุด และครูร้อยละ 55.10 จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ด้านการทำวิจัยของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 59.60 จัดทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยครูร้อยละ 41.40 ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาวิธีสอนใหม่ๆ มากที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เรียงตามลำดับความถี่ ดังนี้

รายการ	จำนวน (n=52)	ร้อยละ
1. สาระการเรียนรู้ที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดเป็นเนื้อหาในบทเรียน		
หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม	31	59.60
ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	10	19.20
เศรษฐศาสตร์	4	7.90
ประวัติศาสตร์	4	7.60
ภูมิศาสตร์	3	5.70
2. แหล่งการเรียนรู้		
ห้องสมุด	12	23.00
วัด	12	23.00
พิพิธภัณฑ์	8	15.30
อินเทอร์เน็ต	7	13.40
บุคคลในท้องถิ่น	6	11.50
สินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์	4	7.60
หนังสือ, สื่อสิ่งพิมพ์	4	7.60
สถานที่ราชการ เช่น ที่ว่าการอำเภอ	4	7.60
3. กิจกรรมการเรียนรู้		
ทัศนศึกษา	11	21.10
รายงาน	11	21.10
สาธิต	9	17.30
สัมภาษณ์	6	11.50
โครงงาน	5	9.60
จัดนิทรรศการ	4	7.60

จากตารางที่ 9 แสดงว่าครูส่วนใหญ่ร้อยละ 59.60 นำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดเป็นบทเรียนในสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมมากที่สุด ครูร้อยละ 23.00 ใช้วัดและห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนรู้ และครูร้อยละ 21.10 ใช้การทัศนศึกษาและการรายงานเป็นกิจกรรมการเรียนรู้

ตารางที่ 10 กิจกรรมการเรียนการสอน 3 อันดับแรกที่ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมใช้ในการวางแผนการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน	อันดับการใช้กิจกรรม		
	1	2	3
1. กิจกรรมที่เน้นเป็นรายบุคคลโดยคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการและความสามารถของนักเรียน	61	10	18
2. กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้รับข้อมูลและเนื้อหาสาระ	57	53	12
3. กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนฝึกรวบรวมและจัดเก็บข้อมูล	18	39	62
4. กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้สาธิตและแสดงความคิดเห็น	4	32	27
5. กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความสามารถเชิงสร้างสรรค์	14	31	36
6. กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตรง	20	5	5
7. กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นหมู่คณะ	24	24	29
8. กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้พัฒนาแนวคิด ความคิดรวบยอด สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนได้	0	4	9

จากตารางที่ 10 แสดงว่ากิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมใช้ในการวางแผนการเรียนการสอน 3 อันดับแรก คือ อันดับที่ 1 กิจกรรมที่เน้นเป็นรายบุคคลโดยคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการและความสามารถของนักเรียน อันดับที่ 2 กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้รับข้อมูลและเนื้อหาสาระ และอันดับที่ 3 กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนฝึกรวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 11 กระบวนการเรียนรู้ 3 อันดับแรกที่ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมใช้ในการจัดการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนรู้	อันดับการเลือก		
	1	2	3
1. กระบวนการแก้ปัญหา	44	23	22
2. กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด	33	32	21
3. กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	20	33	26
4. กระบวนการสร้างความตระหนัก	17	11	8
5. กระบวนการสร้างค่านิยม	1	4	5
6. กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตัวเอง	12	19	25

จากตารางที่ 11 แสดงว่ากระบวนการเรียนรู้ที่ครูใช้ 3 อันดับแรกในการจัดการเรียนการสอน คือ อันดับที่ 1 กระบวนการแก้ปัญหา อันดับที่ 2 กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และอันดับที่ 3 กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 วิธีสอน 3 อันดับแรกที่ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ใช้สำหรับแผนการจัดการเรียนรู้

วิธีสอน	อันดับการเลือก		
	1	2	3
1. การบรรยาย	106	20	24
2. การสาธิต	1	26	14
3. การใช้สถานการณ์จำลอง	9	10	27
4. การแสดงบทบาทสมมติ	2	13	20
5. การใช้กรณีตัวอย่าง	9	41	35
6. การใช้เกม	0	2	9
7. การใช้บทเรียนสำเร็จรูป	8	6	19
8. ศูนย์การเรียน	4	4	8
9. วิธีการนิรนัย	0	1	1
10. วิธีการอุปนัย	0	1	3

จากตารางที่ 12 แสดงว่าถึงวิธีสอน 3 อันดับแรกที่ครูใช้สำหรับแผนการจัดการเรียนรู้ คือ อันดับที่ 1 การบรรยาย อันดับที่ 2 การใช้กรณีตัวอย่างและอันดับที่ 3 การใช้กรณีตัวอย่าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 จำนวนและค่าร้อยละของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

รายการ	จำนวน	ร้อยละ (n=66)
1. การสนับสนุนให้ความรู้แก่ครูผู้สอนด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีลักษณะดังต่อไปนี้		
จัดประชุม อบรมครูผู้สอนให้มีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	62	93.90
แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ		
สนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน	58	87.90
เชิญศึกษานิเทศก์/วิทยากรมาบรรยายและสาธิตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	56	84.80
จัดทำคู่มือแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	34	51.50
2. ด้านการจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน มีลักษณะดังต่อไปนี้		
จัดอาคารเรียนและห้องเรียนที่สะอาด เป็นระเบียบเหมาะสม	58	87.90
จัดป้ายนิเทศในห้องเรียน/บริเวณต่างๆ ในโรงเรียน	56	84.80
จัดห้องเรียนที่มีสื่อการเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ โดยเฉพาะ	49	74.20
จัดพื้นที่แสดงผลงานของนักเรียน	42	63.60
จัดจำนวนอาคารเรียน ห้องเรียน ให้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน	40	60.60
จัดพื้นที่สำหรับปฏิบัติกิจกรรมทั้งรายบุคคล และกิจกรรมกลุ่ม	36	54.50

จากตารางที่ 13 แสดงว่า ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 93.90 สนับสนุนการให้ความรู้แก่ครูผู้สอนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยจัดประชุมอบรมครูให้มีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 87.90 สนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน

ด้านการจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.90 จัดอาคารเรียนและห้องเรียนที่สะอาด เป็นระเบียบเหมาะสมและผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 84.80 จัดป้ายนิเทศในห้องเรียน/บริเวณต่างๆ ในโรงเรียน

ตารางที่ 14 จำนวนและค่าร้อยละของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของครูในด้านสื่อการเรียนรู้

รายการ	จำนวน (n=198)	ร้อยละ
1. การสนับสนุนให้มีอุปกรณ์ สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน		
ไม่มี	15	7.60
มี	183	92.40
มีการสนับสนุนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้		
จัดเครื่องคอมพิวเตอร์ค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต	133	67.20
จัดอุปกรณ์/สื่อการเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระสังคมศึกษา	130	65.70
จัดหาเอกสารทางวิชาการ เอกสารแนบแนว หนังสือให้ทันสมัย	114	57.60
จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการผลิตสื่อการเรียนรู้	104	52.50
จัดสรรงบประมาณในการจัดซื้ออย่างเพียงพอ	94	47.50
จัดหาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน	14	7.10
2. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ มีดังต่อไปนี้		
ดัดแปลงสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่/จัดทำเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับ แผนการจัดการเรียนรู้	139	70.20
ผลิตสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง	136	68.70
เลือกใช้สื่อที่ผลิตจากหน่วยงานต่างๆ	90	45.50
แลกเปลี่ยนสื่อการเรียนรู้กับครูเครือข่าย	44	22.20
3. ประเภทของสื่อการเรียนรู้ที่ครูจัดทำ มีดังต่อไปนี้		
หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ	144	72.70
แผนภาพ แผนภูมิ แผนที่ และแผนป้ายต่างๆ	135	68.20
สื่อสำเร็จรูป เช่น บทเรียนสำเร็จรูปหรือคอมพิวเตอร์ช่วยสอน	75	37.90
วีดิทัศน์ / VCD	56	28.30
สไลด์	31	15.70

ตารางที่ 14 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=198)	ร้อยละ
4. ประเภทของสื่อการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีดังต่อไปนี้		
สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสารประกอบรายวิชา ตำรา วัสดุ สิ่งพิมพ์	183	92.40
แหล่งการเรียนรู้	151	76.30
ภาพนิ่ง ภาพถ่าย สไลด์	99	50.00
ภาพเคลื่อนไหว ภาพยนตร์ โทรทัศน์	75	37.90
วัสดุกราฟฟิก เช่น แผนภูมิ แผนสถิติ	72	36.40
บุคคล เช่น ผู้นำท้องถิ่น นักวิชาการ	71	35.90
อินเทอร์เน็ต	60	30.30
สื่อสำเร็จรูป คอมพิวเตอร์ช่วยสอน	34	17.20

จากตารางที่ 14 แสดงว่า ในด้านสื่อการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 92.40 ได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียน โดยครูร้อยละ 67.20 ได้รับการสนับสนุนในการจัดเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตมากที่สุดและครูร้อยละ 65.70 ได้รับการสนับสนุนด้านอุปกรณ์/สื่อการเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระสังคมฯ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 70.20 ดัดแปลงสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่/จัดทำเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ และร้อยละ 68.70 ผลิตสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง

ด้านการจัดทำสื่อการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 72.70 จัดทำหนังสือเรียน/หนังสืออ่านประกอบและครูร้อยละ 68.30 จัดทำแผนภาพ แผนภูมิ แผนที่ ประเภทของสื่อการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 92.40 ใช้สื่อสิ่งพิมพ์และครูร้อยละ 76.30 ใช้แหล่งการเรียนรู้

ตารางที่ 15 หลักการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ 3 อันดับแรกของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

หลักการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้	อันดับการเลือก		
	1	2	3
1. มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน	124	22	25
2. เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน	20	97	30
3. ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน	28	26	68
4. เหมาะสมกับสถานการณ์	10	19	19
5. สะดวกต่อการใช้	16	26	47

จากตารางที่ 15 แสดงว่าหลักการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ของครู 3 อันดับแรก คือ อันดับที่ 1 สื่อที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน อันดับที่ 2 สื่อที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนและอันดับที่ 3 สื่อที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 จำนวนและค่าร้อยละของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านสื่อการเรียนรู้

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
	(n=66)	
การสนับสนุน ส่งเสริมครูผู้สอนเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ มีลักษณะต่อไปนี้		
จัดส่งครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไปร่วมประชุมปฏิบัติการกับหน่วยงานอื่น	65	98.50
จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอ	58	87.90
จัดสรรงบประมาณในการซื้อ	56	84.80
จัดซื้อเอกสารสิ่งพิมพ์ที่ทันสมัย	53	80.30
จัดประชุมเชิงปฏิบัติการในโรงเรียน	46	69.70
จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมสำเร็จรูปช่วยสอน	43	65.20
จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษา/ชุมชน/ท้องถิ่น	26	39.40

จากตารางที่ 16 แสดงว่า ในด้านสื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 98.50 สนับสนุน ส่งเสริมครูผู้สอนเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้โดยจัดส่งครูเข้าร่วมประชุมปฏิบัติการกับหน่วยงานอื่น รองลงมาผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 87.90 จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอ ผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 84.80 จัดสรรงบประมาณในการซื้อ และผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 80.30 จัดซื้อเอกสารสิ่งพิมพ์ที่ทันสมัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 จำนวนและค่าร้อยละของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของครูในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
	(n=198)	
1. หลักการที่ครูใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีลักษณะดังต่อไปนี้		
วัดและประเมินผลควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน	164	82.80
วัดความรู้ ทักษะและทักษะประกอบด้วยกัน	151	76.30
ใช้วิธีการและเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย	141	71.20
เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบการประเมินผลการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา	63	31.80
เปิดโอกาสผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการประเมินผล	40	20.20
2. วิธีการประเมินผล มีลักษณะดังต่อไปนี้		
การใช้ข้อสอบ	191	96.50
การสังเกตพฤติกรรม	181	91.40
การสัมภาษณ์	150	75.80
การติดตามพัฒนาการทางการเรียนของนักเรียน	91	46.00
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีลักษณะดังต่อไปนี้		
แบบทดสอบ	195	98.50
แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงาน	177	89.40
แบบประเมินคุณลักษณะ	121	61.10
แบบประเมินผลงาน	119	60.10
แฟ้มสะสมผลงาน	102	51.50
แบบบันทึกการสัมภาษณ์	93	47.00

จากตารางที่ 17 แสดงว่า ในด้านการวัดและประเมิน พบว่า ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 82.50 ใช้แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน ด้านวิธีการประเมินผล ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 96.50 ใช้ข้อสอบ และครูร้อยละ 91.40 การสังเกตพฤติกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 98.50 ใช้แบบทดสอบ และครูร้อยละ 89.40 ใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 จำนวนและค่าร้อยละของสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
	(n=66)	
1. การสนับสนุน ส่งเสริมครูผู้สอนให้พัฒนาสมรรถภาพในการวัดและประเมินผล มีลักษณะดังต่อไปนี้		
เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครูในเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544	64	97.00
จัดหาหนังสือ วารสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลมาให้ครูศึกษา	50	75.80
จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบและแบบประเมินประเภทต่างๆ	35	53.00
2. การสนับสนุน ส่งเสริมครูผู้สอนให้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลนักเรียน มีลักษณะดังต่อไปนี้		
สร้างเกณฑ์การวัดประเมินผล	63	95.50
มีการสร้างเครื่องมือวัดผลหลายๆ ประเภท	49	74.20
ให้มีการวิเคราะห์ข้อสอบหรือผลการประเมินเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน	47	71.20
มีการจัดทำคลังข้อสอบ	28	42.40

จากตารางที่ 18 แสดงว่าในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 97.00 โดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครูในเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 75.80 จัดหาหนังสือ วารสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลมาให้ครูศึกษา ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมครูให้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 95.50 สนับสนุนให้สร้างเกณฑ์การวัดประเมินผลมากที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ด้านหลักสูตร ส่วนที่ 2 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนที่ 3 ด้านสื่อการเรียนรู้และส่วนที่ 4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังปรากฏในตารางที่ 19-26

ตารางที่ 19 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของครูในด้านหลักสูตร

ปัญหาด้านหลักสูตร	$\bar{X}$ (คะแนน 1-4)	s	ความ หมาย
1 ความรู้ ความเข้าใจเรื่องต่อไปนี้			
1.1 การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้รายปี/รายภาค	2.44	0.73	น้อย
1.2 การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค	2.39	0.75	น้อย
1.3 การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค	2.38	0.77	น้อย
1.4 การกำหนดเวลา/จำนวนหน่วยกิต	2.28	0.75	น้อย
1.5 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา	2.33	0.70	น้อย
1.6 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้	2.34	0.73	น้อย
1.7 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	2.57	0.78	มาก
2 ความรู้ความเข้าใจการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดไว้ในหลักสูตร	2.49	0.73	น้อย
3 ความรู้ ความเข้าใจในการบูรณาการ	2.66	0.81	มาก
4 การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น	2.67	0.76	มาก
5 ข้อมูลจากท้องถิ่นที่ใช้ในการจัดทำหลักสูตร	2.62	0.84	มาก
6 การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544	2.46	0.73	น้อย
7 การนำวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมาใส่ในหลักสูตร	2.39	0.70	น้อย
8 การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนมาใส่ไว้ในหลักสูตร	2.38	0.66	น้อย
9 ความร่วมมือจากชุมชนในการจัดทำหลักสูตร	2.65	0.73	มาก
รวม	2.47	0.75	น้อย

จากตารางที่ 19 แสดงว่าในภาพรวมครูรับรู้ว่ามีปัญหาด้านหลักสูตรเป็นปัญหาน้อย โดยในรายละเอียดครูรับรู้ว่ามีปัญหาด้านความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ความรู้ความเข้าใจในการบูรณาการ การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นข้อมูลจาก ท้องถิ่นที่ใช้ในการจัดทำหลักสูตรและความร่วมมือจากชุมชนในการจัดทำหลักสูตรเป็นปัญหามาก นอกนั้นเป็นปัญหาน้อย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 20 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านหลักสูตร

ปัญหาด้านหลักสูตร	$\bar{X}$ (คะแนน 1-4)	s	ความหมาย
1. ความรู้ ความเข้าใจของครูในเรื่อง			
1.1 การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค	2.17	0.74	น้อย
1.2 การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค	2.20	0.75	น้อย
1.3 การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค	2.11	0.68	น้อย
1.4 การกำหนดเวลา/จำนวนหน่วยกิต	2.12	0.54	น้อย
1.5 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา	2.08	0.62	น้อย
1.6 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้	2.14	0.65	น้อย
1.7 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	2.42	0.79	น้อย
2. ความรู้ ความเข้าใจของครูในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดไว้ในหลักสูตร	2.56	0.70	มาก
3. ความรู้ ความเข้าใจของครูด้านการบูรณาการ	2.76	0.66	มาก
4. การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น	2.67	0.75	มาก
5. ข้อมูลจากท้องถิ่นที่ใช้ในการจัดทำหลักสูตร	2.68	0.66	มาก
6. ความร่วมมือจากครูในการจัดทำหลักสูตร	2.05	0.69	น้อย
7. ความร่วมมือจากชุมชนในการจัดทำหลักสูตร	2.53	0.73	น้อย
8. ความร่วมมือของวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญในการแนะนำการจัดทำหลักสูตร	2.32	0.68	น้อย
9. บุคลากรที่มีความรู้ในเรื่องการจัดทำหลักสูตร	2.35	0.62	น้อย
รวม	2.34	0.72	น้อย

จากตารางที่ 20 แสดงว่าในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษารับรู้ว่าปัญหาด้านหลักสูตรเป็นปัญหาน้อย โดยในรายละเอียดผู้บริหารสถานศึกษารับรู้ว่าปัญหาด้านความรู้ ความเข้าใจของครูในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดไว้ในหลักสูตร ความรู้ ความเข้าใจของครูในด้านการบูรณาการ การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและข้อมูลจากท้องถิ่นที่ใช้ในการจัดทำหลักสูตรเป็นปัญหามาก นอกนั้นเป็นปัญหาน้อย

ตารางที่ 21 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของครูในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	$\bar{X}$ (คะแนน 1-4)	s	ความ หมาย
1. การจัดชั่วโมงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แทนการจัดแบบคาบเรียน (50 นาที)	2.33	0.70	น้อย
2. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	2.46	0.74	น้อย
3. การเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ / เนื้อหา	2.43	0.74	น้อย
4. การเลือกใช้นวัตกรรมการสอน	2.67	0.76	มาก
5. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	2.63	0.72	มาก
6. การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้	2.44	0.73	น้อย
7. การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน	2.79	0.73	มาก
8. สถานที่สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	2.74	0.80	มาก
9. ผู้สอนมีภารกิจอื่นนอกเหนือจากการสอน	2.91	0.94	มาก
10. จำนวนนักเรียนในชั้นเรียนมาก	3.21	0.91	มาก
รวม	2.66	0.82	มาก

จากตารางที่ 21 แสดงว่าในภาพรวมครูรับรู้ว่าปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นปัญหามาก โดยในรายละเอียดครูรับรู้ว่าปัญหาด้านการจัดชั่วโมงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แทนการจัดแบบคาบเรียน (50 นาที) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ / เนื้อหาและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เป็นปัญหาน้อย นอกนั้นเป็นปัญหามาก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 22 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียน การสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของผู้บริหาร สถานศึกษาในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	$\bar{X}$ (คะแนน 1-4)	s	ความหมาย
1. การจัดชั่วโมงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แทนการจัดแบบคาบเรียน (50 นาที)	2.23	0.76	น้อย
2. ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	2.42	0.75	น้อย
3. ความสามารถของครูในการเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับ สาระการเรียนรู้	2.42	0.72	น้อย
4. ความสามารถของครูในการเลือกใช้นวัตกรรมการสอน	2.67	0.75	มาก
5. ความสามารถของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ บูรณาการ	2.68	0.81	มาก
6. ความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้	2.41	0.74	น้อย
7. ความสามารถของครูในการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนา การเรียนการสอน	2.67	0.66	มาก
8. ความร่วมมือของครูผู้สอนในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อ พัฒนาการเรียนการสอน	2.58	0.75	มาก
9. สถานที่สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	2.08	0.69	น้อย
10. ความสามารถของครูในการวางแผนการสอนและสอนให้ เป็นไปตามแผนการสอนที่วางไว้	2.14	0.58	น้อย
11. จำนวนนักเรียนในชั้นเรียนมาก	3.29	0.80	มาก
รวม	2.50	0.80	น้อย

จากตารางที่ 22 แสดงว่าในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษารับรู้ว่ามีปัญหาด้านกิจกรรม การเรียนการสอนเป็นปัญหาน้อย โดยในรายละเอียดผู้บริหารสถานศึกษารับรู้ว่ามีปัญหาด้าน ทักษะของครูในการเลือกใช้นวัตกรรมการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณา การและจำนวนนักเรียนในชั้นเรียนมากเป็นปัญหามาก นอกนั้นเป็นปัญหาน้อย

ตารางที่ 23 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของครูในด้านสื่อการเรียนรู้

ปัญหาด้านสื่อการเรียนรู้	$\bar{x}$ (คะแนน 1-4)	s	ความหมาย
1. การจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง	2.42	0.74	น้อย
2. การวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้	2.65	0.79	มาก
3. การขาดความรู้ในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้	2.70	0.68	มาก
4. การประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นใช้เป็นสื่อการเรียนรู้	2.79	0.74	มาก
5. งบประมาณมีจำนวนจำกัด	2.79	0.76	มาก
6. ขาดบุคลากรทางด้านการผลิตสื่อการเรียนรู้	2.69	0.76	มาก
รวม	2.67	0.76	มาก

จากตารางที่ 23 แสดงว่าในภาพรวมครูรับรู้ว่าปัญหาด้านสื่อการเรียนรู้เป็นปัญหามาก โดยในรายละเอียดครูรับรู้ว่าปัญหาด้านการจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นปัญหาน้อย นอกนั้นเป็นปัญหามาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 24 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียน การสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของผู้บริหาร สถานศึกษาในด้านสื่อการเรียนรู้

ปัญหาด้านสื่อการเรียนรู้	$\bar{X}$ (คะแนน 1-4)	s	ความหมาย
1. ความสามารถของครูในการจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง	2.67	0.71	มาก
2. ความสามารถของครูในการวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้	2.83	0.78	มาก
3. การขาดความรู้ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้	2.59	0.70	มาก
4. ความสามารถของครูในการประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้	2.58	0.75	มาก
5. งบประมาณมีจำนวนจำกัด	2.67	0.92	มาก
6. ขาดบุคลากรทางด้านการผลิตสื่อการเรียนรู้	2.70	0.68	มาก
รวม	2.67	0.76	มาก

จากตารางที่ 24 แสดงว่าในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษารับรู้ว่ามีปัญหาด้านสื่อการเรียนรู้ เป็นปัญหาทุกด้าน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 25 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของครูในด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	$\bar{X}$ (คะแนน 1-4)	s	ความหมาย
1. การประเมินผลตามสภาพจริง	2.45	0.73	น้อย
2. การสร้างแบบวัดและประเมินผล	2.74	0.84	มาก
3. การวิเคราะห์ข้อสอบ	2.67	0.82	มาก
4. ความร่วมมือจากนักเรียนในการสังเกตพฤติกรรมของเพื่อนนักเรียน	2.27	0.69	น้อย
5. ความร่วมมือจากผู้ปกครองในการติดตามผลการเรียน	2.43	0.76	น้อย
6. ขาดบุคลากรในโรงเรียนที่มีความรู้ในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้คำปรึกษา	2.65	0.79	มาก
รวม	2.56	0.70	มาก

จากตารางที่ 25 แสดงว่าในภาพรวมครูรับรู้ว่ามีปัญหาด้านการวัดและประเมินผลเป็นปัญหามาก โดยในรายละเอียดครูเห็นว่าปัญหาด้านการประเมินผลตามสภาพจริง ความร่วมมือจากนักเรียนในการสังเกตพฤติกรรมของเพื่อนนักเรียน ความร่วมมือจากผู้ปกครองในการติดตามผลการเรียนเป็นปัญหาน้อย นอกนั้นเป็นปัญหามาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 26 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายของปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการวัดและการประเมินผล

ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	$\bar{X}$ (คะแนน 1-4)	s	ความหมาย
1. ความสามารถของครูในการประเมินผลตามสภาพจริง	2.67	0.64	มาก
2. ความสามารถของครูในการสร้างแบบวัดและประเมินผล	2.59	0.63	มาก
3. ความสามารถของครูในการวิเคราะห์ข้อสอบ	2.67	0.73	มาก
4. ขาดบุคลากรในโรงเรียนที่มีความรู้ในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้คำปรึกษา	2.55	0.56	มาก
5. ความร่วมมือของวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญในการให้ความรู้ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	2.38	0.70	น้อย
รวม	2.57	0.66	มาก

จากตารางที่ 26 แสดงว่าในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษารับรู้ว่าปัญหาด้านการวัดและประเมินผลเป็นปัญหามาก โดยในรายละเอียดผู้บริหารสถานศึกษารับรู้ว่าปัญหาความร่วมมือของวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญในการให้ความรู้ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นปัญหาน้อย นอกนั้นเป็นปัญหามาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในด้านหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้อ และการวัดและการประเมินผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร 35 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 2 ชุด คือแบบสอบถามสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและแบบสอบถามสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 40-49 ปี วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี สอนระดับชั้นที่ 4 และครูส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยครูส่วนใหญ่ร้อยละ 91.9 เข้ารับการอบรมจากหน่วยงานที่สังกัดและครูร้อยละ 75.3 รับการอบรมจากวิทยากรภายนอก

ผู้บริหารสถานศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 50 ปีขึ้นไป วุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท ประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 16 ปี และผู้บริหารสถานศึกษาทั้งหมดได้รับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยผู้บริหาร

สถานศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 98.5 รับการอบรมจากหน่วยงานที่สังกัดและผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 98.5 รับการอบรมจากวิทยากรภายนอก

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและผู้บริหารสถานศึกษา

1. ด้านหลักสูตร สรุปลงได้ดังนี้

ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดทำหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูและผู้บริหารมากกว่าร้อยละ 90 เห็นสอดคล้องกันว่ามี การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดทำหลักสูตรด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านการสนับสนุนครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษามากกว่าร้อยละ 90 สนับสนุนให้มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและจัดงบประมาณให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมากกว่าร้อยละ 90 เห็นสอดคล้องกันเพื่อให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดหลักสูตร โดยครูร้อยละ 80.3 ร่วมจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ แนวทางในการจัดทำหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 98.5 กำหนดให้คณะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนจัดทำหลักสูตรร่วมกัน ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ครูร้อยละ 53.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยครูร้อยละ 42.4 จัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้บริหารสถานศึกษามากกว่าร้อยละ 50 เห็นว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร โดยร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

2. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปลงได้ดังนี้

ด้านการสนับสนุนให้ความรู้แก่ครูด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษามากกว่าร้อยละ 80 สนับสนุนให้มีการจัดประชุม/อบรมครูให้มีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน ครูร้อยละ 55.6 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน โดยครูร้อยละ 59.6 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดเป็นบทเรียนในเนื้อหาสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ครูส่วนใหญ่

ร้อยละ 23 ใช้วัดและห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนรู้และครูส่วนใหญ่ร้อยละ 21.1 จัดทัศนศึกษาและการรายงานเป็นกิจกรรมการเรียนรู้

ด้านการวางแผนการสอน ครูส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นเป็นรายบุคคล เน้นให้นักเรียนได้รับข่าวสารข้อมูลและเน้นให้นักเรียนฝึกรวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูล กระบวนการเรียนรู้ที่ครูส่วนใหญ่ใช้คือกระบวนการแก้ปัญหาและกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ วิธีสอนที่ครูส่วนใหญ่ใช้คือการบรรยายและกรณีศึกษา ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 87.4 จัดทัศนศึกษาออกสถานที่เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ด้านการจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ครูและผู้บริหารมากกว่าร้อยละ 70 เห็นสอดคล้องกันว่าการจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยจัดห้องเรียนให้มีความสะอาด เป็นระเบียบเหมาะสมและจัดป้ายนิเทศในห้องเรียนหรือบริเวณต่างๆ ในโรงเรียน และครูร้อยละ 59.8 ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยครูร้อยละ 41.4 ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาวิธีสอนใหม่ๆ

3. ด้านสื่อการเรียนรู้ สรุปลงได้ดังนี้

ด้านการสนับสนุนให้ครูจัดทำสื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษามากกว่าร้อยละ 90 สนับสนุนส่งเสริมโดยให้ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการกับหน่วยงานอื่นและจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับครูที่ได้รับการสนับสนุนในการจัดเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 70.2 ดัดแปลงสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่/จัดทำเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 72.7 จัดทำหนังสือเรียน/หนังสืออ่านประกอบเป็นสื่อการเรียนรู้ในโรงเรียน สื่อการเรียนรู้ที่ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 92.4 ใช้คือสิ่งพิมพ์และครูร้อยละ 76.3 ใช้แหล่งการเรียนรู้เป็นสื่อการเรียนรู้ หลักการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่ครูส่วนใหญ่ใช้คือสื่อที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนและสื่อที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

4. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สรุปลงได้ดังนี้

ด้านการสนับสนุนครูให้พัฒนาสมรรถภาพในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษามากกว่าร้อยละ 90 เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครูในเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ด้านการสนับสนุนครูให้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ประเมินผลนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 95.5 สนับสนุนให้สร้างเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 82.8 วัดและประเมินผลการเรียนรู้

ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนเป็นหลักการสำคัญ วิธีการประเมินผลที่ครูมากกว่าร้อยละ 90 ใช้คือการประเมินผลด้วยข้อสอบและการสังเกตพฤติกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ครูมากกว่าร้อยละ 80 ใช้คือแบบทดสอบและแบบบันทึกการสังเกต

ตอนที่ 3 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1. ด้านหลักสูตร สรุปลงได้ดังนี้

ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นว่าเป็นปัญหาด้านหลักสูตรเป็นปัญหาน้อยแต่มีประเด็นที่มีความเห็นแตกต่างกันคือ ปัญหาด้านความรู้เรื่องการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และความร่วมมือจากชุมชนในการจัดทำหลักสูตรเป็นปัญหาที่ครูเห็นว่าเป็นปัญหามากแต่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าเป็นปัญหาน้อยและปัญหาความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดไว้ในหลักสูตรเป็นปัญหาที่ครูเห็นว่าเป็นปัญหาน้อยแต่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าเป็นปัญหามาก

2. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปลงได้ดังนี้

ครูมีความเห็นว่าเป็นปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นปัญหาน้อย ส่วนผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นว่าเป็นปัญหามาก

3. ด้านสื่อการเรียนรู้อ สรุปลงได้ดังนี้

ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นว่าเป็นปัญหาด้านสื่อการเรียนรู้เป็นปัญหามาก แต่มีประเด็นที่มีความเห็นแตกต่างกันคือปัญหาด้านทักษะของครูด้านการจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นปัญหาที่ครูเห็นว่าเป็นปัญหาน้อยแต่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าเป็นปัญหามาก

4. ด้านการวัดและประเมินผล สรุปลงได้ดังนี้

ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นว่าเป็นปัญหาด้านการวัดและประเมินผลเป็นปัญหามาก แต่มีประเด็นที่มีความเห็นแตกต่างกันคือปัญหาด้านทักษะของครูในการประเมินผลตามสภาพจริง เป็นปัญหาที่ครูเห็นว่าเป็นปัญหาน้อยแต่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าเป็นปัญหามาก และปัญหาที่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าเป็นปัญหามากคือความร่วมมือของครูผู้สอนในการทำวิจัยในชั้นเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยอภิปรายเป็นด้านๆ ดังนี้

1.1 ด้านหลักสูตร

ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดทำหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่าครูและผู้บริหารสถานศึกษาเห็นสอดคล้องกันว่าการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดทำหลักสูตรด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดทำหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการนำร่องหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกรมวิชาการ (2545ง:9) ที่กำหนดภารกิจสำคัญก่อนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาคือการเตรียมความพร้อมให้แก่คณะครูและผู้บริหารสถานศึกษาโดยการประชุม ฝึกอบรมในเรื่องการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำสาระของหลักสูตรทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียน เช่นเดียวกับงานวิจัยของกรมวิชาการ (2545จ:บทคัดย่อ) พบว่า แนวการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนคือ โรงเรียนเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาบุคลากรในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยอบรมปฏิบัติขยายผลการพัฒนา บุคลากรของโรงเรียน ประชุมปฏิบัติการการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและศึกษาดูงาน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณิ ศิริวัฒน์ (2545:บทคัดย่อ) พบว่าโรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสร้างความตระหนักแก่บุคลากรโดยการประชุมชี้แจง ประชุม อบรมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาดูงานและศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าครูส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรและจัดงบประมาณให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2545ค:บทคัดย่อ)

พบว่า แนวทางการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ การอบรมปฏิบัติการขยายผลพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน ประชุมปฏิบัติการการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การศึกษาดูงานการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอื่น การประชุมชี้แจงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับคณะครูภายในโรงเรียน

ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมากกว่าร้อยละ 90 เห็นสอดคล้องกันว่าให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดหลักสูตร โดยครูร่วมจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณิ ศิริวัฒน์ (2545:บทคัดย่อ) พบว่าในการดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษามีผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ คณะครูทั้งโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาส่วนร่วมกันกำหนด จัดทำโครงสร้างหลักสูตร จัดทำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังทั้งรายปีและรายภาค โดยให้ครูตามกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้จัดทำ มีการจัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดหน่วยการเรียนรู้ใช้การบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ มีการจัดทำแผนการเรียนรู้รายปีและรายภาค เช่นเดียวกับงานวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 (2545:บทคัดย่อ) พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา วางแผนการบริหารหลักสูตรและวางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตร สัดส่วนเวลาเรียน จัดทำสาระของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดทำหลักสูตร 8 กลุ่มสาระ ได้จัดทำสาระเกี่ยวกับท้องถิ่นในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระ และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของกรมวิชาการ (2545:3) พบว่าวิธีการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยคณะครูในโรงเรียนจัดทำเอง และผลการวิจัยพบว่า ครูร้อยละ 53.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544:32-33) ที่กำหนดแนวทางจัดทำหน่วยการเรียนรู้โดยให้นำสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เช่นเดียวกับกระทรวงศึกษาธิการ (2544:31) ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการว่า ควรมีการบูรณาการตั้งแต่หลักสูตร หัวข้อที่จะเรียนต้องเชื่อมโยงเหตุการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้นในโลกเข้าด้วยกัน บูรณาการความรู้ ทักษะค่านิยมและจริยธรรมลงสู่การปฏิบัติจริงด้วยการใช้แหล่งความรู้ สื่อ และ

เทคโนโลยีและสัมพันธกับวิชาต่างๆ และผลการวิจัยพบว่าลักษณะหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ครูจัดทำมากที่สุดคือการบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียวภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2545ข:21) ได้กล่าวถึงลักษณะการบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียวว่า ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า จำนวนครูที่จัดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการยังมีจำนวนน้อยเกินไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการบูรณาการ

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูและผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรโดยร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กระทรวงศึกษาธิการ (2545ค:28) ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงานและสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และงานวิจัยของกองการวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2545ค:บทคัดย่อ) พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา คือ ช่วยติดตาม ตรวจสอบและสอดส่องความประพฤติของนักเรียน ร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน จัดหาเงินทุนและสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคาร สถานที่และสิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่นเดียวกับงานวิจัยของกรมวิชาการ (2545ง:ค) พบว่าชุมชนส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนและมีส่วนร่วมจัดหาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและสอดคล้องกับงานวิจัยของจริญญา เวชสุวรรณ (2545:บทคัดย่อ) พบว่า องค์การชุมชน บุคคลในชุมชน สถานประกอบการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา องค์การวิชาชีพและหน่วยงานให้บริการทางการศึกษามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ เพื่อเพื่อสถานที่และแหล่งการเรียนรู้ สนับสนุนงบประมาณและสื่ออุปกรณ์ ประสานงาน แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะและนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผลในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมแนะแนว จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พัฒนาและเลือกใช้สื่อการเรียนรู้และวัดประเมินผล

1.2 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ด้านการสนับสนุนให้ความรู้แก่ครูด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษามากกว่าร้อยละ 80 สนับสนุนให้มีการจัดประชุม/อบรมครูให้มีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 (2544:บทคัดย่อ) พบว่า โรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 ได้มีการประชุมเผยแพร่ ซึ่งแจ้งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางของหลักสูตรการศึกษา พุทธศักราช 2544 และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาครูแกนนำและครูต้นแบบ กรมสามัญศึกษา (กรมสามัญศึกษา ,2544:1) เพื่อเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและเป็นต้นแบบการปฏิรูปการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กรมสามัญศึกษากำหนด คือ ครูแกนนำต้องมีผลงานดังต่อไปนี้ 1) การจัดการเรียนรู้ หรือการจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 2) การพัฒนาตนเอง 3) การครองตน 4) การประสานงานกับชุมชน ซึ่งแนวทางการพัฒนาครูแกนนำ ครูต้นแบบ กรมสามัญศึกษา เป็นยุทธศาสตร์ที่เป็นกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนเพราะเป็นการพัฒนาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สร้างเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติจริง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพัฒนาการเรียนการสอนที่ถาวรและเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว

ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545ค:23-24) ที่กำหนดว่าสถานศึกษาควรจัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาท้องถิ่น ชุมชนและสังคมอื่น ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน ผลการวิจัยพบว่าครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมมากที่สุด ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข:19-20) กล่าวถึงสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมว่าเป็นขอบข่ายหลักที่มีแนวความคิดรวบยอดเกี่ยวข้องกับสังคม วิชา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ โดยศึกษาระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม มีวัฒนธรรม มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นกลุ่ม จึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับกลุ่ม ชุมชนและสังคมที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงและแตกต่างกัน

มีการขัดเกลาทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม ในฐานะที่เป็นสมาชิกในสังคมที่อยู่ร่วมกัน อันมีบรรทัดฐานทางสังคม มีระบบ ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีทางสังคม สถาบันต่างๆ ซึ่งมี อิทธิพลต่อสังคม รวมทั้งสามารถวิเคราะห์สภาพสังคม วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ระหว่างสังคมไทยกับสังคมอื่นในโลกเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าขอบข่ายของสาระการเรียนรู้ที่มีการเน้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวกับชุมชน สังคมและวัฒนธรรมจึงเป็นสาระการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดในการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่จึงนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดในสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ส่วนบทบาทหน้าที่ของครูในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2544ค:24) ที่กล่าวถึงผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ดังที่สุมน อมรวิวัฒน์ (2544:10) กล่าวถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติว่าเป็นการปฏิรูปของกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถทำได้ทันทีโดยโรงเรียน ชุมชน สถาบันชุมชน เอกชน องค์กรทุกฝ่ายร่วมมือกันจัดการศึกษาที่ขยายวงกว้างออกสู่ชุมชนและธรรมชาติ และผลการศึกษาวิจัยพบว่าแหล่งการเรียนรู้ครูส่วนใหญ่ใช้วัดและห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนรู้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้ในมาตรา 24 เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ในทุกเวลาทุกสถานที่และมีแหล่งการเรียนรู้อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพในมาตรา 25 ได้ระบุการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยให้รู้จักแสวงหาความรู้จากประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้และห้องสมุด เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าความรู้อย่างเพียงพอ และเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน นอกสถานศึกษา ในชุมชนใกล้ ๆ บริเวณสถานศึกษา ตลาด วัด หรือสถานที่สำคัญๆ ในชุมชน อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามมาตรฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะได้สะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพอย่างไม่มีขอบเขตจำกัดและสอดคล้องกับในคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545ข:65) ที่มีการกำหนดแหล่งการเรียนรู้ให้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง มีส่วนเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และเป็นสถานที่ ปรากฏการณ์ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ รวมทั้งความรู้ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ ความคิดเห็น ความรู้สึกของบุคคลซึ่งอาจมีการถ่ายทอดหรือบันทึกไว้ในสื่อต่างๆ เช่น หนังสือเรียน ตำรา หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ด้วยธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ได้ทุกเวลา ทุกโอกาส และทุกสถานที่ ประกอบ

กับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสื่อสาร ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างมากมายในปัจจุบัน ซึ่งได้จัดแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดหมวดวิชา และแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการวิจัยยังพบว่าในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งความรู้ในชุมชนมาจัดการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ใช้การทัศนศึกษาและการรายงานเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับสุมน อมรวิวัฒน์ (2544:5) กล่าวถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชุมชนว่าเป็นสะพานเชื่อมโยงให้โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับการให้การศึกษาแก่นักเรียน เยาวชนจะได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นที่เขาอยู่ มองเห็นคุณค่าและปัญหาที่ท้องถิ่นของเขามี ผู้เรียนจึงพร้อมที่จะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนเป็นพลังเกื้อหนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง และผลการวิจัยด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งความรู้ในชุมชนมาจัดการเรียนการสอนที่พบว่าครูส่วนใหญ่ใช้การทัศนศึกษาและการรายงานเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ยังสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่พบว่าครูส่วนใหญ่จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยจัดทัศนศึกษานอกสถานที่เช่นเดียวกัน กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข:42) ได้กล่าวถึงลักษณะการจัดประสบการณ์นอกสถานที่ว่าเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สังเกตและได้รับประสบการณ์ตรงในชีวิตจริงโดยใช้สังคมเป็นเสมือนห้องปฏิบัติการของผู้เรียน ทั้งผู้เรียนและครูได้ฝึกการวางแผนล่วงหน้าก่อนที่จะรับประสบการณ์เหล่านั้นด้วย

ด้านการวางแผนการสอน ผลการวิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นเป็นรายบุคคล เน้นให้นักเรียนได้รับข่าวสารข้อมูลและเน้นให้นักเรียนฝึกรวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูลส่วนกระบวนการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่ครูส่วนใหญ่ใช้คือกระบวนการแก้ปัญหาและกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2545ข:262) กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา ครูผู้สอนต้องรู้จักนำวิธีการสอนและเทคนิคการสอนมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการเรียนการสอน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูผู้สอนนั้น จะต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้สอนจะต้องรู้จักการฝึกผู้เรียนให้มีทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดให้มีกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติวิธีการอ่านและเกิดความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผู้สอนจะต้องรู้จักจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการความรู้ด้านต่างๆ รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณ

ลักษณะอันพึงประสงค์ให้มีความสมดุลกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของกรมวิชาการ (2544ช:20) พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีการจัดกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมให้นักเรียนทำงานร่วมกันตามบทบาทหน้าที่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมคิดร่วมทำตามกระบวนการกลุ่ม แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างค่านิยมเท่าที่ควร ทั้งที่ค่านิยมได้รับการยอมรับว่ามีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ในฐานะที่เป็นตัวกำหนด ตัวนำหรือผลักดันให้พฤติกรรมโน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่ง (สุนทรีย์ โคมินและสนิท สมัครการ, 2522:1) ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่โดยตรงของครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ที่จะต้องตระเตรียมเยาวชนของชาติให้มีชีวิตและอนาคตที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสังคม ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาจะต้องเป็นผู้ชี้แนะ ให้ความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ช่วยเหลือแนะแนวทางให้คนมีค่านิยมและมีทักษะในการเป็นพลเมืองดี รู้สภาพเป็นอยู่ของตนในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ช่วยขจัดปัญหาและพัฒนาสังคม (สันต์ ธรรมบำรุง , 2523:174) และผลการวิจัยยังพบว่าครูส่วนใหญ่ใช้การบรรยายและกรณีศึกษาเป็นวิธีสอนสำหรับหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา มากที่สุด ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2545ช:266) ได้เสนอว่าวิธีการสอนแบบบรรยายเป็นการฟังคำอธิบายจากครูและยังเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าในกรณีที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนได้มีพื้นความรู้ที่ถูกต้องตรงกัน ซึ่งกิจกรรมซึ่งควรใช้ระยะเวลาอันสั้น เช่นเดียวกับ ทิศนา ขัมมณี (2545:325) กล่าวถึงวิธีสอนโดยใช้การบรรยายเป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการเตรียมเนื้อหาสาระหรือสิ่งที่ต้องการสอนแก่ผู้เรียนและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง แต่เป็นวิธีที่มีข้อจำกัดในเนื่องจากเป็นวิธีสอนที่ผู้เรียนมีบทบาทน้อย จึงอาจทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจในการบรรยาย ทั้งเป็นวิธีสอนที่อาศัยความสามารถของผู้บรรยายถ้าผู้บรรยายไม่มีศิลปะในการบรรยายที่ดึงดูดใจผู้เรียน ผู้เรียนอาจขาดความสนใจ และถ้าผู้สอนขาดการเรียบเรียงเนื้อหาสาระอย่างเหมาะสม ผู้เรียนอาจไม่เข้าใจและไม่สามารถซักถามได้และเป็นวิธีสอนที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้นครูควรเลือกใช้วิธีการสอนที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและนักเรียนได้พัฒนาทักษะให้ครบทุกด้าน

ด้านการจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ครูและผู้บริหารมากกว่าร้อยละ 70 เห็นสอดคล้องกันว่ามี การจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยจัดห้องเรียนให้มีความสะอาด เป็นระเบียบเหมาะสมและจัดป้ายนิเทศในห้องเรียนหรือบริเวณต่างๆ ในโรงเรียน ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2545ช:50) กล่าวถึงห้องเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม

ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ควรประกอบด้วย สื่อ อุปกรณ์การเรียนต่างๆ มีผนังห้องที่มีสีสันไว้จัดแสดงผลงานต่างๆ มีลูกโลก แผนที่ให้ผู้เรียนได้สัมผัสจับต้องได้ มีแหล่งความรู้ เอกสารหลักฐานทั้งที่เป็นแหล่งปฐมภูมิ ทุติยภูมิ ของจำลอง ภาพงานศิลปะ ดนตรี วรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา มีสื่อประกอบ คอมพิวเตอร์ สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย ซอฟต์แวร์เพื่อการสืบค้นข้อมูลและสื่อต่างๆ ที่ใช้เพื่อให้เรียนรู้สิ่งที่เป็นไปตามสภาพจริงและสอดคล้องกับสมมติ สิ้นธุระเวชญ์ (2542:46) กล่าวถึงคุณภาพของห้องเรียนว่าห้องเรียนที่คุณภาพเมื่อเข้าไปเรียนแล้วจะเกิดปัญญาเกิดความคิด เรียนแล้วสามารถเข้าใจความเป็นคน เข้าใจโลก เข้าใจตนเอง มีความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ ห้องเรียนที่มีคุณภาพต้องพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้ ต้องเน้นย้ำทักษะพื้นฐาน ทักษะระดับสูง และทักษะโครงสร้างกระบวนการคิด ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการสื่อสาร ความรับผิดชอบ การเห็นคุณค่าในตนเองและการทำงานเป็นทีม และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่าครูร้อยละ 59.6 จัดทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยทำวิจัยเรื่องการพัฒนาวิธีสอนใหม่ๆ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544จ:27) กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพครูให้มีความเป็นผู้นำทางวิชาการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ จากครูแกนนำ ครูต้นแบบและสถาบันการศึกษาชั้นสูงซึ่งจะช่วยพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์กำหนดคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ด้านสื่อการเรียนรู้

ด้านการสนับสนุนให้ครูจัดทำสื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษามากกว่าร้อยละ 90 สนับสนุนส่งเสริมโดยให้ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการกับหน่วยงานอื่นและจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับครูที่ได้รับการสนับสนุนในการจัดเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่ และสถานศึกษา ในมาตรา 9 และ 39 และมาตรา 27 วรรค 2 ที่ระบุให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดสรรของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ดังนั้นการจัดทำสื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสถานศึกษาจึงถือเป็นหน้าที่ที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับหลักสูตรด้วย หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานเรื่องสื่อการเรียนรู้จะประกอบด้วย หน่วยงานของ

ภาครัฐ เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ซึ่งจะต้องมีบทบาทในการส่งเสริมการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามมาตรา 64 พัฒนาคณาจารย์ทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้สื่อให้มีความรู้และทักษะในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ตามมาตรา 65 ให้ผู้เรียนพัฒนาขีดความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้ตามมาตรา 66 ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามมาตรา 67 และกำหนดให้มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผน ส่งเสริมและประสานการวิจัย การใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ตามมาตรา 69 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และสอดคล้องกับนโยบายการผลิตพัฒนาและการใช้สื่อการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ (2544ข:25) ที่กำหนดนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คือ กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาสื่อทุกประเภท ทุกสาระการเรียนรู้ และทุกช่วงชั้น โดยเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันเสรีและเป็นธรรมและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีและใช้สื่อในกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยมุ่งหวังจะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ผลการศึกษาวิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่ตัดสินใจตัดสินใจเปลี่ยนแปลงสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่หรือจัดทำเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2544ข:36) กล่าวว่าการพัฒนาสื่อการเรียนรู้โดยการปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่ ผู้สอนสามารถดำเนินการได้โดยศึกษาวิเคราะห์สื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่แล้ว อาจเป็นสื่อที่ผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือท้องถิ่นซึ่งมีอยู่มากมายหลายชนิด ผู้สอนอาจจะต้องพิจารณาปรับปรุง ดัดแปลง หรือจัดทำเสริมเพิ่มเติมจากสื่อที่มีอยู่เพื่อให้ได้สาระสมบูรณ์เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระ ตลอดจนสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและสถานศึกษา การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในลักษณะนี้เป็นทางเลือกหนึ่งที่ผู้สอนจะนำไปใช้ได้โดยไม่ต้องจัดทำสื่อการเรียนรู้ใหม่ทั้งหมด ซึ่งนอกจากจะสะดวกทำได้ง่ายแล้วยังประหยัดอีกด้วย ผลการวิจัยยังพบว่าครูส่วนใหญ่จัดทำหนังสือเรียน/หนังสืออ่านประกอบเป็นสื่อการเรียนรู้ในโรงเรียน สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2545ข:280) กล่าวถึงสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญของการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมคือหนังสือเรียนและแบบฝึกหัด และผลการวิจัยพบว่าประเภทสื่อการเรียนรู้ที่ครูนำมาใช้ส่วนใหญ่ใช้คือสิ่งพิมพ์ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (254ข:4:54) ได้กล่าวถึงข้อดีของสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ต่างๆ ว่าเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งซึ่งนักเรียนสามารถอ่านได้ตามอัตราความสามารถของแต่ละคนเหมาะสำหรับการอ้างอิงหรือทบทวน และเหมาะสำหรับการผลิตจำนวนมาก สะดวกในการแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาใหม่ แต่สื่อประเภทนี้มีข้อจำกัดที่สำคัญคือสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีคุณภาพดีต้องมีต้นทุนในการผลิตสูง ต้องมีการปรับปรุงอยู่

เสมอเพื่อให้มีข้อมูลใหม่และถูกต้องตลอดจนผู้ที่ไม่รู้หนังสือไม่สามารถอ่านเข้าใจได้ และผลการวิจัยพบว่าหลักการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่ครูส่วนใหญ่ใช้คือสื่อที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนและสื่อที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2544ข:275) กล่าวถึงลักษณะของสื่อที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพควรเป็นสื่อที่มีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย (กิจกรรม) และเนื้อหาของบทเรียนเนื่องจากการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายว่า ต้องการให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ทักษะ และมุ่งปลูกฝังสร้างเสริมคุณธรรม เจตคติในด้านใด ผู้สอนก็ต้องพิจารณาเลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้องและสอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน และสื่อนั้นก็จะต้องมีคุณสมบัติที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ได้

1.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านการสนับสนุนครูให้พัฒนาสมรรถภาพในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษามากกว่าร้อยละ 90 เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครูในเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และสนับสนุนให้สร้างเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (2545ค:27) กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพครูถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะพัฒนาครูมืออาชีพ โดยศึกษาวิเคราะห์ระบบต่างๆ ของสถานศึกษาว่ามีจุดอ่อน จุดแข็งอย่างไร รวมทั้งระบบการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวิเคราะห์ครูด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจ เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการพิจารณาสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง ดังผลงานวิจัยของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2545:บทคัดย่อ) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการเตรียมความพร้อมด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และกำหนดบุคคลเพื่อปฏิบัติตามแนวทางประเมินผลการเรียน ได้แก่ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการขั้นพื้นฐานสถานศึกษา ครูผู้สอนและคณะกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเสริมสร้างโดยวิธี จัดประชุมชี้แจง จัดสัมมนา จัดฝึกอบรมหรือจัดการปฏิบัติ และให้ศึกษาจากสื่อประเภทต่างๆ ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และตั้งเกณฑ์การให้ระดับคะแนนให้ชัดเจนขึ้น และได้มีการกำหนด/วางแผนการวัดและการประเมินผลอย่างเป็นระบบ

ด้านหลักการในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่วัดและประเมินผลการเรียนรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนเป็นหลักการสำคัญซึ่งสอดคล้องซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (2545ค:27) กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ระดับชั้นเรียนว่าการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรม การเรียนการร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมผลงาน สอดคล้องกับแนวคิดของศิริชัย กาญจนวาสี (2546:7-8) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้การเรียนรู้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องทั้งก่อน ระหว่างและหลังเสร็จสิ้นการเรียนการสอน โดยครูผู้สอนสามารถทำการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ตลอดเวลา ในลักษณะที่ผสมผสานสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยสามารถทำการประเมินผู้เรียนทั้งเดี่ยวและกลุ่มอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยบุคคลหลายฝ่าย ทั้งตัวผู้เรียนเอง เพื่อน ผู้ปกครองและครูผู้สอนและสอดคล้องกับ สุรินทร์ ศลโกศล (2545:2) กล่าวถึงการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะต้องเป็นกิจกรรมที่ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน จากการประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและผลงานจากการเรียน ซึ่งการวัดและประเมิน จึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สูงเน้นใช้ผลการวัดเป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน วิธีการประเมินผลที่ครูใช้คือการประเมินผลด้วยข้อสอบและการสังเกตพฤติกรรม ดังที่เอมอร จังศิริพรปรกรณ์ (2546:157) เสนอว่าการประเมินผลด้วยข้อสอบเป็นวิธีการประเมินที่จำเป็นในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉพาะในเรื่องความรู้และพัฒนาการของความรู้ เพราะเป็นวิธีที่สามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ได้ดี และเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ครูใช้คือแบบทดสอบและแบบสังเกตพฤติกรรม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2544ช:278) กล่าวถึงการทดสอบเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความรู้ ความคิด ความก้าวหน้าในสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับสถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (2545:40) กล่าวถึงเครื่องมือในการวัดและประเมินผลด้านความรู้ความคิดว่าสามารถใช้วิธีการทดสอบ และใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือ โดยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์เน้นการสร้างให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ เมื่อใช้แล้วควรควรมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับการวัดเพื่อให้ได้ข้อมูลในการปรับปรุงผู้เรียน

2. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้วิจัยอภิปรายเป็นด้านๆ ดังนี้

1.1 ปัญหาด้านหลักสูตร

ครูและผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัญหาด้านหลักสูตรเป็นปัญหาน้อย แต่มีประเด็นปัญหาที่สำคัญคือปัญหาด้านความรู้/ความเข้าใจของครูในการบูรณาการ ซึ่งปัญหานี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิ เหลืองมณีเวชย์ (2545:บทคัดย่อ) พบว่าครูต้องการเสริมความรู้และทักษะในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้และการบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของวิฑูรย์ เจริญอาชาชัย (2545:บทคัดย่อ) พบว่าครูในโรงเรียนแกนนำขาดความเข้าใจด้านการจัดการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรจึงต้องศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากเอกสารด้วยตนเอง เชิญวิทยากรมาบรรยาย และจัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกัน และผลการวิจัยพบว่าครูและผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าการขาดข้อมูลจากท้องถิ่นในการจัดทำหลักสูตรและการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นเป็นปัญหาสำคัญซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวนีย์ เยาวโรจน์ (2544:บทคัดย่อ) พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น และงานวิจัยของภัทรวดี อุดมมณฑล (2545: บทคัดย่อ) พบว่าปัญหาการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรคือบุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ โรงเรียนขาดการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถนำมาใช้ได้ บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการและยังขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่าปัญหาด้านความรู้เรื่องการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เป็นปัญหาที่ครูเห็นว่าเป็นปัญหามากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปราณี กระทุ่มเขตต์ (2545:77) พบว่าครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการดำเนินการจัดทำแผนการเรียนรู้อาการอบรมเชิงปฏิบัติการเทคนิคการเขียนแผนการเรียนรู้อสอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธนีย์ วิหคโต (2545:8) พบว่าครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ การจัดทำแผนการเรียนรู้อและการสอนแบบบูรณาการ เนื่องจากแนวทางการจัดทำไม่ชัดเจน มีรายละเอียดและขั้นตอนในการจัดทำยุ่งยาก ต้องใช้เวลามากและจัดทำด้วยความไม่มั่นใจ ดังนั้นจึงควรมีการเตรียมความพร้อมครูก่อนการจัดทำหลักสูตร จัดประชุมสัมมนาสร้างความเข้าใจและความตระหนัก จัดอบรมให้ความรู้แก่ครูในกลุ่มสาระวิชาต่างๆ และผู้บริหารอย่างทั่วถึงต่อเนื่องเป็นระยะเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและสร้างความตระหนักให้ครูเห็นความสำคัญของหลักสูตร มี

การจัดอบรมครูเรื่องการจัดทำหลักสูตร การจัดทำแผนการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนและมีเวลาให้ครูได้ศึกษาทำความเข้าใจกับหลักสูตรมากพอ

1.2 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ครูและผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นไม่สอดคล้องกัน โดยครูเห็นว่าว่าปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นปัญหาน้อย ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าด้านกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นปัญหามาก ซึ่งประเด็นปัญหาที่สำคัญด้านกิจกรรมการเรียนการสอนคือปัญหาด้านความสามารถของครูในการเลือกใช้นวัตกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นปัญหามาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิฑูรย์ เจริญอาชาชัย (2545:บทคัดย่อ) พบว่าครูผู้สอนบางส่วนขาดความเข้าใจในด้านการจัดการเรียนรู้ ขาดการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของศรอนงค์ สนธิชัย (2546:บทคัดย่อ) พบว่าครูขาดความรู้และทักษะในการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ จึงควรมีการศึกษาข้อมูลและมีการประชุมกับผู้ร่วมงานเพื่อปรึกษาหารือและควรเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการแนะนำเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และควรสนับสนุนให้เกิดวิทยากรขึ้นในโรงเรียน เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการนิเทศ ช่วยเหลือเพื่อนครูได้ดีซึ่งเป็นการพัฒนาคนในองค์กรด้วย และผลการวิจัยพบว่าจำนวนนักเรียนในชั้นเรียนมากเป็นปัญหาสำคัญในด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2545ง:บทคัดย่อ) พบว่าจำนวนนักเรียนต่อห้องมีจำนวนมากเกินไปส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นาดยา อินทาราม (2546:บทคัดย่อ) พบว่า จำนวนนักเรียนต่อห้องมากเกินไปจึงทำให้ครูไม่มีเวลาการสอนจึงยึดเนื้อหาที่แต่ละคนรับผิดชอบเป็นหลักเพื่อให้ทันกับเวลาและจำนวนนักเรียนต่อห้องที่มากเกินไปทำให้ครูไม่สามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างสาระการเรียนรู้ได้

1.3 ด้านสื่อการเรียนรู้

ครูและผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัญหาด้านสื่อการเรียนรู้เป็นปัญหามาก ซึ่งประเด็นปัญหาที่สำคัญด้านสื่อการเรียนรู้คือในปัญหาด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ อุปกรณ์ด้านโสตทัศนูปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมีจำนวนไม่เพียงพอ การขาดงบประมาณในการจัดหาสื่อการเรียนรู้ เครื่องมือและวัสดุประกอบการ

เรียนการสอน การขาดบุคลากรในโรงเรียนที่มีความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ อินทะเสน (2545:บทคัดย่อ) พบว่าหนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อทัศนูปกรณ์มีจำนวนไม่เพียงพอเนื่องจากมีจำนวนจำกัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธณีย์ วิหคโต (2545:28) พบว่าสื่อการเรียนการสอน เอกสาร หนังสือเรียน หนังสือสำหรับค้นคว้าและสื่อเทคโนโลยีต่างๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนสำหรับครูและนักเรียน สื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา ไม่มีประสิทธิภาพและไม่มีแหล่งศึกษาค้นคว้า แหล่งวิทยากรและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมีน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (อ้างถึงใน สานปฏิรูป,2545:22) พบว่าสถานศึกษาในระดับชั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ขาดแคลนสื่อการเรียนที่มีคุณภาพเนื่องจาก ขาดแคลนงบประมาณตลอดจนครูและผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญเรื่องสื่อการเรียนรู้อย่างจริงจัง เช่นเดียวกับกับงานวิจัยของวิฑูรย์ เจริญอาชาชัย (2545:บทคัดย่อ) พบว่างบประมาณในการจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้อาจไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด จัดทำสื่อการเรียนรู้อเอง ซื้อสื่อที่จัดทำยาก จัดสรรวัสดุอุปกรณ์การจัดทำสื่อ จัดหาแหล่งการเรียนรู้ เพิ่มสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้กับโรงเรียน เช่น คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนและเพียงพอต่อการใช้งาน ควรมีสื่อการเรียนรู้อะไหล่และหลากหลาย ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกโรงเรียนมีห้องสมุดและมีหนังสือที่ทันสมัยและเพียงพอสำหรับการศึกษาค้นคว้า มีสื่อการเรียนรู้อันตรงตามสาระและมีความทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ให้ครูอย่างเพียงพอและเหมาะสม

1.4 ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ครูและผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันปัญหาด้านการวัดและประเมินผลเป็นปัญหามาก ซึ่งประเด็นปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สำคัญคือ ปัญหาด้านความสามารถของครูในการสร้างแบบวัดและประเมินผล การวิเคราะห์ข้อสอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ อินทะเสน (2545:บทคัดย่อ) พบว่า ด้านการวัดและการประเมินผลครูในโรงเรียนนำร่องส่วนใหญ่ประสบปัญหาในด้านความรู้ ความเข้าใจ วิธีการ และกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่นเดียวกับกับงานวิจัยของครองศักดิ์ สนธิชัย (2546:บทคัดย่อ) พบว่าครูขาดความรู้และเทคนิค วิธีการวัดและประเมินผลในรูปแบบใหม่ที่ตรงตามศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของปราณี กระทุ้มเขตต์ (2545:บทคัดย่อ) ที่พบว่าครูขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประเมินตามสภาพจริงและงานวิจัยของพันธณีย์ วิหคโต (2545:8) พบว่าครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการวัดและประเมินผล รูปแบบและแนวทางการวัด

และประเมินผลยังไม่ชัดเจน ขาดทักษะด้านวิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงและขาดความรู้ในการจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผล ขาดแนวทางและวิธีในการสร้างแบบประเมินผล การเรียนรู้ที่หลากหลาย ดังนั้นส่วนกลางควรเร่งดำเนินการกำหนดรูปแบบ แนวทางการวัดและประเมินผลให้ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ จัดทำเอกสารแนวทางการวัดและประเมินผลระดับโรงเรียนให้ทันที และทำแบบประเมินให้มีความหลากหลายเพื่อครูได้เลือกใช้ มีคู่มือ ตัวอย่างรูปแบบเครื่องมือวัดและประเมินผลให้กับครู ให้เป็นมาตรฐานเท่ากันทุกโรงเรียน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1. ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมควรมีปัญหาท้องถิ่นและแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้มากขึ้น
2. ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมควรจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจนควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมการสอน การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
3. ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนพัฒนาสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและเข้ารับการฝึกอบรมในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการวัดและประเมินผลในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ให้มีมาตรฐานตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

1. สนับสนุนให้ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมทำนันทนาการปัญหาท้องถิ่นและแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้มากขึ้น
2. สนับสนุนให้ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการในลักษณะต่างๆ ตลอดจนให้ความรู้แก่ครูในด้านการเลือกนวัตกรรมการสอนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

3. ส่งเสริมให้ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมทำทำวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

4. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเรื่องการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา เพื่อให้มีมาตรฐานตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของโรงเรียนทุกสังกัดที่ไม่ใช่โรงเรียนนำร่องหรือแกนนำ ในปีการศึกษา 2547 เพื่อนำไปใช้เป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2. ศึกษาประเด็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่พบในการวิจัยครั้งนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กองบรรณาธิการ. ทำไมยังเป็น"ควายเข็นเตออร์". **สานปฏิรูป**.ปีที่ 4 ฉบับที่ 47 กุมภาพันธ์

2544:18-25

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**

และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544.กรุงเทพมหานคร:พริกหวานการพิมพ์,2544

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. **รายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา ในวาระครบรอบ 3 ปีของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.**กรุงเทพมหานคร:พริกหวานการพิมพ์,2544

จุฑารัตน์ อินทะเสน. **การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2545**

ชาติรี มณีโกศล. **ความหมายและความสำคัญของสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรใหม่. **สานปฏิรูป**, ปีที่ 5 (พฤษภาคม2545) : 53-53**

ทีศนา แหมมณี. **ศาสตร์การสอน.**กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2545

ธวัชชัย ชัยจรีฉายากุล. **หลักสูตรสถานศึกษา.**กรุงเทพมหานคร:ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์,2545

นัตยา อินทราราม. **ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,2546**

ปราณี กระทุ้มเขตต์. **ปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,2546**

พันธณีย์ วิหคโต. **ผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา.วารสารวิชาการ ปีที่ 6 (พฤษภาคม 2456):2-10**

- ภัทรวดี อุดมมนกุล. การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545
- รุจิรี ภู่อาระ. การพัฒนาหลักสูตร ตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทบู๊คพอยท์ จำกัด, 2545
- วรรณิ ศิริวัฒน์. การศึกษาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเมืองพัทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545
- วิชัย วงษ์ใหญ่. เงื่อนไขแห่งความสำเร็จของหลักสูตรสถานศึกษา. **สถานปฎิรูป**. ปีที่ 4 (กุมภาพันธ์ 2545): 54-55
- วิชัย วงศ์ใหญ่. หลักและแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. **สถานปฎิรูป**. 4 (ธันวาคม 2544): 52-54
- วิชาการ, กรม. การพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2539
- วิชาการ, กรม. คู่มือการดำเนินการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. มปท., 2544ก.
- วิชาการ, กรม. การพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2539
- วิชาการ, กรม. แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2545ก.
- วิชาการ, กรม. แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2545ข.
- วิชาการ, กรม. รายงานผลการดำเนินงาน 2 ปี กับการปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ, 2545ค.
- วิชาการ, กรม. สรุปรายการติดตามและประเมินผลการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน นำร่อง โครงการวิจัยติดตามผลและประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, 2545ง.
- วิชาการ, กรม. สรุปรายการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. มปท., 2544ข. (อัดสำเนา),

- วิชาการ,กรม.การประเมินผลการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,2542.
- วิชาการ,กรม.สรุปการติดตามและประเมินผลการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่าย โครงการวิจัยติดตามผลและประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา.กรุงเทพมหานคร:กรมวิชาการ,2545จ.
- วิฑูรย์ เจริญอาชาชัย.การศึกษาการดำเนินงานการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนแกนนำ สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา.วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2545
- ศรอนงค์ สนธิชัย. ปัญหาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนาร่อง สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,2546
- ศึกษานิเทศการ,กระทรวง.การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด :แนวทางสู่การปฏิบัติ.กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์คุรุสภา, 2544ก.
- ศึกษานิเทศการ,กระทรวง.การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.2545ก.
- ศึกษานิเทศการ,กระทรวง.คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.2545ข.
- ศึกษานิเทศการ,กระทรวง.ชุดฝึกอบรบวิทยากรหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ชุดที่ 13 เรื่องการพัฒนาสื่อการเรียน.กรุงเทพมหานคร:ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ.2544ข.
- ศึกษานิเทศการ,กระทรวง.ชุดฝึกอบรบวิทยากรหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ชุดที่ 5 เรื่องการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.กรุงเทพมหานคร:ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ, 2544ค.
- ศึกษานิเทศการ,กระทรวง.ชุดฝึกอบรบวิทยากรหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ชุดที่ 11 เรื่องกระบวนการเรียนรู้.กรุงเทพมหานคร:ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ, 2544ง.
- ศึกษานิเทศการ,กระทรวง.ชุดฝึกอบรบวิทยากรหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ชุดที่ 13 เรื่องการวิจัยในชั้นเรียน.กรุงเทพมหานคร:ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ, 2544จ.

- ศึกษาศิลปะ,กระทรวง.แนวทางการนำมาตรฐานหลักสูตรไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินตามสภาพจริง.กรุงเทพมหานคร:กรมวิชาการ,2543ก.
- ศึกษาศิลปะ,กระทรวง.แนวทางการนิเทศช่วยเหลือโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง.กรุงเทพมหานคร:กรมวิชาการ,2543ข.
- ศึกษาศิลปะ,กระทรวง.แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้.กรุงเทพมหานคร:กรมวิชาการ,2543ค.
- ศึกษาศิลปะ,กระทรวง.รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบหรือแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข ระดับประถมศึกษา.กรุงเทพมหานคร: กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ,2543ง.
- ศึกษาศิลปะ,กระทรวง.รายงานผลการดำเนินการโครงการพัฒนาศักยภาพโรงเรียนโดยใช้ปัจจัยองค์กรวมและปัจจัยสนับสนุน.กรุงเทพมหานคร:กรมวิชาการ,2544ฉ.
- ศึกษาศิลปะ,กระทรวง.สรุปแนวทางการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.กรุงเทพมหานคร:กรมวิชาการ, 2544ช.
- ศึกษาศิลปะ,กระทรวง.สรุปผลการวิจัยเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.กรุงเทพมหานคร:กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ,2544ซ.
- ศึกษาศิลปะ,กระทรวง.หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์,2545ค.
- ศึกษานิเทศก์,หน่วย.กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2.การศึกษาการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 .มปท.,2545(อัดสำเนา)
- สมศักดิ์ สันธะระเวชญ์.คุณภาพ (Quality).วารสารวิชาการ.ปีที่ 2 (มกราคม 2542):45-50
- สันต์ ธรรมสุนทร.การสอนสังคมศึกษา.กรุงเทพมหานคร:บริษัทพิมพ์,2523
- สามัญศึกษา,กรม กระทรวงศึกษาศิลปะ.ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด.กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2543
- สามัญศึกษา,กรม.เครื่องชี้วัดสำคัญ การปรับกระบวนการทัศน์การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.กรุงเทพมหานคร:หน่วยศึกษานิเทศก์,2539
- สามัญศึกษา,กรม.ชุดฝึกอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.กรุงเทพมหานคร:หน่วยศึกษานิเทศก์, 2544

สามัญศึกษา,กรม.เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาวิทยากรแกนนำการ
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เรื่อง การเลือกและการใช้
สื่อการเรียนรู้.กรุงเทพมหานคร:หน่วยศึกษานิเทศก์, 2545

ลำลี รักสุทธิ.แนวทางการศึกษาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร:ห้างหุ้น
ส่วนจัดเรื่องแสงการพิมพ์, 2544

สุทธิ เหลืองมณีเวชย์.การศึกษาความพร้อมของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาในการ
พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ใน
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2545

สุนทรี โคมินและสนิท สมัครการ.รายงานการวิจัยค่านิยมและระบบค่านิยมไทย:เครื่องมือใน
การสำรวจวัด.สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์,2522

สุนันท์ ศลโกสุม.แนวทางการวัดและประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม.วารสารการวัดผลการศึกษา ปีที่ 23 (ตุลาคม 2545):1-13

สุภรณ์ สุภาพงศ์.ความหมายและความสำคัญของสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรใหม่.สาน
ปฏิรูป,ปีที่ 5 (พฤษภาคม2545) : 53-53

สุมน อมรวิวัฒน์.กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและธรรม
ชาติ.กรุงเทพมหานคร:สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.,2544

สุวิมล ว่องวานิช และคณะ.การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2546

เสาวนีย์ เขาว์โรจน์.การศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร
ท้องถิ่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา.วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2544

อุดม คำชาติ.หลักสูตรสถานศึกษา:ทำฉันใด.วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์.ปีที่ 17 (กันยายน-
ตุลาคม 2545):75-85

ภาษาอังกฤษ

Atjonen ,Paivi Maritta.The Local Curriculum As an Object and Instrument in the
Administrative and Pedagogical Development of the social system.
Experiences and Opinions of Primary School Teacher Regarding the
Design Implementation and Development of Local curriculum. Dissertation
Abstracts International.55 (June 1994) : 329-C

Brooks,K.J. The Reform Primary Education in British :Teacher's Perception of the Initial Implementation of the Year 2000 Primary Program. Dessertation Abstracts International.55 (December 1994) : 1492-A

Kellon,M.R. A Case Study of curriculum Implementation : The Mummbu Reform (Sierra Leone). Dessertation Abstracts International.31 (May 1992) : 978-A

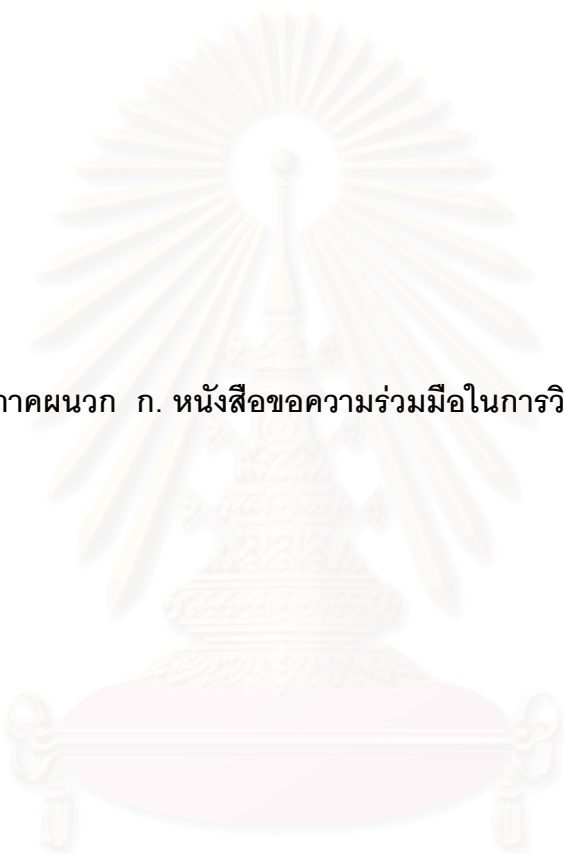

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก. หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

0498

ที่ ศธ 04014/

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
อาคาร 4 พญาไท ถนนศรีอยุธยา ราชเทวี กทม.10400

๒๑ สิงหาคม 2546

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

ด้วย นางสาวกานต์รวี บุชยานนท์ นิสิตชั้นปริญญาโท ภาควิชามัธยมศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอขอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สภาพ และปัญหา การจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร" (เดิม)

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยด้วยแบบสอบถาม กับผู้บริหาร และครูผู้สอนโดยนิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเองกับทางโรงเรียนอีกครั้งหนึ่ง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พิจารณาแล้วเห็นว่าการทำงานวิทยานิพนธ์ ดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ทางการศึกษา จึงขอความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกตามที่เห็นสมควร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและให้ความอนุเคราะห์ในครั้งนี้อย่าง

ขอแสดงความนับถือ

(นายดำเนิน จิมส์ไต้ยะ)

ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปฏิบัติหน้าที่
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
รักษาการแทน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

กลุ่มอำนาจการ

โทร 0 2245 8391

โทรสาร 0 2245 9939

ที่ สธ 04015 / 676

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กทม. เขต 2
โรงเรียนพิบูลอุปถัมภ์ ถนนลาดพร้าว
เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310

๕๐ กันยายน 2546

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

ตามที่ นางสาวกานต์รวี บุญยานนท์ นิสิตชั้นปริญญาโท ภาควิชามัธยมศึกษา สาขา
การสอนสังคมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ขอความอนุเคราะห์ มายังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อขอเก็บข้อมูลวิจัยเรื่อง “ สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระ
การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ”
ในการดำเนินการเก็บข้อมูลนิสิตผู้ทำการวิจัยจะมาดำเนินการด้วยตนเอง

ในการนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พิจารณาแล้ว เห็นว่า มีประโยชน์
ต่อการศึกษา จึงขอให้โรงเรียนได้ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยดังกล่าว ตามความเหมาะสม

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

(นายอำนาจ วิชยานุวัติ)

ผู้อำนวยการประจำเขตการศึกษาจังหวัด ปฏิบัติหน้าที่
รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

กลุ่มงานนิเทศ ติดตาม ฯ

โทร. 0 2512 3541

โทรสาร 0 2512 3541

ที่ ศธ 04016/ ๒๔๕

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3
โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม ภาษีเจริญ กทม.10160

๒๕ สิงหาคม 2546

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

ด้วย นางสาวกานต์รวี บุษยานนท์ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอขอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สภาพ และปัญหา การจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร" (เดิม)

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยด้วยแบบสอบถาม กับผู้บริหาร และครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ทั้งนี้ นิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเองกับโรงเรียน อีกครั้งหนึ่ง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 พิจารณาแล้วเห็นว่า การทำ วิทยานิพนธ์ดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ทางการศึกษา จึงขอความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกตามที่ เห็นสมควร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและให้ความอนุเคราะห์ในครั้งนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมชาย ศิริบรรณ)

ศึกษานิเทศก์จังหวัด ปฏิบัติหน้าที่

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

โทร. 0 2247 4600

โทรสาร 0 2245 9939

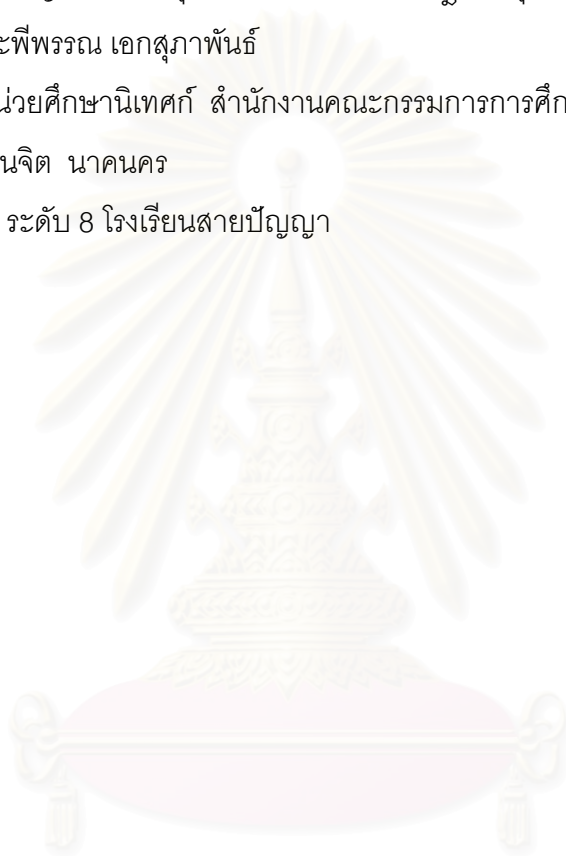

ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผศ.ดร.ชนาธิป พรกุล
ข้าราชการบำนาญ คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
2. อาจารย์ระพีพรรณ เอกสุภาพันธ์
หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
3. อาจารย์อุ้นจิต นาคนคร
อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนสายปัญญา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 โรงเรียน

1. โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
2. โรงเรียนราชวินิตมัธยม
3. โรงเรียนสตรีวิทยา
4. โรงเรียนโยธินบูรณะ
5. โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
6. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
7. โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย
8. โรงเรียนเทพศิรินทร์
9. โรงเรียนสายปัญญา ในพระบรมราชินูปถัมภ์
10. โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย
11. โรงเรียนวัดสุทัศนวราราม
12. โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย
13. โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี
14. โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์
15. โรงเรียนสิริรัตนาร
16. โรงเรียนสตรีวิทยา 2
17. โรงเรียนสีกัน (วัฒนารักษ์อุปถัมภ์)
18. โรงเรียนหอวัง
19. โรงเรียนสารวิทยา
20. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
21. โรงเรียนบดินทร์เดชา(สิงห์ สิงห์เสนีย์)
22. โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก
23. โรงเรียนบดินทร์เดชา(สิงห์ สิงห์เสนีย์) 2
24. โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า
25. โรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม
26. โรงเรียนสตรีวัดระฆัง
27. โรงเรียนโพธิสารวิทยากร
28. โรงเรียนชินอรสวิทยาลัย
29. โรงเรียนทวีธาภิเศก

30. โรงเรียนวัดราชโอรส
31. โรงเรียนศึกษานารี
32. โรงเรียนบางประกอกวิทยาคม
33. โรงเรียนศึกษานารีวิทยา
34. โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม
35. โรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม

สำหรับ

ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

เรื่อง

สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา
กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

รายละเอียดของแบบสอบถาม มี 3 ส่วนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามการรับรู้ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามการรับรู้ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน และเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. ข้อมูลส่วนตัว

1.1 เพศ ชาย หญิง

1.2 อายุ 20 - 29 ปี

30 - 39 ปี

40 - 49 ปี

50 ปีขึ้นไป

1.3 วุฒิทางการศึกษาสูงสุด

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

2. ท่านเคยเข้าร่วมอบรม / ประชุม / สัมมนาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หรือไม่

ไม่เคย

เคย จากแหล่งความรู้ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

เข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรจากหน่วยงานที่ท่านสังกัด

เข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรจากจากวิทยากรภายนอก เช่น

นักวิชาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่อง หน้าคำ หรือข้อความ และเติมข้อความตามสภาพความเป็นจริง ในแต่ละข้อท่านสามารถตอบได้มากกว่า 1 รายการ

ด้านหลักสูตร

1. ท่านได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดทำหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมหรือไม่ อย่างไร

ไม่ได้รับ

ได้รับ

ถ้าได้รับ ท่านได้รับการเตรียมความพร้อมในด้านใดต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ด้านการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร กลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ
- ด้านการจัดทำหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ
- ด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้
- ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน
- ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน

2. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมหรือไม่

ไม่มีส่วนร่วม

มี

ถ้ามี ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำด้านใดต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- กำหนดผลการเรียนรู้รายปี (ม.1) และรายภาค (ม.4)
- กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี (ม.1) และรายภาค (ม.4)
- กำหนดรายวิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ
- จัดทำคำอธิบายรายวิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ
- จัดทำหน่วยการเรียนรู้
- จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
- ผลิตสื่อประกอบการเรียนการสอน
- สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียน

3. ในการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ท่านจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการหรือไม่ อย่างไร

ไม่ได้จัดทำ

จัดทำ

ถ้าจัดทำ ท่านได้จัดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการในลักษณะใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียวภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- การบูรณาการแบบคู่ขนาน
- การบูรณาการแบบสหวิทยาการ
- การบูรณาการข้ามกลุ่มสาระวิชา

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

4. ท่านได้นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น/แหล่งความรู้ในชุมชนมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

ไม่มี

มี

ถ้ามี กรุณายกตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

สาระการเรียนรู้เรื่อง .....

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ....

2. ....

แหล่งการเรียนรู้

1. ....

2. ....

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ....

2. ....

3. ....

5. ท่านมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร

ไม่มี

มี

ถ้ามี ท่านมีการดำเนินการในด้านใดต่อไปนี้เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เชิญวิทยากรมาให้ความรู้
- จัดนิทรรศการ
- จัดทัศนศึกษานอกสถานที่
- จัดทำโครงการ เช่นโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- จัดเข้าค่ายจริยธรรม

6. ท่านได้จัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หรือไม่ อย่างไร

ไม่จัด

จัด

ถ้ามี ท่านได้จัดในลักษณะใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- จัดห้องเรียนให้มีความสะอาด เป็นระเบียบเหมาะสม
- จัดพื้นที่แสดงผลงานของนักเรียน
- จัดพื้นที่สำหรับปฏิบัติกิจกรรมทั้งรายบุคคล และกิจกรรมกลุ่ม
- จัดป้ายนิเทศในห้องเรียนหรือบริเวณต่างๆ ของโรงเรียน
- จัดเป็นห้องเรียนสำหรับกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยเฉพาะ
- จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น สวนพฤกษศาสตร์ ห้องประวัติศาสตร์โรงเรียน เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7. ท่านใช้กิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะใดในการวางแผนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

(โดยเรียงลำดับ 1 – 3 อันดับแรก)

- กิจกรรมที่เน้นเป็นรายบุคคลโดยคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการ ความสามารถของ
นักเรียน การศึกษาโดยอิสระ
- กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้รับข้อมูลและเนื้อหาสาระ ได้แก่ การอ่าน การสังเกต การฟัง
การสัมภาษณ์
- กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนฝึกรวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูล ได้แก่ การกำหนดขอบเขต
เนื้อหา การทำแผนภูมิ การทำแผนที่ การทำรายงาน
- กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้สาธิตและแสดงความคิดเห็น ได้แก่ การแสดงบทบาท
สมมุติ การอภิปรายโต้ว่าที่ เล่นละคร สถานการณ์จำลอง
- กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความสามารถเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การแก้ปัญหา
การอภิปราย
- กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตรง เช่น การทัศนศึกษา
- กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนมีทักษะทำงานเป็นหมู่คณะ เช่น ทำรายงาน, จัดนิทรรศการ,
โครงการ
- กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้พัฒนาแนวคิด ความคิดรวบยอด สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ผู้
เรียนเคยเรียนรู้มาแล้วได้

8. ในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ท่านใช้กระบวนการ
การจัดการเรียนรู้แบบใดมาจัดกิจกรรมในห้องเรียน

(โดยเรียงลำดับ 1 – 3 อันดับแรก)

- กระบวนการแก้ปัญหา
- กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด
- กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- กระบวนการสร้างความตระหนัก
- กระบวนการสร้างค่านิยม
- กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง

9. วิธีการสอนแบบใดต่อไปนี่ที่ท่านใช้สำหรับหน่วยการเรียนรู้หรือแผนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของท่านมากที่สุด

(โดยเรียงลำดับ 1 – 3 อันดับแรก)

- การบรรยาย
- การสาธิต
- การใช้สถานการณ์จำลอง
- การแสดงบทบาทสมมติ
- การใช้กรณีตัวอย่าง
- การใช้เกม
- การใช้บทเรียนสำเร็จรูป
- ศูนย์การเรียนรู้
- วิธีการนิรนัย
- วิธีการอุปนัย

10. ท่านได้ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมหรือไม่ อย่างไร

- ไม่ได้จัดทำ
- จัดทำ

ถ้าจัดทำ ท่านทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในเรื่องใด ดังต่อไปนี้

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- วิจัยเพื่อพัฒนาวิธีสอนใหม่ๆ
- พัฒนาสื่อการเรียนรู้
- กรณีศึกษาเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน

ด้านสื่อการเรียนรู้

11. โรงเรียนของท่านได้สนับสนุนให้มีอุปกรณ์ สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมหรือไม่ อย่างไร

ไม่มี

มี

ถ้ามีการโรงเรียนมีการสนับสนุน / ส่งเสริมในด้านใดต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- จัดสรรงบประมาณในการจัดซื้ออย่างเพียงพอ
- จัดหาเอกสารทางวิชาการ เอกสารแนบแนว คู่มือ หนังสือให้ทันสมัย
- จัดเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต
- จัดอุปกรณ์/สื่อการเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการผลิตสื่อการเรียนการสอน
- จัดหาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

12. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ผลิตสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง

ดัดแปลงสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่/จัดทำเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับแผนการจัดการ

เรียนรู้ที่กำหนดไว้

เลือกใช้สื่อที่ผลิตจากหน่วยงานต่างๆ

เลือกใช้แหล่งการเรียนรู้เป็นสื่อ เช่น ห้องสมุด ชุมชน ท้องถิ่น

แลกเปลี่ยนสื่อการเรียนรู้กับครูเครือข่าย

13. ท่านได้จัดทำสื่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมประเภท

ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ

แผนภาพ แผนภูมิ แผนที่ และแผ่นป้ายต่างๆ

สไลด์

วีดิทัศน์ /VCD

สื่อสำเร็จรูป เช่น บทเรียนสำเร็จรูป, คอมพิวเตอร์ช่วยสอน

14. ประเภทของสื่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ท่านนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- สถานที่จริงในท้องถิ่น เช่น โบราณสถาน ,วัดวาอาราม ฯลฯ
- บุคคล เช่น ผู้นำท้องถิ่น , นักวิชาการ ฯลฯ
- สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสารประกอบรายวิชา ตำรา วัสดุ สิ่งพิมพ์
- วัสดุกราฟิก เช่น แผนภูมิ แผนสถิติ
- ภาพนิ่ง ภาพถ่าย สไลด์
- ภาพเคลื่อนไหว ภาพยนตร์ โทรทัศน์
- สื่อสำเร็จรูป คอมพิวเตอร์ช่วยสอน
- อินเทอร์เน็ต

15. ท่านมีหลักการในการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมอย่างไร

(โปรดเรียงลำดับ 1- 3)

- สื่อที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนการสอนและเนื้อหาของบทเรียน
- สื่อที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน
- สื่อที่น่าสนใจ และมีประสิทธิภาพ
- สื่อที่เหมาะสมกับสถานการณ์และค่าใช้จ่าย
- สื่อที่สะดวกต่อการใช้ จัดหาได้ง่าย

ด้านการวัดและการประเมินผล

16. ท่านมีหลักการที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ใช้วิธีการและเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่มีความหลากหลาย
- มีการวัดความรู้ ทักษะและทักษะประกอบด้วยกัน
- มีการวัดและประเมินผลควบคู่ไปกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน
- เปิดโอกาสผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการประเมินผล
- เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบการประเมินผลการเรียนได้ตลอดเวลา

17. ในการประเมินผลกลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ท่านใช้วิธีการประเมินในรูปแบบใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- การประเมินด้วยการสัมภาษณ์
- การประเมินจากการใช้ข้อสอบ
- การประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม
- การประเมินจากการติดตามพัฒนาการทางการเรียนของนักเรียน

18. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ท่านได้ใช้เครื่องมือใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- แบบทดสอบ
- แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงาน
- แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- แบบประเมินผลงาน
- แฟ้มสะสมผลงาน
- แบบประเมินคุณลักษณะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับปัญหาในแต่ละประเด็นปัญหาตามความคิดเห็นของท่าน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับปัญหา			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1.	<p>ปัญหาด้านหลักสูตร</p> <p>ปัญหาด้านความรู้ ความเข้าใจในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังต่อไปนี้ เป็นปัญหาในระดับใด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้รายปี/รายภาค 2) การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค 3) การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค 4) การกำหนดเวลา/จำนวนหน่วยกิต 5) การจัดทำคำอธิบายรายวิชา 6) การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ 7) การจัดทำแผนการเรียนรู้ 				
2.	ความรู้ ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดไว้ในหลักสูตร				
3.	ความรู้ ความเข้าใจในการบูรณาการ				
4.	การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น				
5.	ข้อมูลจากท้องถิ่นเพื่อช่วยในการจัดทำหลักสูตร				
6.	การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544				

ข้อที่	ข้อความ	ระดับปัญหา			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
7.	การนำวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมาใช้ในหลักสูตร				
8.	การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนมาใส่ไว้ในหลักสูตร				
9.	ความร่วมมือจากชุมชนในการจัดทำหลักสูตร				
10.	ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดชั่วโมงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แทนการจัดแบบคาบเรียน (50 นาที)				
10.	การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ				
11.	การเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน				
12.	การเลือกใช้นวัตกรรมการสอน เช่น การสอนแบบ Storyline, 4 MAT				
13.	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ				
14.	การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้				
15.	การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน				
16.	สถานที่สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน				
17.	ผู้สอนมีภารกิจอื่นนอกเหนือจากการสอน				
18.	จำนวนนักเรียนในชั้นเรียนมาก				
19.	ปัญหาด้านสื่อการเรียนรู้อ การจัดทำสื่อการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษาด้วยตนเอง				
20.	การวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้				
21.	การขาดความรู้ในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้				
22.	การประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นใช้เป็นสื่อการเรียนรู้				
23.	งบประมาณมีจำนวนจำกัด				
24.	ขาดบุคลากรทางด้านการผลิตสื่อการเรียนรู้				

ข้อที่	ข้อความ	ระดับปัญหา			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
26.	<u>ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้</u> การประเมินผลตามสภาพจริง				
27.	การสร้างแบบวัดและประเมินผล				
28.	การวิเคราะห์ข้อสอบ				
29.	ความร่วมมือจากนักเรียนในการสังเกตพฤติกรรมของเพื่อนนักเรียน				
30.	ขาดบุคลากรในโรงเรียนที่มีความรู้ในด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้คำปรึกษา				

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม

สำหรับ
ผู้บริหารสถานศึกษา
เรื่อง

สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา
กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

รายละเอียดของแบบสอบถาม มี 3 ส่วนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลที่เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา และข้อเสนอแนะการ
จัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนแกนนำ
สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน และเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. ข้อมูลส่วนตัว

1.1 เพศ ชาย หญิง

1.2 อายุ 20 - 29 ปี

30 - 39 ปี

40 - 49 ปี

50 ปีขึ้นไป

2.3 วุฒิทางการศึกษาสูงสุด

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

3. ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ

หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

4. ท่านเคยเข้าร่วมอบรม / ประชุม / สัมมนาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หรือไม่

ไม่เคย

เคย

ถ้าเคย ท่านได้รับจากแหล่งความรู้ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

เข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรจากหน่วยงานที่ท่านสังกัด

เข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรจากวิทยากรภายนอก เช่น นักวิชาการ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขต กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่อง หน้าคำ หรือข้อความ ในแต่ละข้อที่ท่านสามารถตอบได้มากกว่า 1 รายการ และถ้ามีการปฏิบัตินอกเหนือจากที่กำหนด โปรดเติมลงในช่องว่าง

ด้านหลักสูตร

- โรงเรียนของท่านมีการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดทำหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้กับบุคลากรอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
  - ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - ด้านการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร
  - ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้
  - ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  - ด้านการผลิตและ การใช้สื่อการเรียนการสอน
  - ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- สถานศึกษาของท่านได้กำหนดให้ใครเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
  - คณะกรรมการสถานศึกษา
  - ผู้อำนวยการ
  - ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
  - หัวหน้ากลุ่มสาระวิชา
  - อาจารย์ผู้สอน
- สถานศึกษาของท่านมีแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
  - คณะครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนจัดทำร่วมกัน
  - จัดทำหลักสูตรร่วมกับโรงเรียนอื่น เช่น โรงเรียนนำร่อง/เครือข่าย

4. ท่านสนับสนุน / ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร
- จัดหาเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรให้ครูได้ศึกษาเพิ่มเติมอย่างเป็นปัจจุบันและพอเพียง
- สร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้
- สนับสนุนให้มีการจัดงบประมาณให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร

5. ในการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของท่าน ชุมชนได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร

- ไม่มีส่วนร่วม
- มีส่วนร่วม

ถ้ามี มีส่วนร่วมอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- จัดหาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและสรรหาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดความรู้ แก่นักเรียน
- ร่วมกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้
- ช่วยจัดการเรียนการสอน
- ร่วมจัดทำสื่อการเรียนรู้
- ร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

6. ท่านมีการสนับสนุน / ส่งเสริมด้านการให้ความรู้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน ของครูผู้สอนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- จัดประชุม อบรมครูผู้สอนให้มีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ
- สนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียน
- จัดทำคู่มือแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- เชิญศึกษานิเทศก์/วิทยากรมาบรรยายและสาธิตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

7. ท่านได้จัดบรรยากาศและสถานที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- จัดอาคารเรียนและห้องเรียนที่สะอาด เป็นระเบียบเหมาะสม
- จัดห้องเรียนที่มีสื่อการเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยเฉพาะ
- จัดพื้นที่แสดงผลงานของนักเรียน
- จัดพื้นที่สำหรับปฏิบัติกิจกรรมทั้งรายบุคคล และกิจกรรมกลุ่ม
- จัดป้ายนิเทศตามหน่วยการเรียนรู้หรือสิ่งที่นักเรียนสนใจ
- จัดจำนวนอาคารเรียน ห้องเรียน ให้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน

ด้านสื่อการเรียนรู้

8. ท่านสนับสนุน / ส่งเสริมให้ครูผู้สอนเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการในโรงเรียน
- จัดส่งครูผู้สอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมไปร่วมประชุมปฏิบัติการกับหน่วยงานอื่น
- จัดสรรงบประมาณในการจัดซื้ออย่างเพียงพอ
- จัดซื้อเอกสารสิ่งพิมพ์ที่ทันสมัย
- จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษา/ชุมชน/ท้องถิ่น
- จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอ
- จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปช่วยสอน

ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

9. ท่านสนับสนุน / ส่งเสริมให้ครูได้มีการพัฒนาประสิทธิภาพในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครูในเรื่องการวัดและประเมินผล ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบและแบบประเมินประเภทต่างๆ
- จัดหาหนังสือ วารสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลมาให้ครูศึกษา

10. ท่านได้สนับสนุน / ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลในกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ให้มีการวิเคราะห์ข้อสอบหรือผลการประเมินเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน
- มีการจัดทำคลังข้อสอบ
- มีการสร้างเครื่องมือวัดประเมินผลหลายๆ ประเภท
- สร้างเกณฑ์การวัดและประเมินผลจากการปฏิบัติจริง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับปัญหาในแต่ละประเด็นปัญหาตามความคิดเห็นของท่าน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับปัญหา			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1.	<p>ปัญหาด้านหลักสูตร</p> <p>ปัญหาด้านความรู้ ความเข้าใจของครูผู้สอนในด้านหลักสูตรต่อไปนี้ เป็นปัญหาในระดับใด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้รายปี/รายภาค 2) การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค 3) การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค 4) การกำหนดเวลา/จำนวนหน่วยกิต 5) การจัดทำคำอธิบายรายวิชา 6) การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ 7) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 				
2.	ความรู้ ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดไว้ในหลักสูตร				
3.	ความรู้ ความเข้าใจในการบูรณาการ				
4.	การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น				
5.	ข้อมูลจากท้องถิ่น เพื่อช่วยในการจัดทำหลักสูตร				
6.	การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544				
7.	การนำวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมาใช้ไว้ในหลักสูตร				
8.	การนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนมาใช้ไว้ในหลักสูตร				

ข้อที่	ข้อความ	ระดับปัญหา			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
9.	ความร่วมมือจากชุมชนในการจัดทำหลักสูตร				
10.	ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดชั่วโมงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แทนการจัดแบบคาบเรียน (50 นาที)				
11.	การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ				
12.	การเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้/ เนื้อหา				
13.	การเลือกใช้นวัตกรรมการสอน เช่น การสอนแบบ Storyline, 4 MAT				
14.	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ				
15.	การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้				
16.	การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน				
17.	สถานที่สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน				
18.	ผู้สอนมีภารกิจนอกเหนือจากการสอน				
19.	จำนวนนักเรียนในชั้นเรียนมาก				
20.	ปัญหาด้านสื่อการเรียนรู้ การจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง				
21.	การวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้				
22.	การขาดความรู้ในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้				
23.	การประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นใช้เป็นสื่อการเรียนรู้				
24.	งบประมาณมีจำนวนจำกัด				
25.	ขาดบุคลากรทางด้านการผลิตสื่อการเรียนรู้				
26.	ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การประเมินผลตามสภาพจริง				
27.	การสร้างแบบวัดและประเมินผล				
28.	การวิเคราะห์ข้อสอบ				

ข้อที่	ข้อความ	ระดับปัญหา			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
29.	ความร่วมมือจากนักเรียนในการสังเกตพฤติกรรมของเพื่อนนักเรียน				
30.	ขาดบุคลากรในโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้อำนาจบริหาร				

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวกานต์รวี บุญยานนท์ เกิดวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จาก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เมื่อปีการศึกษา 2540 เข้าทำงานที่วิทยาลัย บริหารธุรกิจและการท่องเที่ยวกรุงเทพ ในปีการศึกษา 2541 ต่อมาศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน ปีการศึกษา 2544 ปัจจุบันเป็นอาจารย์พิเศษที่ภาควิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์และสังคม วิทยาลัย เทคโนโลยีอุตสาหกรรมพระนครเหนือ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย